MHŞT AZƏRBAYCAN

İLLİK HESABAT

2013

Azərbaycan Respublikası

Ərazi: 86,6 min km²

Əhalinin sayı: 9 477. 1 min nəfər

Paytaxt: Bakı

Dövlət dili: Azərbaycan dili

Pul vahidi: Manat

Azərbaycan Respublikası
Dövlət gerbi

Azərbaycan Respublikası
Dövlət bayrağı

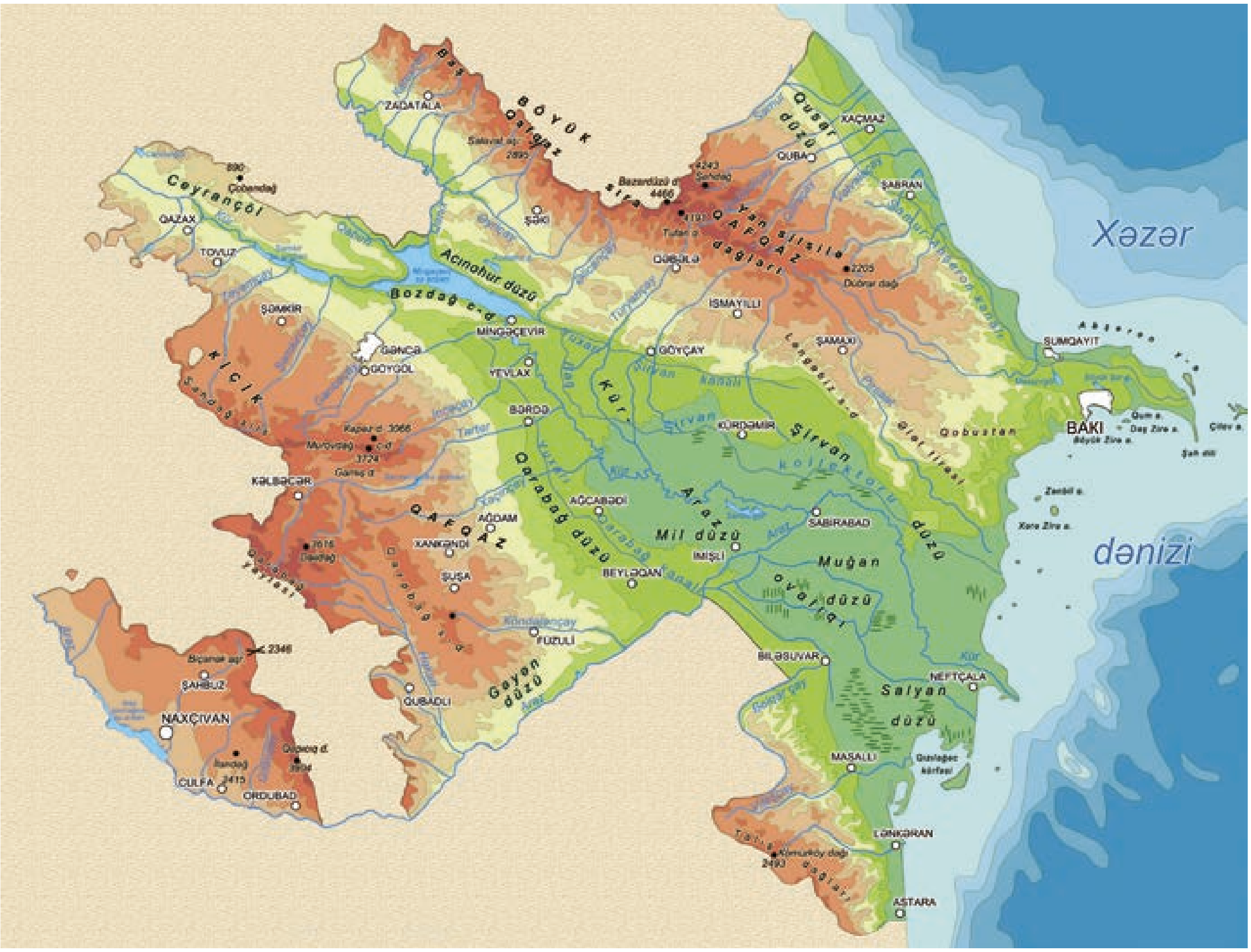

Mündəricat

Abreviatura və qısaltmalar 2

MHŞT AZƏRBAYCAN İLLİK FƏALİYYƏT HESABATI 2013 3

Çoxtərəfli qrup (ÇQ) 3
2013-cü il üzrə İş planının icrasının qiymətləndirilməsi 4
MHŞT tətbiqinin icrası barədə icmal 5
Qiymətləndiricinin və Auditorun tövsiyələri əsasında MHŞT üzrə həyata keçirilmiş təkmilləşmələr 10
Tədbirlər 11
Əlavə 1. Azərbaycan Respublikasında MHŞT tətbiqi üzrə 2013-cü il üzrə İş planı 15
Əlavə 2. ÇQ-nin 2013-cü ildə keçirilmiş iclasları və qəbul edilmiş qərarlar 19
Əlavə 3. 2013-cü ildə MHŞT-nin Azərbaycanda tətbiqinin MHŞT Qaydalarının və MHŞT Standartının tələblərinə uyğun qiymətləndirməsi 22
Əlavə 4. MHŞT üzrə Katibliyin 2013-cü il üzrə xərcləri 26
Əlavə 5. Azərbaycan MHŞT-də iştirak edən qeyri-hökumət təşkilatları 26
Əlavə 6. Azərbaycan MHŞT-də iştirak edən şirkətlər 29

Hökumətin Hesabatı 30

31 DEKABR 2013-CÜ İL TARİXİNDƏ BİTƏN İL ÜZRƏ MHŞT HESABATI 30

1. İCMAL 35
1.1. Ümumi məlumat 35
1.2. İşin məzmunu 35
1.3. Məlumatların məxfiliyi, tamlığı və dəqiqliyi 36
1.4. Üzləşmə prosesinin qısa nəticələri 37

2. YANAŞMA VƏ METODOLOGİYA 38
2.1. İlkin iş mərhələsi 38
2.2. Əhəmiyyətlilik dərəcəsinin müəyyən edilməsi 38
2.3. Üzləşmə prosesi 39
2.4. MHŞT məlumatlarının etibarlılığı 41
2.5. Mühasibatlıq siyasəti 41

3. HASİLAT SƏNAYESİ ÜZRƏ KONTEKSTUAL MƏLUMATLAR 42
3.1. Ümumi məlumat 42
3.2. Mədən sənayesinin icmalı 47
3.3. Azərbaycan iqtisadiyyatına hasilat sənayesinin töhfəsi 55
3.4. İstehsalın həcmi 60
3.5. Hasilat sənayesində dövlət iştirakı 61
3.6. Hasilat sənayesindən Neft Fonduna daxil olan gəlirlər 67
3.7. Lisenziyaların reyestri 68
3.8. Lisenziyaların təyinatı 69
3.9. Benefisiar qanunvericiliyi 69
3.10. Müqavilələr 70
3.11. Digər məlumatlar 70
4. ÜZLƏŞMƏ PROSESİNİN HƏCMİ 72
4.1. Hasilat sənayesi şirkətləri 72
4.2. Dövlət qurumları 72
4.3. İnfrastruktur müddəalar və barter tədbirləri 73
4.4. Sosial xərclər 73
4.5. Sub-milli ödənişlər və köçürmələr 73

5. ÜZLƏŞMƏ PROSESİ ÜZRƏ NƏTİCƏLƏR 74
5.1. Gəlir növləri üzrə üzləşmə prosesi (xarici şirkətlər) 74
5.2. Hasilat sənayesi şirkətləri üzrə üzləşmə prosesi (xarici şirkətlər) 75
5.3. Hasilat sənayesi şirkətləri üzrə üzləşmə prosesi (yerli şirkətlər üzrə) 77
5.4. Gəlir növləri üzrə üzləşmə prosesi (yerli şirkətlər üzrə) 78
5.5. Hasilatın pay bölgüsü sazişləri üzrə dövlətə köçürülən gəlirlər 79
5.6. Düzəlişlər 80
5.7. Dövlət tərəfindən təsdiq edilmiş məbləğ 88

6. XÜSUSİ YOXLAMA PROSEDURLARI 89
Attestasiya prosesi 89

7. HÖKUMƏT GƏLİRLƏRİNİN TƏHLİLİ 91

8. TÖVSİYƏLƏR 96
8.1. 2013–cü il üzrə üzləşmə prosesindən əldə olunmuş təcrübə . 96
8.2. 2012–ci MHŞT hesabatı üzrə müvafiq tövsiyələrin icrası 97

ƏLAVƏLƏR 98
Əlavə 1. Azərbaycan Respublikası MHŞT üzrə Komissiyanın bəyannaməsi 98
Əlavə 2. Hasilat sənayesi şirkətləri 99
Əlavə 3. Hesabat şablonları 101
Əlavə 4. Hasilat sənayesi şirkətləri üzrə üzləşmə cədvəlləri . . . 103
Əlavə 5. Qarşılıqlı Anlaşma Memorandumuna qoşulmuş qeyri–hökumət təşkilatları və fiziki şəxslər 128
Əlavə 6. Hesabatın tərtibi zamanı istifadə olunmuş mənbələr . . 132

Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatına Mədən Sənayesində Şəffaflığın Artırılması (MSŞA) QHT Koalisiyasının RƏYİ 134

Giriş 135
I. 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatının səciyyəvi xüsusiyyətləri . . 136
II. Hesabatın "Kontekstual məlumatlar" bölməsinin təhlili 137
III. Hesabatın əsas (üzləşmə prosesi və onun nəticələri) bölməsinin təhlili 143
IV. Nəticə və tövsiyyələr 146

Abreviatura və qısaltmalar

İXTİSARLARIN SİYAHISI

ABƏŞ	Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti
ABŞ dolları	Amerika Birləşmiş Ştatları dolları
AÇG	Azəri–Çıraq–Günəşli
ARDNF	Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu
AS	Aksjeselskap–Norveçdə aksiya və opsiyon tipli şirkətlər üçün termin
AZN	Azərbaycan manatı
BM	Birgə Müəssisə
BMT BA	Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyası
CNPC	Çayna Neyşnl Petroleum Korporeyşn
ÇQ	Çoxtərəfli Qrup
DŞ	Dövlət Şirkəti
ƏDV	Əlavə Dəyər Vergisi
FZE	Fri Zon Enteprayz
GDF	Qaz de Frans
Hökumət	Azərbaycan Hökuməti
HPBS	Hasilatın Pay Bölgüsü Sazişləri
İB	İstehsalat Birliyi
İSN	İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi
Komissiya	Azərbaycan Respublikasının MHŞT üzrə Komissiyası
QAM	Qarşılıqlı Anlaşma Memorandumu
QHT	Qeyri–Hökumət Təşkilatı
LTD	Limited Kompani

İXTİSARLARIN SİYAHISI

m^3	Kub metr
MHŞT	Mədən Hasilatı üzrə Şəffaflıq Təşəbbüsü
MHŞT Katibliyi	Azərbaycanın MHŞT üzrə Katibliyi
MSŞA	Mədən Sənayesində Şəffaflığın Artırılması
Min m^3	Min kub metr
Mln	Milyon
Mlrd	Milyard
MMC	Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyət
MMR	Müstəqil Mühasiblərin Rəyi
Nemb	Neft hasilatının milyon bareli
NİKO	Naftiran İntertreyd Kompani
Nm^3	Normal kub metr
ONGC	Oyl ənd Neyçeral Qaz Orqanizeyşn
Sm^3	Standart kub metr
SOCAR	Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
STQ	Sıxılmış Təbii Qaz
Şirkətlər	Hasilat sənayesi şirkətləri
ŞT	Şərtlər Toplusu
TAP	Trans Adriatik Payplayn
TƏMÖHS	Tranzit Əraziyə Malik Ölkə Hökuməti Sazişi
ÜDM	Ümumi Daxili Məhsul
VÖEN	Vergi Ödəyicisinin Eyniləşdirmə Nömrəsi

MHŞT AZƏRBAYCAN İLLİK FƏALİYYƏT HESABATI 2013

Çoxtərəfli qrup (ÇQ)

ÇQ MHŞT-nin ölkədə tətbiqində qərarverici orqan rolunu oynayır. Qrup 2010-cu il yanvar ayında yaradılmış və Azərbaycanda Təşəbbüsün inkişafı üzərində daha güclü və səmərəli çoxtərəfli nəzarəti və idarəetməni təmin etmək məqsədi ilə Memorandum tərəflərinin (Şirkətlər Qrupu, QHT Koalisiyası və MHŞT üzrə Komissiya) nümayəndələrindən ibarətdir. Belə ki, MHŞT tərəflərinin hər biri ÇQ-yə eyni hüquqa malik olan 3 əsas və 1 əvəzedici üzv təyin edir (ümumilikdə 9 əsas üzv + 3 əvəzedici üzv). MHŞT üzrə Komissiyanın sədri Azərbaycan hökuməti tərəfindən ÇQ-yə üzv olur və onun iclaslarına sədrlik edir. ÇQ-nin tərkibi hər il yenilənir.

Qrupun iclasları ildə ən azı dörd dəfə keçirilir:

2013-cü ildə Çoxtərəfli qrupun üzvləri

MHŞT üzrə Komissiya:	
Şahmar Mövsümov	ARDNF-nin İcraçı direktoru, MHŞT üzrə Komissiyanın sədri, ÇQ-nin sədri
Feyzulla Muradov	Energetika Nazirliyinin nümayəndəsi
Zaur Fətizadə	Vergilər Nazirliyinin nümayəndəsi
Qazi Hacıkərimov	Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin nümayəndəsi (əvəzedici)
Şirkətlər qrupu:	
Araz Yusubov	"BP" şirkətinin nümayəndəsi
Cəmilə Hadiyeva	"Statoyl" şirkətinin nümayəndəsi
Ayaz Hüseynov	Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin nümayəndəsi
Bəxtiyar Axundov	"Şevron" şirkətinin nümayəndəsi (əvəzedici)
MSŞA Koalisiyası:	
Sabit Bağırov	Bazar İqtisadiyyatına və Sahibkarlığın İnkişafına Yardım Fondunun prezidenti
Məhəmməd Talıblı	İqtisadi İnnovasiya Mərkəzinin sədri
Mübariz Tağıyev	Mədən Sənayesində İnsan Hüquqları İctimai Birliyinin sədri
İlham Hüseynli	Demokratik İnkişaf və İqtisadi Əməkdaşlıq İctimai Birliyinin sədri (əvəzedici üzv)

2013-cü il üzrə İş planının icrasının qiymətləndirilməsi

2013-cü il üzrə İş planı MHŞT-nin Azərbaycanda tətbiqində qarşıya qoyulmuş məqsədləri, nəzərdə tutulan fəaliyyətləri və fəaliyyətlərin gözlənilən icra tarixlərini, məsul tərəfləri, cari statusu və əldə olunmuş nəticələri əks etdirir (Əlavə 1). İş planı 2012-ci ilin son ÇQ iclasında təsdiq edilmişdir. 2013-cü il ərzində beynəlxalq MHŞT prosesində kifayət qədər əsaslı dəyişikliklər baş verdiyindən ÇQ-nin 2013-cü il üzrə İş planında da müvafiq əlavələr edilmiş, yeni Standarta keçidlə bağlı qarşıya qoyulan məqsəd və fəaliyyət növləri müəyyən olunmuşdur.

MHŞT-nin Azərbaycanda tətbiqi üzrə 2013-cü il üçün müəyyən olunmuş 10 əsas məqsəddən 9-u üzrə fəaliyyətlər uğurlu və tam şəkildə icra olunmuş və 2013-cü ilin sonunadək yekunlaşdırılmışdır.

İcrası tamamlanmamış məqsəd “Azərbaycan əhalisinin MHŞT barədə məlumatlılığının genişləndirilməsi” olmuşdur. Bu məqsədə nail olmaq üçün İş planına daxil edilmiş 4 fəaliyyət növündən 1-i icra olunmuşdur. Belə ki, MHŞT-nin ölkədə tətbiqi ilə bağlı həm Katiblik, həm də QHT Koalisiyası tərəfindən xüsusi tərtibatda broşür və bukletlər hazırlanmış və paylanılmışdır. Universitetlərdə, regionlarda və mərkəzi və region TV kanallarında dəyirmi masaların keçirilməsi tamamlanmamış olaraq qalır. Koalisiya bu fəaliyyətlərin icrasına məsul tərəf olduğundan həmin fəaliyyətlərin icra olunmaması ilə əlaqədar aşağıdakı izahatı vermişdir:

7.1. Universitetlərdə dəyirmi masalar fəaliyyəti üçün Koalisiyanın həyata keçirdiyi layihələrdə maliyyələşmə nəzərdə tutulmadığından bu öhdəliyin icra olunması ilə bağlı təşəbbüs göstərilməmişdir.

7.2. Regionlarda dəyirmi masaların təşkili üzrə fəaliyyət regionlarda tədbirlərin təşkilinə qoyulan qeyri–rəsmi qadağalara görə baş tutmayıb.

7.3. Mərkəzi və Region TV kanallarında dəyirmi masaların təşkili üzrə fəaliyyətin icra olunmamasının səbəbi Koalisiyanın dəfələrlə müraciət etməsinə baxmayaraq Mərkəzi TV-lərdə efir vaxtının ayrılmamasıdır.

MHŞT tətbiqinin icrası barədə icmal

2013-cü ildə ÇQ-nin 8 iclası keçirilmişdir. Keçirilmiş görüşlər zamanı MHŞT-nin ölkədə tətbiqi ilə bağlı İş planında olan və ilboyu meydana çıxan digər məsələlər müzakirə olunmuş və müvafiq qərarlar qəbul edilmişdir. Qərarların vaxtında və yüksək səviyyədə icrasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycanın MHŞT Katibliyi, ÇQ və ümumilikdə, bütün MHŞT tərəfləri arasında sıx əməkdaşlıq 2013-cü ildə də davam etdirilmişdir.

2013-cü ilin ilk ÇQ iclasının gündəliyinə daxil edilmiş MHŞT-nin tətbiqi üzrə 2012-ci ili əhatə edən illik hesabatın açıqlanması may ayının ortalarında yekunlaşdırılmışdır. Nəfis tərtibatda çap olunmuş hesabat Sidneydə keçirilmiş MHŞT üzrə Milli Sərgidə paylama materialı olaraq qonaqlara təqdim edilmiş və müvafiq strukturlara göndərilmişdir. 23-24 may tarixlərində MHŞT üzrə 6-cı Qlobal Konfrans çərçivəsində Milli Sərgi ilə paralel keçirilmiş MHŞT üzrə İdarə Heyətinin iclaslarında Heyətin yeni tərkibi açıqlanmış, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun İcraçı direktoru, MHŞT üzrə Komissiyanın sədri cənab Şahmar Mövsümov və İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzinin İdarə Heyətinin üzvü cənab Qubad Bayramov İdarə Heyətinin əsas təkibinə seçilmişdir. Ümumilikdə, Sidneydə keçirilmiş silsilə tədbirlərdə Azərbaycan geniş nümayəndə heyəti ilə təmsil olunmuş, istər panel müzakirələrdə, istər Milli Sərgidə fəal iştirak etmişdir.

23-24 may 2013-cü ildə Sidneydə keçirilmiş MHŞT üzrə 6-cı Qlobal Konfransda, həmçinin, MHŞT üzrə yeni Standart qəbul edilmişdir. Bu Standart bütün üzv ölkələrdə MHŞT prosesinin tətbiqini tənzimləyən əsas sənəd rolunu oynayır. Standart öncəki illərdə qəbul edilmiş tənzimləyici sənədləri əvəz edir. Standart qəbul edildikdən dərhal sonra keçirilmiş ÇQ iclasında Azərbaycanın yeni Standarta ən tez zamanda tam keçidinin həyata keçirilməsinə qərar verilmişdir. MHŞT üzrə Standarta keçidlə əlaqədar ölkədə müxtəlif addımlar atılmışdır. Standartla bağlı keçirilmiş seminarla[1] bərabər, 26 sentyabr 2013-cü il tarixində Azərbaycanın MHŞT-yə qoşulmasının 10 illiyi münasibətilə və yeni qəbul edilmiş Standarta keçidlə bağlı beynəlxalq konfrans[2] baş tutmuşdur. Həmçinin, Standart Azərbaycan dilinə tərcümə edilmiş[3], peşəkar hüquq şirkəti tərəfindən Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğunluğu təhlil edilmişdir[4]. ÇQ-nin 2014-cü il üzrə İş planı da Standarta uyğun olaraq hazırlanmışdır və ÇQ-də təsdiq olmuşdur.

Keçirilmiş ÇQ iclaslarında həmçinin MHŞT üzrə əhəmiyyətli ödəmələr, istənilən tərəfin təşəbbüsü ilə istənilən vaxt qaldırılması şərti saxlanılmaqla, birdəfəlik əsasda təsdiq edilmişdir.[5] MHŞT üzrə Katibliyə hər il Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna (DSMF) hasilat şirkətlərinin ödənişləri barədə araşdırmaların aparılması tapşırılmışdır və ÇQ araşdırmaların nəticəsinə müvafiq olaraq əhəmiyyətlilik dərəcəsini təhlil edərək müəyyən etmişdir. 2013-cü ildə DSMF-dən daxil olmuş məlumatlarla sosial ödəmələrin ümumi hasilatdan daxil olan gəlirlər arasında çox cüzi payının olduğu müəyyən edilmiş və bununla da, ÇQ tərəfindən MHŞT hesabatlarına daxil edilməməsi qənaətinə gəlinmişdir.

2013-cü il iyunun 10-da keçirilmiş iclasda MHŞT üzrə Hökumət Komissiyası Mur Stefens audit şirkəti tərəfindən yoxlanılmış Azərbaycan Respublikası Hökumətinin mədən hasilatı sənayesində əldə etdiyi məcmu daxilolmaları barədə növbəti (on yeddinci) hesabatını (2012-ci il üzrə) açıqlamışdır. Həmçinin, Mur Stefens şirkətinin nümayəndələri hökumətin təqdim etdiyi hesabatla şirkətlərin fərdi hesabatlarının tutuşdurulması əsasında öz rəyini də ÇQ-yə təqdim etmişdir. 2012-ci il üzrə hesabat verən şirkətlərin sayı 26 olmuşdur. Təqdim edilmiş hesabatlar MHŞT Azərbaycanın rəsmi internet səhifəsində və dövlət qəzetində dərc edilərək əhaliyə açıqlanmışdır. Auditor şirkətinin 2012-ci il üzrə MHŞT hesabatlarının təhlili əsasında verdiyi rəy əvvəlki rəylərlə müqayisədə təkmilləşdirilmiş, bir sıra mühüm dəyişikliklər və əlavələr daxil edilmişdir. Belə ki, 2013-cü ildə MHŞT hesabatlarındakı məlumatların etibarlılığını daha da artırmaq məqsədilə hesabatların tutuşdurma prosesində auditor “seçmə üsulu”-nu (seçilmiş şirkətlərdən fərqlərin müəyyən olunmadığı halda da təsdiqləyici sənədlərin tələb edilməsi) tətbiq etmişdir. Bu üsulla fərqlərin aşkar olunub-olunmamasından asılı olmayaraq auditor 4 hesabat verən şirkət seçmiş və seçilmiş şirkətlərdə 100%-lik yoxlama həyata keçirmişdir. “Seçmə üsulu”nun tətbiqi şirkətlər və hökumət tərəfindən təsdiq edilmiş rəqəmlərin etibarlılığını artırmışdır. 2013-cü il sentyabrın 23-də baş tutmuş iclas

1 Daha ətraflı: “Tədbirlər” bölməsi
2 Daha ətraflı: “Tədbirlər” bölməsi
3 Bax: http://www.eiti.az/index.php/az/senedler/mhsht-standarti
4 Bax: http://www.eiti.az/index.php/az/senedler/mhsht-standarti/95-mhsht-qanuni-huquqi-rey
5 Daha ətraflı: “ÇQ-nin 2013-cü ildə keçirilmiş iclasları və qəbul edilmiş qərarlar” cədvəli, 30 yanvar tarixli iclas

zamanı QHT Koalisiyasının MHŞT üzrə Komissiyanın 2012-ci il üzrə hesabatı (17-ci hesabat) və müstəqil mühasiblərin hesabatına dair rəyi təqdim edilmiş və müzakirə olunmuşdur.

Əlavə olaraq, MHŞT Azərbaycanın rəsmi internet səhifəsinin yenilənməsi üzrə 2013-cü ildə başladılan fəaliyyət ilin ortalarında yekunlaşdırılmışdır. İnternet səhifəsi yeni tərtibatda daha təkmilləşdirilmiş struktur və məzmunla istifadəyə verilmişdir.

2013-cü ildə imzalanması planlaşdırılan Memorandum ilə bağlı tərəflərin çoxsaylı təklifləri və əlavələri ilə müşayiət olunan müzakirələr davam etdirilmişdir. Sözügedən sənəd üzərində 2 ildir işlər davam etdirilir. Bunun üçün xüsusi İşçi qrup[6] yaradılmış, sənədin hazırlanması üzrə dəfələrlə görüşlər keçirilmişdir. Prosesin uzun müddət davam etməsi ÇQ-nin qərarı ilə Azərbaycanın MHŞT Standartına keçən ilk ölkələrdən biri olması və Standartın qəbulu dövründə artıq hazır olan Memorandumun Standarta uyğunlaşdırılması üzrə yenidən işlərin başladılması ilə əlaqədardır. Memorandumun 2014-cü ildə imzalanması gözlənilir.

6 Daha ətraflı: “Memorandumun yeni MHŞT Standartına uyğunlaşdırılması” bölməsi

MHŞT tərəflərinin fəaliyyəti: nailiyyət və çətinliklər

Şirkətlər qrupu:

Şirkətlər qrupu ÇQ iclaslarında fəal iştirak etməklə yanaşı, BP və Şevron şirkətlərinin nümayəndələri xüsusi İşçi qrup[7] çərçivəsində yeni Memorandum layihəsinin hazırlanmasına öz töhfəsini vermişdir.

Həmçinin, Şirkətlər qrupunun MHŞT prosesi və vətəndaş cəmiyyətinə xoşməramlı dəstəyinin davamı olaraq, Beynəlxalq Katibliyin may ayında keçirilmiş Sidney Konfransında Şirkətlər qrupu nümayəndəsi üçün nəzərdə tutduğu yer QHT Koalisiyasının xahişi ilə vətəndaş cəmiyyəti nümayəndəsinə verilmişdir.

2013-cü ildə Şirkətlər qrupu müxtəlif MHŞT tədbirlərində iştirak etmişdir. Mart ayında Avrasiya Hasilat Sənayesi Bilik Mərkəzinin təşkil etdiyi beynəlxalq təlimlərdə BP nümayəndələri altı ölkəni təmsil edən iştirakçılara iki təqdimat etdilər.

Şirkətlər qrupunun nümayəndələri sentyabr ayında həm ATƏT (OSCE) və Gəlirlərə Nəzarət İnstitutu (RWI) tərəfindən keçirilən yeni MHŞT Standartına keçid üzrə seminar, həm də yeni Standart barədə Katiblik tərəfindən keçirilən seminarda fəal iştirak etmişdir.

Oktyabr ayında Çoxtərəfli qrupun nümayəndə heyəti tərkibində BP şirkəti yeni MHŞT Standartı üzrə Qazaxıstanın paytaxtı Astana şəhərində keçirilən beynəlxalq seminarda şirkətlər qrupunu təmsil etmişdir.

Hökumət Komissiyası:

2013-cü ildə Hökumət Komissiyasının sədri və üzvləri MHŞT-nin tətbiqi ilə əlaqədar fəaliyyətlərdə yaxından iştirak etmişdir. Komissiyanın sədri, Dövlət Neft Fondunun İcraçı direktoru ÇQ-nin fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılması, müxtəlif görüş və tədbirlərdə Təşəbbüsə dair çıxışlar və müzakirələrin aparılması, MHŞT üzrə Katibliyin işinə nəzarəti həyata keçirməklə bərabər beynəlxalq səviyyədə də MHŞT-nin idarə olunmasında fəaliyyətlərini davam etdirmişdir. O, fevral ayında Osloda və may ayında Sidneydə keçirilmiş İdarə Heyətinin iclaslarında iştirak etmişdir.

Həmçinin, Komissiyanın üzvləri və Vergilər və Energetika nazirliklərinin nümayəndələri Memorandumun yenidən işlənib-hazırlanması üzrə yaradılmış xüsusi İşçi qrupda təmsil olunmuş, dəfələrlə keçirilən görüşlərdə iştirak etmiş və sənədin hazırlanması üzrə işlərdə öz töhfələrini vermişdir.

MSŞA üzrə QHT Koalisiyası:

2013-cü ildə MSŞA Koalisiyası MHŞT-nin Azərbaycanda tətbiqi prosesinə töhfə vermək məqsədilə bir sıra tədqiqatlar aparmış və ictimai müzakirələr keçirmişdir. Koalisiya bu sahədə mövcud durumu dəyərləndirmək üçün beynəlxalq ekspertlərin iştirakı ilə "Azərbaycanda MHŞT-nin tətbiqi: Monqolustan və Norveç təcrübəsi ilə müqayisə" adlı mövqe sənədi hazırlamışdır. MSŞA Koalisiyasının mövqe sənədinin hazırlanmasına Xəzər Universiteti Avrasiya Mədən Sənayesi Bilik Mərkəzinin direktoru İnqilab Əhmədov, İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzinin aparıcı analitiki Qubad İbadoğlu, Monqolustan MHŞT Katibliyinin Əlaqələr üzrə meneceri Delgermaa Boldbaatar və beynəlxalq məsləhətçi Abdul Omar cəlb edilmişdir.

MSŞA Koalisiyasının ekspertləri tərəfindən ötən il həmçinin MHŞT üzrə yeni qaydaların hesabatların təkmilləşdirilməsinə təsiri imkanlarının

7 Daha ətraflı: "Memorandumun yeni MHŞT Standartına uyğunlaşdırılması" bölməsi

müəyyənləşdirilməsi, onun tətbiqi nəticəsində baş verəcək dəyişikliklərin qiymətləndirilməsi və ABŞ Senatının Dodd Frank Aktının Azərbaycanda MHŞT üzrə hesabatların təkmilləşdirilməsinə dair siyasət təklifləri hazırlanmışdır. Ötən il Koalisiyanın həyata keçirdiyi əsas fəaliyyətlərdən biri də 2010-cu ildə MSŞA Koalisiyası tərəfindən hazırlanmış "Mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüsü" haqqında Qanun layihəsinin 2013-cü ildə Normativ sənədlər haqqında Azərbaycan Respublikası Qanununa və eyni zamanda MHŞT Standartına uyğunlaşdırılması və bu Qanun layihəsinin yeni redaktədə hazırlanaraq müzakirəyə təqdim edilməsi olmuşdur.

MSŞA Koalisiyanın 13 dekabr 2013-cü ildə Ümumi Yığıncağı keçirilib, yeni Şura və MQ üzvləri seçilib.

MSŞA Koalisiyasının mövqeyinə əsasən, ötən il ərzində MSŞA Koalisiyasının əsas çətinlikləri ölkədə QHT-lər üçün getdikcə məhdud olan fəaliyyət mühiti ilə əlaqədar olub. Belə ki, 13 dekabr 2013-cü ildə Milli Məclisin QHT Qanunvericiliyinə etdiyi əlavə və dəyişikliklərin təsdiq olunmasından sonra QHT-lərin fəaliyyətinə inzibati müdaxilələr artmış və QHT-lər tərəfindən ictimai müzakirələrin təşkilinə maneələr çoxalıb. QHT-lər 2013-cü ilə qədər regionlarda tədbirlərini keçirməkdə çətinlik çəkirdisə, hazırda hətta Bakı şəhərində konfrans zallarının icarəyə götürülməsində problemlər yaradılır.

MHŞT Katibliyi:

Azərbaycanın MHŞT üzrə Katibliyi 2013-cü ildə ÇQ tərəfindən qəbul edilən qərarların icrası, tərəflərə təşkilati və koordinativ dəstəyin göstərilməsi, onlarla mütəmadi əlaqələrin saxlanılması, MHŞT-nin birbaşa iştirakçısı olmayan təşkilat və qurumların müraciətlərinə cavab və digər funksiyaların icrası ilə yanaşı yerli və beynəlxalq MHŞT və əlaqədar tədbirlərdə iştirakı da həyata keçirmişdir.[8]

Katiblik nümayəndələri 2013-cü ildə keçirilmiş 3 İdarə Heyəti iclaslarının iştirakçısı olmuş, Almaniyada keçirlmiş "MHŞT kommunikasiya" təlimində, Astanada MHŞT Standartı ilə bağlı keçirilmiş seminarda iştirak etmişlər.

8 MHŞT üzrə yerli Katibliyin 2013-cü il üzrə büdcəsini Əlavə 4-də nəzərdən keçirə bilərsiniz.

Memorandumun MHŞT Standartına uyğunlaşdırılması üzrə İşçi qrupun 2013-cü ildə fəaliyyəti

2013-cü il 23-24 may tarixlərində Avstraliyanın Sidney şəhərində MHŞT üzrə VI Qlobal Konfrans keçirilmiş və tətbiq edən ölkələrin MHŞT üzrə fəaliyyətlərini nizamlayan yeni Standart qəbul edilmişdir. Qəbul olunmuş Standart MHŞT ölkələrinin mövcud sahədə çoxillik təcrübələrinə əsaslanaraq Beynəlxalq İdarə Heyəti və MHŞT tərəflərinin birgə məsləhətləşmələrinin və əməkdaşlıqlarının nəticəsi kimi ərsəyə gəlmişdir. MHŞT Standartı əhaliyə daha etibarlı, münasib və lazımlı informasiyanın çatdırılmasını həvəsləndirir, daha genişmiqyaslı islahatlar üçün zəmin yaradır.

Azərbaycanda da ölkədə MHŞT-nin tətbiqini tənzimləyən əsas sənəd olan Memorandumun yeni Standarta uyğunlaşdırılması ehtiyacı yaranmış və 2011-ci ildə ÇQ üzvlərindən ibarət (MSŞA Koalisiyasından 2 nəfər, Şirkətlər qrupundan 2 nəfər, MHŞT üzrə Komissiyadan 2 nəfər) yaradılmış İşçi Qrup fəaliyyətini davam etdirmişdir.

2013-cü ildə İşçi qrupun 10-dək görüşü keçirilmiş, müzakirələr elektron şəkildə də mütamadi olaraq davam etdirilmişdir. Görüşlərdə əsas etibarı ilə Memorandumun tamamilə yenilənərək MHŞT Standartının müddəalarına uyğun hazırlanması, Memoranduma əlavələrin, xüsusilə hesabat formalarının təkmilləşdirilməsi üzrə gərgin müzakirələr aparılmış, sual doğuran məqamlar beynəlxalq təcrübəyə müraciətlə həll edilmişdir. 2013-cü ilin dekabr ayında Memorandum və əlavələr yeni Standarta uyğun olaraq yenidən hazırlanmışdır və ÇQ-yə təqdim olunmuşdur.

Qiymətləndiricinin və Auditorun tövsiyələri əsasında MHŞT üzrə həyata keçirilmiş təkmilləşmələr

2013-cü ildə ölkəmizdə MHŞT hesabatlılığının məzmununun təkmilləşdirilməsi və keyfiyyətinin artırılması üzrə işlər davam etdirilmişdir. Həmin işlərin planlaşdırılması və həyata keçirilməsi zamanı Auditorun tövsiyələri də nəzərə alınmış və hər üç MHŞT tərəfinin fəal iştirakı müşahidə edilmişdir. Hesabat formalarının məlumat baxımından zənginləşdirilməsi, həmçinin onların doldurulma təlimatlarına uyğun olaraq yenilənməsi ilə bağlı işlər yeni Memorandumun hazırlanması üzrə İşçi qrupun 2013-cü ildə keçirilmiş çoxsaylı görüşləri çərçivəsində müzakirə edilmiş və həyata keçirilmişdir. Həmin sənədlər ölkənin yeni Standarta keçidi ilə əlaqədar tam şəkildə yenilənərək ÇQ-yə təqdim olunmuşdur.

Hökumət və şirkətlər tərəfindən MHŞT hesabatlarında təsdiq edilmiş rəqəmlərin beynəlxalq auditdən keçməsi ilə bağlı məsələ ötən ildə ÇQ üzvləri arasında çoxsaylı müzakirələrə səbəb olmuş əsas məsələlərdən biri olmuşdur. Sözügedən bu məsələ “seçmə üsulu”nun tətbiqi (MHŞT hesabatı verən şirkət və dövlət orqanları içərisindən auditor tərəfindən nümunə üsulu əsasında seçilmiş müəyyən sayda qurumların 100%-lik yoxlamadan keçirilməsi) ilə öz həllini tapmışdır. “Seçmə üsulu” ÇQ üzvləri, auditor və beynəlxalq MHŞT Katibliyi arasında daimi yazışma və müzakirələrin nəticəsində Azərbaycanın mövcud şəraitin təhlili əsasında ən uyğun həll yolu kimi qiymətləndirilmişdir.

MHŞT hesabatlılığında yol verilən səhvlərin azaldılması və ümumi keyfiyyətin daha da artırılması üçün hesabat verən təşkilatların məsul texniki nümayəndələri ilə məsləhətləşmələr aparılmış, yeni MHŞT Standartı ilə bağlı keçirilmiş seminarda bu məsələyə bir daha toxunularaq auditorun təqdimatı keçirilmişdir.

Azərbaycan 2009-cü ildə Qiymətləndirmədən uğurla keçdikdən dərhal sonra Qiymətləndirici tərəfindən irəli sürülmüş tövsiyələrin icrasına başlamış və qısa müddətdə həyata keçirilməsinə nail olmuşdur. Həmin dövrdən etibarən ölkədə MHŞT-nin daim dərinləşdirilməsi üzrə işlər artan xətt üzrə davam etdirilmişdir. Azərbaycanın hal-hazırda hər bir MHŞT tərəfinin bərabər təmsil olunduğu funksional Çoxtərəfli qrupu fəaliyyət göstərir. ÇQ öz fəaliyyətini ölçüləbilən hədəflər, əsas məqsədlər və dəqiq müddətlərin öz əksini tapdığı İş planına əsasən qurur. Təşəbbüs Azərbaycanda hasilat şirkətlərinin, qeyri-hökumət təşkilatlarının və hökumət nümayəndələrinin birgə əməkdaşlığı nəticəsində stabil həyata keçirilir və MHŞT hesabatları müntəzəm olaraq ictimaiyyətə açıqlanır.

Tədbirlər

Əfqanıstan nümayəndə heyətinin səfəri

7 may 2013-cü il tarixində Əfqanıstanın MHŞT üzrə Çoxtərəfli qrup üzvlərindən ibarət nümayəndə heyətinin Bakıya səfəri həyata keçirilmişdir. Səfər zamanı nümayəndə heyəti MHŞT üzrə Komissiyanın sədri Şahmar Mövsümovla və MHŞT üzrə Katibliyin nümayəndələri ilə görüşmüş, Azərbaycanın hasilat sənayesindən əldə olunan gəlirlərinin idarə olunması və şəffaflığın təmin olunması sahəsində Azərbaycanın təcrübəsini öyrənmişlər.

Əfqanıstan MHŞT Çoxtərəfli qrupunun nümayəndə heyəti BP nümayəndələri ilə də görüş keçirmişdir.

MHŞT üzrə Sidney Qlobal Konfransı və Konfrans çərçivəsində Milli Sərgi

23-24 may 2013-cü il tarixlərində Avstraliyanın Sidney şəhərində MHŞT üzrə VI Qlobal Konfrans keçirilmişdir. Konfransda Azərbaycan geniş nümayəndə heyəti ilə təmsil olunmuşdur. Konfransla bərabər MHŞT üzrə Beynəlxalq İdarə Heyətinin iclasları da keçirilmişdir.

Konfrans çərçivəsində keçirilmiş MHŞT üzrə Milli Sərgidə Azərbaycana dair stenddə sərgi iştirakçıları ölkəmizin tarixi, coğrafi xüsusiyyətləri kimi ümumi məlumatlarla yanaşı ölkədə çıxarılan təbii sərvətlər, həmin sərvətlərdən daxil olan gəlirlər və ölkəmizin MHŞT-dəki aparıcı rolu haqqında məlumat əldə etmişdir. Sərgidə müxtəlif çap və paylama materialları iştirakçılara təqdim edilmişdir.

Gəlirlərə Nəzarət İnstitutunun təşkil etdiyi seminar

23 sentyabr 2013-cü il tarixində Gəlirlərə Nəzarət İnstitutu MHŞT üzrə QHT Koalisiyası ilə birgə vətəndaş cəmiyyəti üçün seminar təşkil etmişdir. Seminar vətəndaş cəmiyyətinin Standartla bağlı müzakirələrə hazırlanması məqsədi ilə MHŞT ilə bağlı tədbirlər həftəsindən öncə təşkil olunmuşdur. Gəlirlərə Nəzarət İnstitutunun yeni Standart üzrə təlimatı iştirakçılara təqdim edilmişdir. Seminarın sonunda vətəndaş cəmiyyətinin mövqe sənədinin layihə versiyası hazırlanmışdır. Sənəddə vətəndaş cəmiyyətinin yeni Standarta keçidi ilə bağlı seçdiyi prioritetlər əks olunmuşdur.

Gəlirlərə Nəzarət İnstitutu və ATƏT-in Bakı ofisinin təşkil etdiyi görüş

24 sentyabr 2013-cü il tarixində Gəlirlərə Nəzarət İnstitutu və ATƏT-in Bakı ofisi Azərbaycanda, Norveçdə və Mongolustanda MHŞT-nin tətbiqinin müqayisəli təhlili və yeni qaydalara keçidi ilə bağlı ÇQ tərəflərinin iştirakı ilə görüş keçirmişdir. Görüşdə 4 ekspert - Qubad İbadoğlu, Bodlbatar Delgerma, Əbdül Ömər və İnqlab Əhmədov tərəfindən, MHŞT-nin fərqli ölkələrdə tətbiqi ilə bağlı təqdimat keçirilmişdir. Təqdimatlar zamanı MHŞT-nin üstünlükləri, həm də yeni Standarta təcili keçidin zərurəti də bildirilmişdir. Görüşdə yeni Standartın uğurlu tətbiqində ÇQ və vətəndaş cəmiyyətinin potensialının artırılması zəruri element olaraq vurğulanmışdır.

MHŞT tərəflərinə yeni Standart haqqında seminar

25 sentyabr, 2013-cü il tarixində Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu və ATƏT-in birgə təşkilatçılığı ilə Azərbaycanın hasilat sənayesində fəaliyyət göstərən yerli və xarici şirkətlərə, QHT Koalisiyasının üzvlərinə təlim proqramı keçirilmişdir. Təlimin əsas məqsədi Azərbaycanın MHŞT üzrə Yeni Standarta keçidi ilə əlaqədar dəyişikliklər və yeniliklər barədə tərəflərin məlumatlandırılması, hesabatlılığın keyfiyyətinin artırılması və şirkətlər tərəfindən edilən səhvlərin azaldılması və Standartın Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyi ilə müqayisəli təhlili olmuşdur.

Seminarda yerli nümayəndələrlə yanaşı xarici ekspertlər də iştirak etmişdir.

Azərbaycanın MHŞT-yə qoşulmasının 10 illiyi münasibətilə beynəlxalq konfrans

26 sentyabr 2013-cü il tarixində Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun təşkilatçılığı ilə Azərbaycanın MHŞT-yə qoşulmasının 10 illiyinə həsr olunmuş “Azərbaycan MHŞT daxilində 10 il. Tarixdən yeni pilləyə” mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilmişdir.

Konfransın təşkilində məqsəd son dövrlərdə MHŞT ətrafında baş verən qlobal dəyişikliklər və müzakirələri gündəmə çıxarmaq, yeni MHŞT Standartına keçidlə bağlı çətinlik və perspektivləri, 10 il ərzində Azərbaycanın MHŞT-nin tətbiqi sahəsində əldə etdiyi uğurları müzakirə etmək və MHŞT-nin daha geniş inkişafına təkan vermək, Azərbaycanın MHŞT sahəsində təcrübəsini digər ölkələrlə bölüşməkdən ibarət olmuşdur.

Azərbaycanın yeni Standarta keçidi ilə bağlı Azadlıq Radiosunun "Açıq Hökumət" verilişində debat

28 sentyabr 2013-cü il tarixində Azadlıq Radiosunun "Açıq Hökumət" verilişi Azərbaycanda MHŞT həftəsinə təsadüf etmişdir; veriliş hökumət tərəfindən 26 sentyabrda təşkil olunmuş MHŞT-nin 10 illiyinə həsr edilmiş konfransdan sonra təşkil edilmişdir. Verilişin əsas sualı "Azərbaycanın hasilat gəlirləri kifayət qədər şəffafdırmı?", əsas vurğu isə Azərbaycanın Yeni Standarta keçidi olmuşdur. Verilişdə QHT Koalisiyasının koordinatoru Zöhrab İsmayıl və Beynəlxalq MHŞT İdarə Heyəti üzvü Qubad İbadoğlu iştirak etmişdir. Bakıya səfəri zamanı Gəlirlərə Nəzarət İnstitutunun eksperti Aleksandr Gilles də Azadlıq Radiosunun suallarını cavablandırmış və öz fikirlərini ilə bölüşmüşdür.

MSŞA Koalisiyasının Ümumi Yığıncağı

13 dekabr 2013-cü il tarixində Mədən Sənayesində Şəffaflığın Artırılması (MSŞA) Koalisiyasının Ümumi Yığıncağı keçirilib. Kempinski Otel Badamdarda düzənlənən tədbirdə koalisiya üzvü olan təşkilatlardan 71-i iştirak edib. Qonaqlar arasında Amerika Birləşmiş Ştatlarının səfiri Riçard Morninqstar, Dünya Bankının ölkə direktoru Larisa Leşçenko, Ödədiyini Açıqla (PWYP) beynəlxalq koalisiyasının Avrasiya üzrə koordinatoru Oliana Valigura, eləcə də MHŞT üzrə katibliyin nümayəndələri və ÇQ-nin şirkətlərdən olan təmsilçiləri də olub. Həmçinin, Azərbaycanda MHŞT-nin 10 illiyi ilə bağlı ötən dövrün qiymətləndirilməsinin aparılması üçün ATƏT-in dəstəyi ilə beynəlxalq məsləhətçi (Əbdül Ömər) və 2 nəfər yerli ekspert (İnqilab Əhmədov və Qubad İbadoğlu), həmçinin bu layihənin dəstəyi ilə Monqolustanlı ekspert (Delgerma Boldbatar) layihəyə cəlb edilib. Ekspertlər Norveç və Monqolustan təcrübəsi ilə müqayisəli icmal əsasında mövqe sənədi hazırlayıblar. Ümumi Yığıncaqda Azərbaycanda MHŞT-nin inkişafı ilə bağlı mövqe sənədi və ÇQ-də yeni standarta keçidlə bağlı görülən işlərə dair təqdimat iştirakçıların diqqətinə çatdırılıb.

Azadlıq radiosunda keçirilən debat

28 dekabr 2013-cü il tarixində "MHŞT-nin 10 illiyi ilə bağlı milli ve regional TV-lərdə, media, internet ve sosial şəbəkələrdə kampaniya" layihəsi çərçivəsində Azadlıq radiosunun Açıq Hökumət verilişində "MHŞT-nin yeni standartı" mövzusunda debat canlı olaraq yayımlanıb və Youtube internet səhifəsində yerləşdirilib. Verilişdə Koalisiyadan 2 nəfər ekspert (İlham Şaban və Zöhrab İsmayıl), həmçinin MHŞT Katibliyinin rəhbəri Fərid Fərzəliyev və BP şirkətinin Şəffaflıq və İctimai Hesabatlılıq komandasının rəhbəri Araz Yusubov iştirak ediblər.

Əlavə 1

Azərbaycan Respublikasında "Mədən Hasilatı üzrə Şəffaflıq Təşəbbüsü"nün (MHŞT) tətbiqi üzrə 2013-cü il üzrə İş planı

Çoxtərəfli Qrup (ÇQ) tərəfindən (Hökumət Komissiyası, QHT Koalisiyası, Mədən hasilatı ilə məşğul olan yerli və xarici şirkətlər) tərtib olunub

Məqsəd	Fəaliyyət növü	Vaxt	İcra	Məsul tərəf						Gözlənilən nəticə
				ÇQ[9]	Katiblik[10]	Komissiya[11]	Şirkətlər[12]	QHT[13]	Digər	
1. 2012-ci il üzrə illik MHŞT hesabatının hazırlanması və açıqlanması	1.1. Rəsmi dövlət qəzetlərində, Dövlət Neft Fondunun və MHŞT-nin internet saytlarında MHŞT hesabatlarını tutuşdurmaq üçün beynəlxalq nüfuzlu auditoru seçmək məqsədi ilə tenderin keçirilməsinə dair bildirişin dərc edilməsi	23 yanvar	Bildiriş dərc edilmişdir.		*					Ölkənin mədən sənayesindən əldə olunan gəlirlər barədə əhalinin məlumatlandırılması
	1.2. Beynəlxalq nüfuzlu auditorlara tenderdə iştirak etmək məqsədi ilə dəvətnamələrin göndərilməsi	24 yanvar	Dəvətnamələr göndərilmişdir.		*	*				
	1.3. Hesabatları tutuşduraraq təhlil edəcək Auditorun seçilməsi	13 fevral	Auditor seçilmişdir.	*						
	1.4. Auditorla müqavilənin imzalanması	21 fevral	Müqavilə imzalanmışdır.			*				
	1.5. Hesabat formalarının yerli və xarici şirkətlərə göndərilməsi	22 fevral	Hesabat formaları göndərilmişdir.		*	*				
	1.6. Hökumətin, xarici və yerli şirkətlərin hesabatlarının audit şirkətinə təqdim olunması üçün son tarix	15 mart	Hesabatlar təqdim edilmişdir.			*	*			
	1.7. Hökumətin məcmu daxilolmaları barədə hesabatın və Auditor rəyinin təqdimatı, Azərbaycan MHŞT Katibliyinin, Dövlət Neft Fondunun, QHT Koalisiyasının, MHŞT üzrə beynəlxalq Katibliyin internet saytlarında yerləşdirilməsi	10 iyun	Rəy təqdim edilmiş və müvafiq internet səhifələrində yerləşdirilmişdir.	*	*			*	Auditor	
	1.8. Hökumət hesabatının rəsmi dövlət qəzetində dərc etdirilməsi	12 iyun	Hesabat dərc edilmişdir.		*					
	1.9. QHT Koalisiyası tərəfindən ÇQ üzvlərinə il üzrə hesabatlara dair rəyin təqdimatı və hesabatlar üzrə müzakirələrin aparılması	23 sentyabr	Rəy təqdim edilmiş və müzakirələr aparılmışdır.	*				*	Auditor	

9 MHŞT üzrə Çoxtərəfli Qrup
10 Azərbaycanın MHŞT üzrə Katibliyi 11 MHŞT üzrə Hökumət Komissiyası
11 MHŞT üzrə Hökumət Komissiyası
12 Azərbaycanda mədən sənayesi ilə məşğul olan yerli və xarici şirkətlər qrupu
13 Mədən Sənayesində Şəffaflığın Artırılması üzrə Azərbaycan Qeyri-hökumət Koalisiyası

Məqsəd	Fəaliyyət növü	Vaxt	İcra	Məsul tərəf						Gözlənilən nəticə
				ÇQ[9]	Katiblik[10]	Komissiya[11]	Şirkətlər[12]	QHT[13]	Digər	
1. 2012-ci il üzrə illik MHŞT hesabatının hazırlanması və açıqlanması	1.10. MHŞT üzrə Hökumət hesabatının, Müstəqil Auditorların və QHT Koalisiyasının rəylərinin birgə sənəddə (MHŞT hesabatı 2012) dərc edilməsi	30 dekabr	Hesabat dərc edilmişdir.	*	*					Ölkənin mədən sənayesindən əldə olunan gəlirlər barədə əhalinin məlumatlandırılması
	1.11. MHŞT üzrə hesabatdan sonra nəticələrin telekanalda müzakirəsi	27 dekabr	İcra edilməmişdir.	*						
2. Azərbaycanda MHŞT-nin tətbiqi üzrə fəaliyyət barədə 2012-ci ili əhatə edən illik hesabatın hazırlanması və dərci	2.1. İllik hesabat üzrə ilkin müzakirələr	25 yanvar	İlkin müzakirələr aparılmışdır.	*						2012-ci ildə MHŞT-nin tətbiqi üzrə fəaliyyət barədə ictimaiyyətə hesabatın verilməsi
	2.2. ÇQ üzvlərindən materialların toplanması üçün son müddət	15 fevral	Materiallar toplanmışdır.	*	*					
	2.3. İllik hesabat layihəsinin müzakirəsi və təsdiqi	15 aprel	Hesabat layihəsi təsdiq edilmişdir.	*						
	2.4. Təsdiq olunmuş hesabatın açıqlanması, MHŞT Azərbaycan internet saytında yerləşdirilməsi	6 iyun	Hesabat saytda yerləşdirilmişdir.		*				İcraçı şirkət	
	2.5. Açıqlanmış hesabatın dərci	20 may	Hesabat dərc edilmişdir.		*				İcraçı şirkət	
3. MHŞT üzrə Azərbaycanda və Azərbaycandan kənarda təbliğat tədbirlərinin həyata keçirilməsi	3.1. MHŞT barədə broşürlərin paylanması	ilboyu	Broşürlərin paylanması həyata keçirilir.	*	*					MHŞT hesabatlarının geniş təbliğatı, MHŞT barədə yerli və beynəlxalq ictimaiyyətin məlumatlandırılması, təcrübə mübadiləsi
4. Beynəlxalq səviyyədə təcrübə mübadiləsi	4.1 Xaricdə keçirilən MHŞT tədbirlərində (konfranslar, seminarlar, treninqlər, sərgilər, mübadilə proqramları və s.) iştirak	ilboyu	MHŞT tədbirlərində iştirak davam etdirilir.	*	*	*	*	*		Azərbaycanda MHŞT tətbiqinə dair məlumatların beynəlxalq səviyyədə yayılması, xarici təcrübənin öyrənilməsi
5. Azərbaycanda Beynəlxalq MHŞT konfransının keçirilməsi	5.1 Konfransın keçirilməsi məsələlərinin müzakirəsi	25 yanvar	Beynəlxalq Konfransa hazırlıq işləri müzakirə edilmişdir.	*	*					Azərbaycanda MHŞT tətbiqinə dair təcrübə barədə məlumatın yayılması, ÇQ beynəlxalq əlaqələrinin genişləndirilməsi, digər ölkələrin MHŞT təcrübələri ilə tanışlıq
	5.2 Konfransın hazırlıq işlərinin gedişatı üzrə müzakirələr	15 aprel	Hazırlıq işləri müzakirə edilmişdir	*	*					
	5.3 Konfransın keçirilməsi	26 sentyabr	Konfrans keçirilmişdir.	*	*	*	*	*		

Məqsəd	Fəaliyyət növü	Vaxt	İcra	Məsul tərəf						Gözlənilən nəticə
				ÇQ[9]	Katiblik[10]	Komissiya[11]	Şirkətlər[12]	QHT[13]	Digər	
6. Azərbaycanın MHŞT üzrə Qlobal Konfransda iştirakı	6.1. Qlobal konfransa və konfrans çərçivəsində keçiriləcək Milli Sərgiyə hazırlıq işlərinin müzakirəsi	25 yanvar	Qlobal Konfransa hazırlıq işləri müzakirə edilmişdir.	*						Azərbaycan MHŞT prosesinin beynəlxlaq təbliğatı, Təşəbbüsün tətbiqinin təkmilləşdirilmə si, təcrübə mübadiləsi
	6.2. Qlobal Konfransa hazırlıq	15 aprel	Hazırlıq üzrə işlər müəyyənləşdirilmişdir.	*	*					
	6.3. Qlobal Konfransda və Milli Sərgidə iştirak	22-24 may	İştirak edildi.		*	*	*	*		
7. Azərbaycan əhalisinin MHŞT barədə məlumatlılığının genişləndirilməsi	7.1. Universitetlərdə dəyirmi masalar	İlboyu	İcra edilməmişdir.	*	*			*		Vətəndaşlarının məlumatlılığını n artırılması
	7.2. Regionlarda dəyirmi masalar	İlboyu	İcra edilməmişdir.					*		
	7.3. Mərkəzi və Region TV kanallarında dəyirmi masalar	İlboyu	İcra edilməmişdir.					*		
	7.4. Xüsusi çap məhsullarının hazırlanması və istehsalı (broşür, buklet, kitab)	İlboyu	MHŞT-nin Azərbaycanda tətbiqinə dair broşür çap edilmişdir.		*			*		
8. Şirkətlər qrupuna və QHT nümayəndələrinə MHŞT hesabatlılığı və yeni Standart üzrə treninqin keçirilməsi	8.1. Treninqin keçirilməsi haqqında ilkin müzakirələr	10 iyun	Müzakirə edilmişdir	*						MHŞT hesabatlılığının keyfiyyətinin və yeni Standartla bağlı məlumatlılığın artırılması
	8.2. Treninqin keçirilməsi	25 sentyabr	Treninq keçirilmişdir		*				Auditor, hüquq şirkəti, MHŞT üzrə Beynəlxalq Katiblik	
9. 2014-cü il MHŞT üzrə İş Planının müzakirəsi	9.1. 2014-cü il MHŞT üzrə İş Planının ilkin müzakirəsi	25 noyabr	İş planının layihəsi müzakirə edilmişdir.	*	*					
	9.2. 2014-cü il MHŞT üzrə İş Planının təsdiqi	3 dekabr	İş planı təsdiq edilmişdir	*	*					
10. MHŞT Standartına uyğunlaşdırılmış yeni Memorandumun hazırlanması	10.1. İşçi qrup tərəfindən hazırlanmış yeni Memorandum layihəsinin ilkin müzakirəsi	7 noyabr	Müzakirə edilmişdir.	*	*	*	*	*		
	10.2. Yeni Memorandum layihəsinin müzakirəsinin davamı	25 noyabr	Müzakirələr davam etdirilmişdir.	*	*	*	*	*		
	10.3. Yeni Memoranduma əlavələrin müzakirəsi	3 dekabr	Əlavələr müzakirə edilmişdir	*	*	*	*	*		

Qeyd: Bütün təkliflər bütün tərəflərə nəzərdə tutulmuş görüşdən 10 gün əvvəldən gec olmayaraq göndərilməlidir.

ÇQ-nin 2013-cü il üzrə nəzərdə tutulan iclasları	İş planına daxil edilən məsələlər
25 yanvar	2.1. 5.1. 6.1.
13 fevral	1.3.
15 aprel	2.3. 5.2. 6.2.
10 iyun	1.7. 8.1.
23 sentyabr	1.9.
7 noyabr	10.1.
25 noyabr	9.1. 10.2.
3 dekabr	9.2. 10.3.

Əlavə 2

ÇQ-nin 2013-cü ildə keçirilmiş iclasları və qəbul edilmiş qərarlar

ÇQ iclaslarının tarixləri	Gündəlik	Qəbul edilmiş qərarlar
30 yanvar	1. Azərbaycanda MHŞT-nin tətbiqi üzrə illik hesabatla bağlı ilkin müzakirələr;	• ÇQ üzvləri 15 fevral 2013-cü il tarixinədək MHŞT-nin 2012-ci ildə Azərbaycanda tətbiqi üzrə illik hesabatla bağlı təkliflərini və müvafiq məlumatları (foto, mətn, digər şəkillər və s.) Katibliyə təqdim etsinlər. • MHŞT-nin 2012-ci ildə Azərbaycanda tətbiqi üzrə illik hesabata • ÇQ üzvlərinin sitatı və MHŞT hesabatlarının təhlili daxil edilməsin.
	2. Azərbaycanda Beynəlxalq MHŞT konfransının keçirilməsinə hazırlıq işlərinin müzakirəsi;	• ÇQ üzvləri 28 fevral 2013-cü il tarixinədək ölkənin MHŞT-yə qoşulmasının 10 illiyi münasibəti ilə Azərbaycanda keçiriləcək MHŞT üzrə Beynəlxalq Konfransın məzmunu ilə bağlı təkliflərini Katibliyə bildirsin.
	3. MHŞT üzrə ÇQ-nin qərarlarının icrası barədə hesabatın (dekabr 2012-yanvar 2013) müzakirəsi;	• HPBS mətnlərinin və MHŞT üzrə fərdi hesabatların açıqlanması barədə şirkətlərə ünvanlanmış məktublara verilən cavablar növbəti iclaslarda müzakirə olunsun.
	4. MHŞT üzrə VI Qlobal Konfransa və konfrans çərçivəsində keçiriləcək Milli Sərgiyə hazırlıq işlərinin müzakirəsi;	• ÇQ üzvləri 28 fevral 2013-cü il tarixinədək VI Qlobal Konfrans çərçivəsində Sidneydə keçiriləcək Milli Sərgidə Azərbaycanın iştirakı ilə bağlı təkliflərini Katibliyə bildirsin. • Milli Sərgiyə hazırlıq işləri ilə əlaqədar dərhal peşəkar bir şirkətlə işlərə başlanılsın. • MHŞT üzrə Katiblik Sərgi materiallarının Sidneydə çap olunması məsələsini Beynəlxalq Katibliklə aydınlaşdırsın.
	5. Azərbaycan mədən sənayesində əhəmiyyətli ödəmələrinin müzakirəsi;	• MHŞT üzrə Katiblik 2012-ci il üzrə Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ayırmaların miqdarını araşdırsın və məlumatı ÇQ üzvlərinin nəzərinə çatdırsın. • MHŞT üzrə əhəmiyyətli ödəmələr, istənilən tərəfin təşəbbüsü ilə istənilən vaxt qaldırılması şərti saxlanılmaqla, birdəfəlik əsasda aşağıdakı kimi təsdiq edilsin. "Azərbaycanda mədən hasilatı ilə məşğul olan bütün xarici və yerli şirkətlər tərəfindən Azərbaycan dövlətinə köçürülən gəlirlər üzrə (natura və dəyər ifadəsində) əhəmiyyətlilik həddinin müəyyən edilməsi aşağıdakı iki səviyyədə baş verir: 1. Hesabata daxil edilən əhəmiyyətli gəlir mənbələrinin müəyyən edilməsi; ÇQ tərəfindən əhəmiyyətli sayılan gəlir mənbələri aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilib: - neft hasilatı üzrə natura və dəyər ifadəsində, - təbii və səmt qazı natura və dəyər ifadəsində, - əsas və qiymətli metallar natura və dəyər ifadəsində, - mənfəətdən vergi, - imzalanma və digər bonuslar, - akr ödənişləri və tranzit haqları, - royalti, əlavə dəyər vergisi, torpaq vergisi, əmlak vergisi, qiymət fərqi, sair vergilər (fiziki şəxslərin gəlir vergisi, Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ayırmalar və ödəmə mənbəyindən tutulan vergilər istisna olmaqla) Bu gəlir mənbələri dövlətin mədən hasilatından əldə edilən gəlirlərinin 99 faizindən çoxunu (99.99%-ni) əhatə edir. 2. Hər müəyyən edilmiş gəlir mənbəyi üzrə əhəmiyyətli sayılan məbləğ/həcm həddi. Göstərilmiş gəlir mənbələri üzrə Azərbaycan hökumətinə sıfırdan (0-dan) yuxarı məbləğdə/həcmdə daxilolmalar əhəmiyyətli sayılır"
	6. Digər məsələlər	• MHŞT üzrə Katiblik ÇQ tərəfindən VI Qlobal Konfrans və Milli sərgidə iştirakla bağlı ÇQ üzvlərinə dəstək məktubu təqdim etsin. • Növbəti dövr üçün MHŞT üzrə hesabatları tutuşduracaq audit şirkəti seçildikdən sonra ÇQ üzvlərinə "seçmə" üsulun tətbiq metodologiyasının təqdimatını keçirsin. Metodologiyanın təsdiq olunub-olunmaması məsələsi ÇQ-nin növbəti iclaslarında yenidən müzakirəyə çıxarılsın.

ÇQ iclaslarının tarixləri	Gündəlik	Qəbul edilmiş qərarlar
13 fevral	1. MHŞT üzrə 2012, 2013 və 2014-cü illəri əhatə edən hesabatları tutuşdurub təhlil edəcək audit şirkətinin seçilməsi;	• MHŞT üzrə 2012, 2013 və 2014-cü illəri əhatə edən hesabatları tutuşdurub təhlil etmək məqsədi ilə "Moore Stephens" auditor şirkəti qalib elan edilsin.
	2. Digər məsələlər	• MHŞT üzrə Sidneydə keçiriləcək Milli Sərgi, 2012-ci il üzrə MHŞT-nin Azərbaycanda tətbiqi hesabatı və Azərbaycanda keçiriləcək MHŞT üzrə Beynəlxalq Konfransa dair təklif və məlumatların katibliyə bildirilməsi üçün müəyyən olunmuş son müddətlər nəzərə alınsın.
15 aprel	1. MHŞT-nin Azərbaycanda tətbiqi üzrə illik hesabat layihəsinin müzakirəsi və təsdiqi	• Katiblik iclasda səslənmiş bütün düzəliş və təklifləri nəzərə almaqla 2012-ci ildə MHŞT-nin Azərbaycanda tətbiqi üzrə illik hesabatın çap işlərinə başlasın.
	2. Azərbaycanda keçiriləcək Beynəlxalq Konfrans üçün hazırlıq işlərinin müzakirəsi	• MHŞT üzrə Katiblik Azərbaycanda keçiriləcək MHŞT üzrə Beynəlxalq Konfransın ilkin qrafikini müəyyən edərək ÇQ üzvlərinə göndərsin. • ÇQ üzvləri bu qrafikə uyğun olaraq 25 aprel 2013-cü il tarixinədək konfransın gündəliyinə dair təkliflərini katibliyə bildirsin.
	3. MHŞT üzrə VI Qlobal Konfransa hazırlıq işlərinin müzakirəsi	• İclasda səslənən təkliflər nəzərə alınmaqla VI Qlobal Konfrans çərçivəsində keçiriləcək Milli Sərgiyə hazırlıq işləri yekunlaşdırılsın.
	4. 2011 və 2012-ci illər üzrə Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ayırmaların müzakirəsi	• Azərbaycanda fəaliyyət göstərən neft, qaz və mədən hasilatı ilə məşğul olan yerli və xarici şirkətlər tərəfindən Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna (DSMF) ödəmələr 2012-ci il üzrə MHŞT hesabatlarına daxil edilməsin. • Növbəti ildən başlayaraq, Azərbaycanda fəaliyyət göstərən neft, qaz və mədən hasilatı ilə məşğul olan yerli və xarici şirkətlər tərəfindən DSMF-yə ödəmələr illik əsasda təhlil olunsun.
10 iyun	1. MHŞT üzrə Komissiyanın və Müstəqil Mühasiblərin hesabatlarının (2012-ci il üzrə) açıqlanması	• MHŞT üzrə Komissiyanın və Müstəqil Mühasiblərin hesabatları (2012-ci il üzrə) açıqlanmış hesab edilsin. • MHŞT üzrə növbəti hesabat ilindən etibarən (2013-cü ili əhatə edən hesabatlar) 100%-lik yoxlamadan (əminliyin artırılması mərhələsi) keçəcək şirkətlərin auditor tərəfindən seçimində QHT Koalisiyasının ÇQ-dəki üzvlərinin iştirakı təmin edilsin. • MHŞT üzrə Komissiyanın və Müstəqil Mühasiblərin hesabatlarının (2012-ci il üzrə) açıqlanması barədə birgə pres-reliz dərc edilsin.
	2. Yeni qəbul edilmiş MHŞT Standartının və standarta keçidin müzakirəsi	• Azərbaycan yeni MHŞT Standartının tətbiqinə mümkün olan qısa zamanda başlasın. • MHŞT üzrə katiblik Azərbaycanın Qiymətləndirmədən MHŞT Standartına əsasən 2015-ci ildə keçməsinə dair MHŞT üzrə Beynəlxalq Katibliyin irəli sürdüyü təklifin ÇQ tərəfindən dəstəkləndiyi barədə Beynəlxalq Katibliyə bildirsin. • Yeni MHŞT Standartının Azərbaycan Respublikası Qanunvericiliyi ilə uyğunluğunun təhlili üçün ixtisaslaşmış hüquq şirkəti cəlb edilsin. • Cari il sentyabr ayının əvvəllərində "Moore Stephens" audit şirkəti və Yeni MHŞT Standartının təhlili üçün cəlb ediləcək ixtisaslaşmış hüquq şirkəti tərəfindən MHŞT tərəfləri üçün yeni Standartla əlaqədar seminarlar keçirilsin.
	3. Azərbaycanda keçiriləcək MHŞT üzrə Beynəlxalq Konfrans üçün hazırlıq işlərinin müzakirəsi	• Bakıda keçiriləcək MHŞT üzrə Beynəlxalq Konfransda Şirkətlər qrupunun və QHT Koalisiyasının iştirak edəcək nümayəndələrinin siyahısı koordinatorlar tərəfindən 21 iyun 2013-cü il tarixinədək MHŞT üzrə katibliyə təqdim edilsin. • MHŞT üzrə katiblik Konfransın keçirilməsi üçün məkanın təşkilini təmin etsin. • MHŞT üzrə katiblik iclasda səslənmiş təklifləri nəzərə alaraq, Konfransın dəvətlilərinin yekun siyahısını və dəvət məktublarının mətnini hazırlasın. • ÇQ üzvləri S.Bağırov və A.Yusubov Konfransın proqramı üzrə redaktələrini edərək yekun layihə versiyanı hazırlasınlar. • Bakıda keçiriləcək MHŞT üzrə Beynəlxalq Konfransın təşkilinə ixtisaslaşmış şirkət cəlb edilsin.
	4. MHŞT üzrə yeni Memorandum layihəsinin müzakirəsi	• ÇQ üzvü S.Bağırov yeni Memorandumun layihə sənədini nəzərdən keçirərək müvafiq düzəlişlər edib 18 iyun 2013-cü il tarixinədək ÇQ üzvlərinə təqdim etsin. • Yeni Memorandum imzalandıqdan sonra Memorandum üzrə İşçi qrupda yeni MHŞT Standartının Memoranduma inteqrasiyası üzrə işlər davam etdirilsin.
	5. Digər məsələlər	• Yenilənmiş İş planı MHŞT Azərbaycanın internet səhifəsində yerləşdirilsin. • Növbəti ildən etibarən İş planlarında icra tarixi intervallar şəklində göstərilsin. İş planında faktiki icra tarixlərinin qeyd olunması üçün əlavə sütun yaradılsın.

ÇQ iclaslarının tarixləri	Gündəlik	Qəbul edilmiş qərarlar
23 sentyabr	1. MHŞT üzrə Komissiyanın və Müstəqil Mühasiblərin hesabatlarına (2012-ci il üzrə) dair QHT Koalisiyasının rəyinin təqdimatı	• QHT Koalisiyasının MHŞT üzrə Komissiyanın 2012-ci il üzrə Hesabatı (17-ci hesabat) və Müstəqil Mühasiblərin Hesabatına dair rəyi təqdim edilmiş və müzakirə olunmuş hesab olunsun. • 2012-ci il üzrə MHŞT hesabatının çapı üzrə işlər yekunlaşdırılsın.
	2. Azərbaycanda keçiriləcək Beynəlxalq Konfrans üçün hazırlıq işlərinin müzakirəsi	• MHŞT üzrə Katiblik Azərbaycanda keçiriləcək MHŞT üzrə Beynəlxalq Konfransın təşkili ilə bağlı digər tamamlanmamış işləri yekunlaşdırsın.
	3. Layihə Memorandumun müzakirəsi	• ÇQ üzvü Z.Fətizadə Memorandumun hazırlanması üzrə İşçi qrupun tərkibinə daxil edilsin. • Bütün MHŞT tərəfləri ilə razılaşdırmaq üçün hazırlanmış yekun layihə Memorandum 21 oktyabr 2013-cü il tarixində ÇQ-yə təqdim olunsun.
	4. MHŞT Standartına dair hüquqi rəyin, Standarta keçidin və növbəti Qiymətləndirmənin müzakirəsi	• Yeni MHŞT Standartının Azərbaycan qanunvericiliyi ilə uyğunluğuna dair hüquqi rəy Katiblik tərəfindən MHŞT üzrə Beynəlxalq Katibliyə göndərilsin.
7 noyabr	1. Yeni Memorandumun layihəsinin müzakirəsi	• İclasda səslənən təkliflər nəzərə alınmaqla Memorandumun təkmilləşdirilməsi üzrə işlər davam etdirilsin. • Səslənmiş dəyişikliklər və əlavələri əks etdirən Memorandum layihəsi növbəti ÇQ iclasında yenidən baxılsın.
	2. ÇQ-nin fəaliyyəti üzrə yeni layihə İş planının müzakirəsi	• 2014-cü il üçün ÇQ-nin MHŞT üzrə layihə İş planının müzakirəsi növbəti ÇQ iclasının gündəliyinə daxil edilsin.
	3. 2012-ci il üzrə MHŞT hesabatlarının nəticələrinin TV proqramda müzakirəsi	• 2012-ci il üzrə MHŞT hesabatlarının nəticələrinin TV proqramda müzakirəsi məsələsi növbəti ÇQ iclasının gündəliyinə daxil edilsin.
25 noyabr	1. Yeni Memorandumun layihəsinin müzakirəsi	• İclasda səslənən təkliflər nəzərə alınmaqla Memorandumun təkmilləşdirilməsi üzrə işlər davam etdirilsin. • Səslənmiş dəyişikliklər və əlavələri əks etdirən Memorandum layihəsi növbəti ÇQ iclasında yenidən baxılsın.
	2. ÇQ-nin fəaliyyəti üzrə yeni layihə İş planının müzakirəsi	• 2014-ci il üçün ÇQ-nin MHŞT üzrə layihə İş planına dair tərəflərin rəy və təkliflərini Katibliyə bildirmək üçün son müddət 2 dekabr 2013-cü il müəyyən edilsin. • 2014-cü il üçün ÇQ-nin MHŞT üzrə layihə İş planı əsas olaraq qəbul edilsin və tərəflərin rəy və təklifləri daxil edilməklə növbəti ÇQ iclasında yekun təsdiq üçün təqdim edilsin.
	3. 2012-ci il üzrə MHŞT hesabatlarının nəticələrinin TV proqramda müzakirəsi	• MHŞT üzrə Katiblik Azərbaycanda MHŞT-nin tətbiqinə dair məsələlərin televiziya verilişlərinin birində aparılması ilə bağlı Azərbaycanda fəaliyyət göstərən televiziya kanallarından ikisinə müraciət məktubu göndərsin.
3 dekabr	1. ÇQ-nin fəaliyyəti üzrə yeni layihə İş planının müzakirəsi	• İclasda səslənən təkliflər nəzərə alınmaqla ÇQ-nin 2014-cü il üzrə İş planının yekun layihəsi Katiblik tərəfindən bütün ÇQ üzvlərinə göndərilsin. Üzvlərdən sənədin göndərilməsindən sonra 1 həftə ərzində heç bir təklif və ya düzəliş daxil olmadığı halda İş planı razılaşdırılmış hesab edilərək MHŞT Azərbaycanın rəsmi internet səhifəsinə yerləşdirilsin.
	2. Yeni Memorandumun layihəsinin müzakirəsinin davamı	• İclasda səslənən təkliflər nəzərə alınmaqla Memorandumun təkmilləşdirilməsi üzrə işlər davam etdirilsin. • 10 dekabr 2013-cü il tarixində Memorandumun yekunlaşdırılması məqsədilə ÇQ sədri Ş.Mövsümov, ÇQ üzvləri A.Yusubov, Z.Fətizadə, S.Bağırov və Koalisiyanın koordinatoru Z.İsmayıl ilə birgə görüş keçirilsin. • ÇQ üzvü A.Yusubov şirkətlərin VÖEN üzrə hesabat verməyə münasibətini öyrənmək məqsədilə sorğu keçirsin və nəticələri ÇQ-yə təqdim etsin.
	3. Digər məsələlər	• ÇQ-nin 2013-cü il üzrə İş planı icra olunmuş hesab edilsin.

Əlavə 3

2013-cü ildə MHŞT-nin Azərbaycanda tətbiqinin MHŞT Qaydalarının və MHŞT Standartının tələblərinə uyğun qiymətləndirməsi

2013-cü il MHŞT-ni tətbiq edən bir çox ölkələrdə olduğu kimi, Azərbaycanda da MHŞT-nin həyata keçirilməsində yenilik və dəyişikliklərlə yadda qalmışdır. Belə ki, ölkəmiz 2013-cü il üzrə hesabatlılığı MHŞT Qaydalarına əsasən həyata keçirmişdir və gələcək fəaliyyətlərin ilin ortalarında qəbul edilmiş MHŞT Standartının (MHŞT Qaydalarını əvəz edən yenilənmiş tənzimləyici sənəd) tələblərinə uyğun planlaşdırılmasına başlamışdır.

Azərbaycan 2013-cü il üzrə MHŞT fəaliyyətini MHŞT Qaydalarının bütün tələblərinə tam cavab verməklə qurmuşdur. Ötən il ölkəmiz həm də yeni Standarta keçən ilk ölkələrdən olmuşdur və 2015-ci ildə Qiymətləndirmədən yeni Standarta uyğun keçəcəkdir. Bunları nəzərə alaraq, 2013-cü il üzrə MHŞT tətbiqinin və hesabatlılığın qiymətləndirməsi həm MHŞT Qaydalarının, həm MHŞT Standartının ayrı-ayrı tələbləri üzrə aparılmışdır. (Cədvəl 1 və 2)

MHŞT Qaydalarının tələbləri	Azərbaycanın tələblər üzrə əldə etdiyi proqres
1. Hökumət MHŞT-ni tətbiq etmək niyyəti haqqında birmənalı bəyanat verməlidir.	+
2. Hökumət MHŞT-nin tətbiqi zamanı vətəndaş cəmiyyəti və şirkətlər ilə işləmək öhdəliyini öz üzərinə götürməlidir.	+
3. Hökumət MHŞT-nin tətbiqinə rəhbərlik etmək üçün vəzifəli şəxs təyin etməlidir.	+
4. Hökumət MHŞT-nin tətbiqinə nəzarət etmək üçün çoxtərəfli qrup yaratmalıdır.	+
5. Hökumət ölçülə bilən hədəflər, icra qrafiki və imkanları məhdudlaşdıran faktorların (hökumət, özəl sektor və vətəndaş cəmiyyəti tərəfindən) qiymətləndirilməsini özündə ehtiva edən, tələb olunan xərcləri tam olaraq hesablanmış iş planı dərc etməli və geniş şəkildə yaymalıdır.	+
6. Hökumət vətəndaş cəmiyyətinin bu prosesdə tam, müstəqil, fəal və səmərəli iştirakını təmin etməlidir.	+
7. Hökumət MHŞT-nin tətbiqində şirkətlərin iştirakını təmin etməlidir.	+
8. Hökumət MHŞT-nin tətbiqinə çətinlik yaradan bütün maneələri aradan qaldırmalıdır.	+
9. Çoxtərəfli qrup “əhəmiyyətlilik” anlayışı və hesabat formalarını razılaşdırmalıdır.	+
10. Məlumatların tutuşdurulması üzrə MHŞT-nin hesabatlarını dərc edəcək təşkilat coxtərəfli qrup tərəfindən nüfuzlu, etibarlı və texniki baxımından səlahiyyətli kimi tanınmalıdır.	+
11. Hökumət bütün müvafiq şirkətlər və dövlət qurumları tərəfindən hesabat verilməsini təmin etməlidir.	+
12. Hökumət şirkətlərin hesabatlarının beynəlxalq standartlara müvafiq audit yoxlamasından keçmiş göstəricilərə əsaslanmış olmasını təmin etməlidir.	+
13. Hökumət hökumətin hesabatlarının beynəlxalq standartlara müvafiq olaraq audit yoxlamasından keçmiş hesablara əsaslanmış olmasını təmin etməlidir.	+
14. Şirkətlər bütün daxilolmalar barədə məlumatları razılaşdırılmış hesabat formalarına uyğun ətraflı açıqlamalıdır.	+
15. Hökumət müəssisələri bütün maddi gəlirləri barədə məlumatı razılaşdırılmış hesabat formalarına uyğun ətraflı açıqlamalıdır.	+
16. Çoxtərəfli qrup şirkətlər və hökumət tərəfindən açıqlanan rəqəmləri tutuşdurmaq üçün cəlb edilmiş təşkilatın bu işi qənaətbəxş şəkildə yerinə yetirməsi müstəvisindən qiymətləndirməlidir.	+
17. Rəqəmləri tutuşdurmaq üçün cəlb edilmiş təşkilat MHŞT hesabatının dolğun olmasını, bütün uyğunsuzluqların müəyyən edilməsini, mümkün olduqda bu uyğunsuzluqların izah edilməsini, lazımi məqamlarda islahedici tədbirlərin görülməsinə dair tövsiyələr verilməsini təmin etməlidir.	+
18. Hökumət və çoxtərəfli qrup MHŞT hesabatını hamı üçün açıq, tam və anlaşıqlı şəkildə açıqlamalıdır ki, onun nəticələri ictimai müzakirələrə zəmin yaratsın.	+
19. Neft, qaz və mədən sənayesi sahələrində fəaliyyət göstərən şirkətlər MHŞT-nin tətbiqini dəstəkləməlidir.	+
20. Hökumət və çoxtərəfli qrup öyrənilmiş dərslərə müfaviq fəaliyyət göstərməli, ziddiyyətləri araşdırmalı və MHŞT-nin tətbiqinin davamlılığını təmin etməlidir. Tətbiq edən ölkələr İdarə Heyətinin müəyyən etdiyi son müddətlərdə Qiymətləndirmə hesabatlarını təqdim etməlidir.	+
21. Tamhüquqlu Üzv Statusunda olan ölkələr həmin statusunun saxlanılması üçün yuxarıda göstərilmiş bütün tələbləri yerinə yetirməlidirlər.	+

Cədvəl 2

MHŞT Standartının tələbləri	Azərbaycanın bəndlər üzrə əldə etdiyi proqres
1. MHŞT-nin tələbinə əsasən, Çoxtərəfli qrup səmərəli nəzarəti təmin etməlidir.	
Hökumətdən MHŞT-ni tətbiq etmək niyyətinə dair birmənalı ictimai bəyanat vermək tələb olunur.	+
Hökumətdən MHŞT-nin tətbiq edilməsi üçün yüksək vəzifəli rəhbər şəxsi təyin etmək tələb olunur.	+
Hökumətdən vətəndaş cəmiyyəti və şirkətlərlə işləmək və MHŞT-nin tətbiqinə nəzarət etmək üçün Çoxtərəfli qrup təşkil etmək tələb olunur.	+
Çoxtərəfli qrupdan xərcləri (smetası) tam müəyyən edilmiş və MHŞT üzrə İdarə Heyətinin hesabatvermə və Qiymətləndirmə üzrə təyin etdiyi son tarixlərlə uyğunlaşdırılmış cari iş planı tələb olunur.	+
2. MHŞT hesabatların vaxtlı-vaxtında nəşr olunmasını tələb edir.	
Tətbiq edən ölkələrdən ilk MHŞT Hesabatını MHŞT Namizədi kimi qəbul edildikdən sonra 18 ay ərzində hazırlamaq tələb olunur. Bundan sonra tətbiq edən ölkələrdən hər il MHŞT Hesabatı hazırlamaq tələb olunacaq.	+
MHŞT Hesabatları sonuncudan əvvəlki hesabat ilindən gec olmayan dövrü əhatə etməlidir, yəni 2014-cü il təqvim / maliyyə ilində nəşr edilmiş MHŞT Hesabatı 2012-ci təqvim / maliyyə ilindən əvvəlki yox, sonrakı məlumatlara əsaslanmalıdır. Çoxtərəfli qruplar MHŞT Hesabatlarını mümkün qədər tez nəşr etməyə səy göstərməlidirlər. MHŞT Hesabatı xeyli gecikdirildiyi hallarda, Çoxtərəfli qrup MHŞT Hesabatlarının aralıq hesabat müddətləri üçün də verildiyini təmin etmək məqsədi ilə tədbir görməlidir ki, hər bir il hesabat çərçivəsində əhatə edilsin.	+
Çoxtərəfli qrupdan MHŞT Hesabatı ilə əhatə edilən hesabat müddətinin razılaşdırılması tələb olunur.	+
3. MHŞT-nin bu tələbinə əsasən, MHŞT Hesabatları mineral ehtiyatların hasilatı ilə məşğul olan sənaye sahələrinə dair kontekstual məlumatı ehtiva etməlidir.	
Kontekstual məlumatın tərtibi	*
MHŞT Hesabatı mineral ehtiyatların hasilatı ilə məşğul olan sənayeləri tənzimləyən hüquqi konsepsiyanı və maliyyə rejimini təsvir etməlidir.	*
MHŞT Hesabatları mineral ehtiyatların hasilatı ilə məşğul olan sənayelərin, həmçinin hər hansı diqqətəlayiq kəşfiyyat işlərinin icmalını verməlidir.	*
MHŞT Hesabatları hesabatın əhatə etdiyi maliyyə ili ərzində mineral ehtiyatların hasilatı ilə məşğul olan sənayelərin iqtisadiyyata töhfəsi (mümkün hallarda) barədə məlumatı açıqlamalıdır.	*
MHŞT Hesabatı əhatə etdiyi maliyyə ili üçün aşağıdakılar daxil olmaqla hasilat məlumatlarını açıqlamalıdır: 1. Ümumi hasilat həcmləri və məhsul və müvafiq hallarda ştat/bölgə üzrə hasilatın dəyəri. 2. Ümumi ixrac həcmləri və məhsul və müvafiq hallarda ştat/bölgə üzrə ixracın dəyəri.	*
Dövlətin mineral ehtiyatların hasilatı ilə məşğul olan sənayelərdə iştirakı əhəmiyyətli gəlir ödənişlərinin artmasına səbəb olursa, MHŞT Hesabatı aşağıdakıları ehtiva etməlidir: 1. hökumət və dövlət təşkilatları (DT) arasında maliyyə münasibəti ilə ələqədar üstünlük təşkil edən qayda və təcrübələrin izahatı 2. dövlət təşkilatlarının sosial xidmətlər, ictimai infrastruktur, yanacaq subsidiyaları və dövlət borcunun ödənilməsi kimi kvazi-fiskal xərclərinin açıqlanması. 3. Hökumətin və dövlət təşkilatlarının ölkənin neft, qaz və mədən sektorunda fəaliyyət göstərən dağ-mədən, neft və qaz şirkətlərində, o cümlədən dövlət təşkilatlarının tabe şirkətlərində və birgə müəssisələrində olan benefisiar sahibliyi səviyyəsinin dəyişməsi, eləcə də sahiblik səviyyəsinin hesabat dövrü ərzində dəyişməsi ilə bağlı açıqlamalar.	*
MHŞT Hesabatı mineral ehtiyatların hasilatı ilə məşğul olan sənaye sahələrindən daxil olan gəlirlərin bölüşdürülməsini təsvir etməlidir.	*
Çoxtərəfli qrup MHŞT Hesabatına gəlirlərin idarə edilməsi və xərclər barədə əlavə məlumatın daxil edilməsinə həvəsləndirilir.	*
Lisenziyaların qeydiyyatı	*
Lisenziyaların təyinatı	*
Benefisiar sahibliyi	*
Müqavilələr	*

MHŞT Standartının tələbləri	Azərbaycanın bəndlər üzrə əldə etdiyi proqres
4. MHŞT mineral ehtiyatların hasilatı ilə məşğul olan sənaye gəlirləri barədə məlumatların hökumət tərəfindən tam açıqlanmasını və neft, qaz və mədən şirkətlərinin dövlətə köçürdüyü əhəmiyyətli ödənişlərin açıqlanmasını ehtiva edən hərtərəfli MHŞT Hesabatlarının hazırlanmasını tələb edir.	
MHŞT Hesabatında əhatə ediləcək vergi və gəlirlərin müəyyənləşdirilməsi	+
Dövlətin hasilat payının satılması və ya digər qeyri-maddi (naturada) gəlirlər	*
İnfrastrukturun təchizi və barter razılaşmaları	*
Sosial xərclər	*
Nəqletmə	+
Hansı şirkətin və hökumət müəssisəsinin hesabat verməsinin müəyyənləşdirilməsi	+
5. MHŞT beynəlxalq standartların tətbiqi üzrə etibarlı zəmanət prosesinin olmasını tələb edir.	
Müstəqil inzibatçının təyin edilməsi	+
Müstəqil inzibatçının Şərtlər ToplusuŞərtlər Toplusunun razılaşdırılması	+
Müstəqil inzibatçı tərəfindən qiymətləndirmə və tövsiyələr	+
Çoxtərəfli qrup MHŞT Hesabatını nəşrdən əvvəl təsdiqləməlidir	*
6. MHŞT tələb edir ki, MHŞT Hesabatları hərtərəfli olsun, fəal təbliğ edilsin və ictimaiyyət üçün açıq olmaqla yanaşı, ictimai müzakirələrə öz töhfəsini versin.	
Çoxtərəfli qrup MHŞT Hesabatının hərtərəfli olmasını, fəal təbliğ edilməsini və ictimaiyyət üçün açıq olmaqla yanaşı, ictimai müzakirələrə də töhfə verməsini təmin etməlidir.	+
Çoxtərəfli qrupa tövsiyə olunur ki, MHŞT Hesabatlarını kompüterdə oxuna bilən formatda hazırlasın və MHŞT Hesabatlarını, o cümlədən məlumat faylları-nı ictimaiyyətə açıqlanmış digər məlumatla müqayisə oluna biləcək şəkildə kodlaşdırsın və ya işarələsin.	*
7. MHŞT Çoxtərəfli qrupdan tələb edir ki, Çoxtərəfli qrup əldə olunan təcrübə əsasında fəaliyyət üçün tədbirlər görsün və MHŞT-nin tətbiqinin nəticə və təsirlərini nəzərdən keçirsin.	
Çoxtərəfli qrupdan tələb olunur ki, o, əldə edilmiş təcrübə əsasında fəaliyyət üçün tədbirlər görsün, hər hansı uyğunsuzluq halını aşkarlayaraq təhqiq və həll etsin, o cümlədən Müstəqil inzibatçının təkmilləşdirmə ilə bağlı tövsiyələrini nəzərdən keçirsin.	+
Çoxtərəfli qrupdan təbii ehtiyatların idarə edilməsi ilə bağlı MHŞT-nin tətbiqinin nəticə və təsirlərini nəzərdən keçirmək tələb olunur.	+

* 2013-cü ilin ortalarından etibarən başlamış və 2014-cü ilboyu davam edəcək MHŞT Standartına tam keçid prosesində tələb tam ödəniləcəkdir.

Əlavə 4

MHŞT üzrə Katibliyin 2013-cü il üzrə xərcləri

MHŞT - Mətbəə	29,709.14
MHŞT - Ezam	11,003.50
MHŞT - Audit	37,323.40
MHŞT - Konfrans	12,041.26
Cəmi	**90,077.30**

Əlavə 5

Azərbaycan MHŞT-də iştirak edən qeyri-hökumət təşkilatları

1. Azad İqtisadiyyata Yardım İctimai Birliyi
2. Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqası
3. “Ahıl Ziyalılara Qayğı” İctimai Birliyi
4. “Aran” İnsan Hüquqları Resurs Mərkəzi (Şirvan)
5. Gəncə Usaq Fondu
6. Regional İnsan Hüquqları və Media Mərkəzi (Bərdə)
7. İslam, Demokratiya və İnsan Haqları Mərkəzi
8. “Cəmiyyətin və Vətəndaş Münasibətlərinin İnkişafı” İctimai Birliyi
9. Vətəndaş Təşəbbüslərinə Dəstək Mərkəzi
10. “Helsinki Vətəndaş Assambleyası Azərbaycan Milli Komitəsi Qərb Regionu üzrə nümayəndəliyi “
11. Müasir İnkişaf və Hüquqi Yardım Mərkəzi
12. Təhsil Tədqiqatları Mərkəzi
13. “Region” Beynəlxalq Analitik Mərkəz
14. Neftçilərin Hüquqlarını Müdafiə Təşkilatı
15. Demokratik İslahatçı Gənclər İctimai Birliyi
16. Regional İnsan Hüquqları və Sosial Araşdırmalar Mərkəzi”
17. İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzi
18. “Gənclərin Sosial-Mədəni İnkişafına Yardım” İctimai Birliyi
19. Eko- Aləm İctimai Birliyi
20. Vətəndaş Təşəbbüsləri və Qanunların Təkmilləşdirilməsi Mərkəzi
21. İnsan Hüquqları və Maarifçilik İctimai Birliyi
22. İsgəncələr Əlehinə Araşdırmalar Mərkəzi
23. İnsan Hüquqları və Qanunların Təbliği
24. Seçki Tədqiqatları Mərkəzi
25. Demokratik Təsisatlar və İnsan Hüquqlari İctimai Birliyi
26. Qadın Problemlərinin Tədqiqatları Mərkəzi

27. Azərbaycan İnsan Hüqüq və Azadlıqların Müdafiəsi Komitəsi
28. Mina Qurbanlarının Sosial-İqtisadi Probelmlərinin Həllinə Kömək İctimai Birliyi
29. Regional İnkişaf və İnsan Hüquqları İctimai Birliyi
30. Neftçilərə Hüquqi Yardım Mərkəzi
31. "Sağlam həyata doğru" Ekoloji İctimai Birliyi
32. İqtisadi Resursların Öyrənilməsi Mərkəzi
33. Qafqaz Media Tədqiqatlar Mərkəzi
34. "Gənclər Klubu" İctimai Birliyi
35. Sosial Strateji tədqiqatlar və Analitik Araşdırmalar İctimai Birliyi
36. Regional Qadın Təşəbbüsləri İctimai Birliyi
37. Demokratiya və QHT-nin İnkişaf Resurs Mərkəzi
38. Demokratik İslahatlar Uğrunda Cəmiyyət
39. Demokartik Təşəbbüslər və Sosial İnkişaf İctimai Birliyi
40. Vətəndaş Cəmiyyəti İnstitutu İctimai Birliyi
41. "Tərəqqi" Sosial İnkişaf İctimai Birliyi
42. Regional Gender Mərkəzi
43. İnkişafa Baxış Araşdırma Mərkəzi
44. "Konsitusiya" Araşdırmalar Fondu
45. Qarabağ Əlillərinə Qayğı Cəmiyyəti
46. Mülki Cəmiyyət üçün Hüquq Təşəbbüsü Mərkəzi
47. "Ulduz" Elektron Təşkilatı
48. "Zəngilan" İctimai Birliyi
49. Mədən Sənayesində İnsan Hüquqları İctimai Birliyi
50. Yol İnşaat Monitorinq Mərkəzi
51. Elektron Seçki İctimai Birliyi
52. Qafqaz Beynəlxalq Münasibətlər və Strateji Araşdırmalar Mərkəzi – QAFSAM
53. "ELS" Müstəqil Araşdırmalar Mərkəzi
54. Azərbaycan Azad Müəllimlər Birliyi
55. Azərbaycan Qadınlarının Siyasi Mədəniyyət Mərkəzi
56. Ekoloji-Renesans İctimai Birliyi
57. Regional İnsan Hüquqları və Maarifləndirmə Mərkəzi (Kürdəmir)
58. Gənc Nəslin Maarifləndirilməsi İctimai Birliyi
59. Müasir Qadın və Cəmiyyət İctimai Birliyi
60. İqtisadi Təşəbbüslərə Yardım İctimai Birliyi
61. "Qadınlar Arasında Həmrəylik" İctimai Birliyi
62. Rəqəmsal İnkişaf İctimai Birliyi
63. İqtisadi İnnovasiya Mərkəzi
64. Gənc Şairlərə Dəstək İctimai Birliyi
65. "Xilaskar" İctimai Birliyi
66. "Tərəqqi" Sosial Tədqiqatlar İctimai Birliyi
67. "Doğma Yurda Qayıdış" İctimai Birliyi
68. "Gen Mühəndisliyi ilə bağlı Maarifləndirmə" İctimai Birliyi
69. İqtisadi və Sosial Maarifləndirmə Mərkəzi
70. Jurnalist Təşəbbüsləri Mərkəzi
71. İqtisadi və Sosial İnkişaf Mərkəzi
72. "İnsan Haqları - 2003" İctimai Birliyi
73. Demokratik İnkişaf Platforması
74. Bərabər İmkanlar Mərkəzi
75. "Gələcəyə İnam" Ehtiyacı Olan İnsanlara Qayğı İctimai Birliyi
76. Mədəniyyətlərin Təbliği və Xalq Yaradıcılığına Dəstək İctimai Birliyi

77. Demokratiya və Qadın Təşəbbüsləri İctimai Birliyi
78. Regional "Qarabağ" Kənd Təsərrüfatı Assosiasiyası
79. "Bilik və Maarifçiliyin İnkişafı" İctimai Birliyi (Gəncə)
80. "Hüquq Dünyası" Hüquqi Təbliğat İctimai Birliyi
81. Multimediya Mərkəzi
82. Gənclərin Elmi İnkişafına Dəstək İctimai Birliyi
83. İqtisadi və Siyasi Araşdırmalar Mərkəzi
84. İctimai Vəsaitlərin Monitorinqi Mərkəzi
85. Neft Araşdırmalar Mərkəzi
86. Humanitar Tədqiqatlar Mərkəzi
87. Jurnalistlərin İqtisadi və Hüquqi Maarifləndirmə Mərkəzi
88. Demokratiya Monitoru İctimai Birliyi
89. Qarabağ Döyüşçüləri Assosiasiyası
90. Hüquq Təşəbbüsləri Mərkəzi
91. "Güzəran" Sosial Araşdırmalar Mərkəzi
92. Muğan İnsan Hüquqlarının Müdafiəsi İctimai Birliyi
93. Demokratik İnkişaf və İqtisadi Əməkdaşlıq İctimai Birliyi
94. "Aran" Ekoloji Maarifləndirmə İctimai Birliyi
95. Demokratik Dəyərləri Müdafiə Fondu
96. "Dalğa" Ekologiya və Təbiətin Qorunması İctimai Birliyi
97. "Ekoloq" Ətraf Mühitin Qorunmasina Yardım İctimai Birliyi
98. Xalça Dünyası Assosiasiyası (Quba)
99. "Qadın Dünyası" İctimai Birliyi
100. "Demokratik Cəmiyyət, Seçkilər və Mətbuatın Monitorinqi İctimai Birliyi"
101. Aqrar Sənaye Mühəndisləri İctimai Birliyi
102. İqtisadi və Ekoloji Araşdırmalar Mərkəzi
103. Demokratik İslahatlar Mərkəzi
104. Regional Maarifləndirmə İctimai Birliyi
105. "Məşəl" Əlil və Şəhid Ailələrinin Sosial Dəstək İctimai Birliyi
106. Sosial Təşəbbüslər və İnsan Hüquqları İctimai Birliyi
107. Demokratiya və Ekoloji Tarazlıq İctimai Birliyi
108. Sağlam İnkişaf və Maarifləndirmə İctimai Birliyi
109. Hüquqi Yardım İctimai Birliyi (Lənkaran)
110. Eko - Həyat İctimai Birliyi

Fiziki şəxslər

1. Hicran Həmidova
2. Arzu Soltan
3. Şamil Mövsümov
4. Elmidar Əliyev
5. Dünya Sakit
6. Fuad Rəsulov
7. Sədaqət Paşayeva
8. Süheylə Cəfərova

Əlavə 6

Azərbaycan MHŞT-də iştirak edən şirkətlər

1. BP Eksploreyşn (Kaspian Sea) Limited
2. Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
3. Total E&P Azərbaycan B.V.
4. ITOÇU Oyl Eksploreyşn (Azərbaycan) Inc.
5. Statoil
6. Turkiye petrolleri A.O. (TPAO)
7. Komonvels Qobustan
8. Ekson Azərbaycan Limited
9. Hess (ACG) Limited
10. Lukoil Oversiz
11. Şevron Xəzər LTD
12. Petro-HongKong-Pirsaat Oyl LTD
13. Salyan Oil Limited
14. Karasu Əməliyyat Şirkəti
15. GDF SUEZ E and P ABSHERON B. V.
16. Azgerneft BM
17. İnpeks Southwest Caspian Sea LTD
18. Binəqədi Oil Əməliyyat Şirkəti
19. NOVATİS OIL FZE
20. Naftiran İntertrade Co LTD (NİCO)
21. Abşeron İnvestments Ltd
22. Şirvan Əməliyyat Şirkəti
23. Neftçala Əməliyyat Şirkəti
24. Azərbaycan International Mayninq Kompani (AİMC)
25. Bahar Enerji
26. UQE-LANSER PTİ. LTD

Azərbaycan Respublikası Hökumətinin mədən hasilatı sənayesində əldə etdiyi məcmu daxilolmaları barədə hesabat

Hesabat dövrü: 1 yanvar – 31 dekabr 2013-cü il

		DƏYƏR *		HƏCM (naturada)						
		milyon ABŞ dolları	milyon Azərbaycan manatı	neft (milyon barel)	qaz (min kub metr)	qızıl (min unsiya)	gümüş (min unsiya)	əlvan metallar (min ton)	mis konsentratında: Qızıl (min unsiya)	mis konsentratında: Gümüş (min unsiya)
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.Ərazisində fəaliyyət göstərdiyi ölkə hökumətinə xarici şirkətlərdən daxilolmalar										
1.1	Neft	62,725		157,130						
1.2.	Təbii qaz	383,841			13351,813					
1.3.	Səmt qaz				2310248,029					
1.4.	Əlvan metallar: mis							0,107		
1.5	Qızıl*					6,715				
1.6	Gümüş*						2,601			
1.7	Hökümətə digər ödənişlər,cəmi,o cümlədən:									
	1.7.1mis konsentratıında qızıl								0,022	
	1.7.2. mis konsentrantında gümüş									21,136
2. Hökumətin yerli şirkətlərdən daxilolmaları. Yerli şirkətlərin hasilatında dövlətə məxsus pay										
2.1.	Neft									
2.2.	Təbii qaz									
2.3.	Səmt qaz									
2.4.	Əsas metallar									
2.5.	Qızıl									
2.6	Gümüş									

3. Hökumətin xarici şirkətlərdən digər daxilolmaları (yerli dövlət şirkəti vasitəsilə toplanmış ödənişlər daxil olmaqla)										
3.1.	Royalti (mədən vergisi)									
3.2.	Mənfəət vergisi		1476,344							
3.3.	Digər vergilər (fiziki şəxslərin gəlir vergisi, sosial və ödəmə mənbəyindən tutulan vergilər istisna olmaqla)									
3.4.	İmzalanma bonusları və digər bonuslar	2,359								
3.5.	Lisenziya və konsessiya haqları									
3.6.	Hökumətə digər ödənişlər, cəmi, o cümlədən:									
	3.6.1. akrhesabı ödənişlər	2,335								
	3.6.2. tranzit haqqı	10,278								
	3.6.3. qazın satışı üzrə müqavilə qiymətində edilmiş dəyişiklik nəticəsində yaranmış fərqdən daxilolmalar									
4. Hökumətin yerli şirkətlərdən digər daxilolmalar										
4.1	Vergilər:									
	4.1.1. Royalti (mədən vergisi)		119,342							
	4.1.2. Mənfəət vergisi		15,809							
	4.1.3. Əlavə dəyər vergisi		108,633							
	4.1.4. Torpaq vergisi		10,018							
	4.1.5. Əmlak vergisi		38,128							
	4.1.6. Qiymət fərqi		369,867							
	4.1.7. Sair vergilər (fiziki şəxslərin gəlir vergisi, Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ayırmalar və ödəmə mənbəyindən tutulan vergilər istisna olmaqla)		2,630							
4.2.	İmzalanma bonusları və digər bonuslar									
4.3.	Lisenziya və konsessiya haqları									
4.4.	Hökumətə digər ödənişlər, cəmi, o cümlədən:									
		ABŞ dolları (milyon)	**Azərbaycanmanatı (milyon)**	**neft (milyon barel)**	**qaz (min kub metr)**	**qızıl (min unsiya)**	**gümüş (min unsiya)**	**əlvan metallar (min ton)**	**mis konsentrantında qızıl (min unsiya)**	**mis konsentrantına gümüş (min unsiya)**
Cəmi:		**461,538**	**2140,771**	**157,130**	**2323599,842**	**6,715**	**2,601**	**0,107**	**0,022**	**21,136**

MOORE STEPHENS
AZERBAIJAN

Azərbaycan Respublikası

31 Dekabr 2013-cü il tarixində bitən il üzrə MHŞT hesabatı

16 İyul 2015-ci il

Müstəqil administratorun hesabatı

Azərbaycan Respublikası MHŞT üzrə Komissiyaya:

Biz, MHŞT üzrə Komissiyanın ("Komissiya") bəyannaməsinin (bax: Əlavə 1) yoxlamasını həyata keçirərək müəyyən etdik ki, 31 dekabr 2013–cü il tarixində başa çatan il ərzində Azərbaycan Respublikası Hökumətinin ("Hökumət") mineral ehtiyatların hasilatı ilə məşğul olan şirkətlərdən ("Şirkətlər") aldığı ödənişlərin/ayırmaların cədvəli MHŞT üzrə Komissiya, Azərbaycan Respublikasında mineral ehtiyatların hasilatı sahəsində çalışan yerli və xarici şirkətlər (bax Əlavə 2) və qeyri-hökumət təşkilatları və fiziki şəxslərin daxil olduğu Mədən Sənayesində Şəffaflığın Artırılması Koalisiyası (bax: Əlavə 5) Qarşılıqlı Anlaşma Memorandumuna ("QAM") uyğun olaraq hazırlanmışdır. Azərbaycan Respublikasının MHŞT üzrə Komissiyası bəyannaməyə görə cavabdehdir. Bizim cavabdehliyimiz yoxlama əsasında Bəyannamə üzrə rəy ifadə etməkdir.

Aşağıdakı paraqrafda qeyd olunanlar istisna olmaqla, biz yoxlamanı Əminlik Yoxlamaları üzrə Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun olaraq aparmışıq və müvafiq olaraq Komissiyanın Bəyannaməsini təsdiq edən sübutların test üsulu ilə yoxlamasını və bizim şərtlərdə vacib hesab etdiyimiz bu kimi başqa prosedurları həyata keçirmişik. İnanırıq ki, yoxlamamız rəyimizin əsaslı olmasını təmin edir.

Komissiya Bəyannaməsini yoxlamaq üçün əldə olunan məlumat QAM–ın üzvü olan Şirkətlərin yazılı ərizələrindən və Hökumətin aldığı ödənişlər/ayırmalara dair Komissiya tərəfindən təqdim edilən təfsilatlı hesabatlardan ibarət olmuşdur. Bizim yoxlamamız Hökumətin aldığı bütün ödənişləri/ayırmaları və Şirkətlərin etdiyi bütün ödənişləri/ayırmaları əhatə etməyib. Əgər Şirkətlər ödənişlər/ayırmalar həyata keçiribsə, lakin bu öz əksini nə Hökumətin, nə də Şirkətin təqdimatında tapmayıbsa, bizim yoxlamamız onları aşkar etmək üçün yetərli deyildir.

İcra olunmuş işin xülasəsi

Komissiyanın Hesabatını (Əlavə 1) yoxlamaq üçün biz 31 dekabr 2013–cü il tarixində başa çatan il ərzində Hökumətin aldığı ödənişlərin/ayırmaların cədvəlinin (bax "Hökumətin cədvəli") QAM üzvü olan Şirkətlər tərəfindən hazırlanmış və Əlavə 2-də verilmiş cədvəllərlə ("Şirkətlər cədvəli") müqayisəsini aparmışıq. Yuxarıdakı cədvəllər arasındakı fərqlərin səbəblərini müəyyənləşdirmək üçün biz şəraitin tələb etdiyi zəruri prosedurları həyata keçirmişik. Biz üzləşmə (yaxud tutuşdurma) prosesinə cəlb olunan əməliyyatlar barədə əsaslı əminlik əldə etmək üçün müəyyən attestasiya prosedurlarını həyata keçirdik. Biz bir neçə hasilat şirkətləri üzrə əminlik prosedurlarını tətbiq etdik.

Müstəqil administratorun rəyi

Azərbaycan MHŞT Komissiyasının Hesabatına müşayiəti ilə Komissiyasının Bəyannaməsi yuxarıda qeyd olunan tələblərə uyğun olaraq 31 dekabr 2013–cü il üzrə Şirkətlər tərəfindən edilmiş bütün ödənişlərin/ayırmaların və Hökumət tərəfindən qəbul olunan bütün ödənişlərin/ayırmaların yoxlamasını apardığımız zaman edilməsi zəruri olan hər hansı mümkün düzəlişlər (əgər olmuşsa) istisna olmaqla, bu hesabatda öz əksini tapmışdır.

16 iyul 2015–ci il

1. İcmal

1.1. Ümumi məlumat

MHŞT neft, qaz və mineral ehtiyatlarla zəngin olan ölkələrdə şirkətlərin hökumətə təqdim etdiyi ödənişlər və hökumətin daxilolmaları sahəsində şəffaflıq və hesabatlılığın təmin edilməsinə yönəldilmiş bir təşəbbüsdür. MHŞT şirkətlər, hökumətlər, sərmayəçilər və vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları tərəfindən dəstəklənən könüllü təşəbbüsdür. Dövlət büdcəsində şəffaflığın təmin edilməsi sahəsində digər cəhdlərlə yanaşı MHŞT, həmçinin vətəndaşların öz hökumətlərindən büdcə gəlirlərinə dair açıqlama verməsinə nail olduğu bir prosesdir.

Azərbaycan MHŞT-yə 2003-cü ildə qoşulmuş və Təşəbbüsün icrası ilə bağlı pilot ölkə olmağa könüllü olmuşdur. Azərbaycan hasilat sənayesi şirkətləri tərəfindən dövlətə edilən ödənişlərin və dövlət tərəfindən bu daxilolmaların açıqlanması, tutuşdurulması və dərc edilməsi ilə bağlı müntəzəm proses təsis etmişdir. Azərbaycanda birinci MHŞT hesabatı 2005–ci ildə dərc edilmişdir. Cari hesabat sayca 18–ci hesabat olmaqla, 31 dekabr 2013–cü ildə bitən ili əhatə edir.

2007–ci il 27 sentyabr tarixində Azərbaycan "MHŞT Namizədi" kimi qəbul edilmiş və 2009–cu ilin fevral ayında "MHŞT üzrə tam hüquqlu üzv" statusunu almışdır.

2013–cü ildə MHŞT–nin Azərbaycanda icrası əsas etibarilə təşəbbüsün və MHŞT hesabatlarının yeni MHŞT Standartına uyğun olaraq ölkədə icrası üzərində qurularaq hesabatların əhali üçün oxunaqlılığı və müfəssəlliyinin artırılması, MHŞT haqqında məlumatlılığın artırılması, dövlət, vətəndaş cəmiyyəti və şirkətlər arasında effektiv dialoqun təmin edilməsinə yönəlmişdir.

1.2. İşin məzmunu

Müstəqil Administratorun məqsədi 31 dekabr 2013–cü bitən il üzrə hasilat şirkətləri tərəfindən Hökumətə edilmiş ödənişləri/ayırmaları və Hökumət tərəfindən qəbul edilmiş ödənişləri/ayırmaları yığılması, yoxlanılması və üzləşdirməsindən ibarətdir.

2013–cü ili əhatə edən MHŞT hesabatı yeni MHŞT Standartına uyğun olaraq hazırlanmalı və bununla əlaqədar olaraq Müstəqil Administratordan yeni standartlara uyğun olan kontekstual məlumatın hazırlanması tələb edilmişdir.

İşin icrası ÇQ-də öz təsdiqini tapmış ŞT-yə uyğun olaraq yerinə yetirilmişdir və aşağıdakı əsas mərhələlərdən keçmişdir:

- Hesabat formalarının birbaşa iştirakçı şirkətlər və Komissiyadan alınması;
- Şirkətlərdən və Komissiyadan yığılmış hesabatlar əsasında məlumat bazasının hazırlanması;
- Şirkətlərdən yığılmış hesabatların Komissiya hesabatı ilə üzləşdirilərək uyğunsuzluqların müəyyən olunması;
- Uyğunsuzluqların aydınlaşdırılması məqsədilə şirkətlər və Komissiya ilə müzakirələrin aparılması;
- İlkin MHŞT hesabatının şirkətlər və Komissiyadan yığılmış hesabatlar və üzləşmə prosesində aşkar olunan fərqlər nəzərə alınmaqla hazırlanması; və
- Yekun hesabatın ÇQ-dən alınmış rəylər əsasında hazırlanması.

Biz, iş zamanı aşkar etdiyimiz nöqsanları hesabatda və onun müvafiq əlavələrində qeyd etmişik. Həyata keçirilən üzləşmə prosesi zamanı əldə olunan hesabatlar Beynəlxalq Audit Standartlarına və ya Maliyyə hesabatlarının Beynəlxalq İcmal Yoxlamaları Standartlarına əsasən auditi və yoxlamanı nəzərdə tutmur və bu səbəbdən biz bu hesabatda qeyd olunan əməliyyatlara dair əminlik vermirik.

Bu hesabat özündə icmal, yanaşma və metodologiya, hasilat sənayesi üzrə kontekstual məlumatlar, üzləşmə prosesi və nəticələri, xüsusi yoxlama prosedurları, hökumət gəlirlərinin təhlili və tövsiyələri əks etdirir.

1.3. Məlumatların məxfiliyi, tamlığı və dəqiqliyi

Müstəqil Administrator ARDNF ilə imzalanmış 21 fevral 2013–cü il tarixli müqavilədə məxfilik haqqında müddəaya uyğun olaraq işlərin icrası zamanı əldə etdiyi bütün məlumatların məxfiliyini təmin etmişdir.

Biz ilkin hesabat formalarını 2014–cü ilin iyul ayından başlayaraq sentyabr ayınadək topladıq. Bütün lazımi hesabatlar hökumət və şirkətlər tərəfindən təqdim edildi. Biz ilkin hesabat formalarını topladıqdan sonra üzləşmə prosesinə başladıq və təhlil edərək fərqləri müəyyən etdik. Biz hasilat sənayesi şirkətlərinin ilkin olaraq təqdim etdikləri ödəniş şablonları ilə Hökumətin apardığı qeydlər arasında uyğunsuzluqlar müşahidə etdik.

Üzləşmə prosesində iştirak edən mədən hasilatı ilə məşğul olan xarici və yerli şirkətlərin sayı 38–ə (otuz səkkiz) çatmışdır. İştirakçı şirkətlərin siyahısı hesabata dair Əlavə 2–də göstərilmişdir (Əlavə 2. Hasilat sənayesi şirkətləri).

Üzləşmə prosesində iştirak edən bütün şirkətlər Azərbaycan Respublikasında MHŞT-yə dair Anlaşma Memorandumunu imzalamış və məlumatı hesabat dövrü üçün açıqlamışdır. Yalnız HESS şirkəti hesabat formasını təqdim etməmişdir və buna səbəb şirkətin Memoranduma daxil olmamasıdır. Bunun da əsas səbəbi Azərbaycan Respublikasında olan nümayəndəliyinin bağlanması ilə əlaqədar olmuşdur. Şirkət bu prosesdə iştirak etmədiyindən, mənfəət vergisi şəklində Hökumətə 29,9 mln ABŞ dolları məbləğindəki ödənişin həyata keçirildiyini təsdiqləmək imkanına malik olmamışdır və qeyd olunan məbləğ dövlət tərəfindən təsdiqini aldığına görə fərq öz həllini tapmışdır.

1.4. Üzləşmə prosesinin qısa nəticələri

İlkin hesabat formalarına əsasən üzləşmə prosesi başa çatdıqdan və fərqlər aradan götürüldükdən sonra hasilat sənayesi şirkətləri və Hökumət tərəfindən göstərilən ödənişlər arasında xalis fərq aşağıdakı kimi olmuşdur:

Gəlir növləri/məhsul	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Yekun fərq
Neft-qaz ehtiyatları üzrə				
neft (mln ABŞ dolları)	84,9	62,7	22,2	-
qaz (mln ABŞ dolları)	383,8	383,8	-	-
neft (mln barel)	157,8	157,1	0,7	-
təbii qaz (min m^3)	-	13 351,8	(13 351,8)	-
səmt qazı (min m^3)	2 167 562,6	2 310 248,0	(142 685,4)	-
Qızıl-gümüş ehtiyatları üzrə				
qızıl (min unsiya)	6,7	6,7	-	-
gümüş (min unsiya)	22,6	2,6	-	-
xam qızıl (min unsiya)	0,02	0,02	-	-
xam gümüş (min unsiya)	21,1	21,1	-	-
xam mis (min unsiya)	0,1	0,1	-	-
Vergilər və sair ödənişlər				
Mənfəət vergisi (mln ABŞ dolları)	1 838,0	1 881,9	(43,9)	(29,9)
Mənfəət vergisi (mln manat)	32,8	15,8	17,0	-
Royalti (mln manat)	119,3	119,3	-	-
ƏDV (mln manat)	108,6	108,6	-	-
Əmlak vergisi (mln manat)	38,1	38,1	-	-
Torpaq vergisi (mln manat)	10,0	10,0	-	-
Qiymət fərqi (mln manat)	-	369,9	(369,9)	-
Digər vergilər (mln ABŞ dolları)	0,1	-	0,1	-
Digər vergilər (mln manat)	866,9	2,6	864,3	-
Akrhesabı ödənişlər	2,3	2,3	-	-
ARDNF-a nəqletmə tarifi	3,7	10,3	(6,6)	-
Bonuslar	2,32	2,36	(0,04)	-

Hesabat təqdim edən şirkətlərin ilkin məbləğinə edilmiş dəyişikliklər və həll olunmamış qalıq fərqləri hesabatın 5.6 Bölməsində təqdim olunmuşdur.

2. Yanaşma və metodologiya

2.1. İlkin iş mərhələsi

Biz ilkin iş mərhələsini üzləşmə prosesi ilə birləşdirdik, 31 dekabr 2013–cü il üzrə üzləşmə prosesini hazırlayarkən onu əhatə edən aşağıdakı vacib məsələlərə nəzər yetirdik:

- Ödənişlər və daxilolmalar üzrə əhəmiyyətlilik dərəcəsi;
- Əhatə olunacaq vergilər və daxilolmalar;
- Hesabat təqdim edəcək Şirkətlər və Dövlət Qurumları (Bölmə 4.1 və 4.2); və
- Hesabat təqdim edən şirkətlər tərəfindən bizə verilən məlumatlara əminlik.

Azərbaycan 10 ildən artıqdır ki, üzləşmə prosesinə dair təcrübə qazanmış və şəffaflıq üzrə təşəbbüslə əlaqədar hesabat təqdim etmək üçün kifayət qədər imkanlara malikdir. Biz Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyindən Azərbaycan Respublikasının hasilat sektoru ilə bağlı qeydə alınmış şirkətlərin bazasını əldə etdik.

2.2. Əhəmiyyətlilik dərəcəsinin müəyyən edilməsi

Şirkətlərin və hökumətin etdiyi əhəmiyyətli sayılan ödənişlərin təsdiqi üçün, ÇQ müvafiq ödəniş növlərininin əhəmiyyətlilik dərəcəsini müəyyən etməlidir. Azərbaycanda mədən hasilatı ilə məşğul olan bütün xarici və yerli şirkətlər tərəfindən Azərbaycan dövlətinə köçürülən gəlirlər üzrə (natura və dəyər ifadəsində) əhəmiyyətlilik həddinin müəyyən edilməsi aşağıdakı iki mərhələdə baş verir:

Hesabata daxil edilən əhəmiyyətli gəlir mənbələrinin müəyyən edilməsi:
MHŞT üzrə ÇQ tərəfindən əhəmiyyətli sayılan gəlir mənbələri aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilib:

- Neft hasilatı üzrə natura və dəyər ifadəsində;
- Təbii və səmt qazı natura və dəyər ifadəsində;
- Əsas və qiymətli metallar üzrə natura və dəyər ifadəsində;
- Mənfəət vergisi;
- İmzalanma və digər bonuslar;
- Akr ödənişləri və tranzit haqları*; və
- Mədən vergisi, əlavə dəyər vergisi, torpaq vergisi, əmlak vergisi, qiymət fərqi və sair vergilər (fiziki şəxslərin gəlir vergisi, Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ayırmalar və ödəmə mənbəyindən tutulan vergilər istisna olmaqla).

Qeyd edilməlidir ki, dividend ödənişləri mövcud olmadığından ÇQ-nin 12 aprel 2012–ci il tarixli qərarı ilə 2013–cü ildən başlayaraq dividend xanası hesabat formalarından çıxarılmışdır. Neft, qaz və mineral ehtiyatların daşınmasından əldə olunan ən böyük gəlir axınlarından birini təşkil etmədiyindən ÇQ-nin qərarına əsasən hesabatda yalnız tranzit haqları göstərilir.

* Tranzit haqqı və nəqletmə tariflərinin anlayışları oxşar olduğundan, hesabatda nəqletmə tarifi kimi istinad olunacaqdır. Nəqletmə tarifinin təsviri hesabatın 45–ci səhifəsinin 3.1 bəndində qeyd olunmuşdur.

Hər müəyyən edilmiş gəlir mənbəyi üzrə əhəmiyyətli sayılan məbləğ/həcm həddi.
Göstərilmiş gəlir mənbələri üzrə Azərbaycan hökumətinə sıfırdan (0–dan) yuxarı məbləğdə/həcmdə daxilolmalar əhəmiyyətli sayılır.

2.3. Üzləşmə prosesi

Bizim hesabat yalnız Şirkətlərdən və Hökumətdən aldığımız faktiki məlumatların üzləşdirilməsi və şərhindən ibarətdir və aşağıdakı əsas mərhələlərdən keçib. Bizim yanaşmamız mütəmadi məsləhətləşmələr vasitəsilə bütün sualların qısa zaman ərzində həll olunması və üzləşmənin əsas mərhələyə keçməsinə şərait yaratmaq məqsədi daşıyır.

İlkin iş mərhələsi
Bu, məlumatların toplandığı ilkin mərhələdir:

- Əməliyyatlar haqqında anlayışın əldə edilməsi;
- Tapşırığın düzgün perspektivdə təhlilinin aparılması; və
- Mineral ehtiyatların hasilatı ilə məşğul olan sənaye sahələrində fəaliyyət göstərən şirkətlərin ödənişləri və Hökumətə daxilolmalar haqqında məlumatların toplanması.

Üzləşmə mərhələsi:
Tapşırığın ən mühüm hissəsi olan üzləşmə mərhələsində aşağıdakı işlər həyata keçirilir:

- Sənədlərin yoxlanılması;
- Hesabatların müqayisəsi və təhlili; və
- Məlumatların üzləşdirilməsi.

Əminlik mərhələsi
Bu mərhələ, əminlik dərəcəsinin artırılması üçün seçim üsulu əsasında icra olunur. Aşağıdakı işlər həyata keçirilmişdir:

- Hasilat şirkətləri siyahısından ÇQ ilə razılaşdırılmış seçim üsulu ilə şirkətlərin seçilməsi;
- Seçilmiş şirkətlərdə ilkin təsdiqedici sənədlərin nəzərdən keçirilməsi; və
- İcra olunmuş işin yekunlaşması barədə nəticənin hesabata daxil edilməsi.

Rəy mərhələsi:
Bu mərhələ zamanı aşağıdakı işlər həyata keçirilir:

- Hesabatın ÇQ üzvlərinə təqdim edilməsi;
- İlkin MHŞT hesabatına dair şərhlərin qəbul edilməsi;
- Hesabatın ÇQ–yə təqdim edilməsi; və
- Hesabata dair Koalisiyanın rəyinin əldə olunması.

Üzləşdirmə zamanı Müstəqil Administratorun əsas vəzifələrinə aşağıdakı mühüm məsələlər daxil idi:

Hesabat şablonlarının paylanması: Hesabat şablonları MHŞT–nin Katibliyi tərəfindən məktublara əlavə olunaraq müvafiq şirkətlərə və hökumət orqanlarına göndərilir.

Müvafiq şirkətlərlə və Hökumətlə iş: Bu iş prosesində sualların aydınlaşdırılmasından və hesabatların təhvil verilmə vaxtına riayət edilməsini təmin etmək üçün Şirkətlərlə və Hökumət ilə danışıqlardan ibarətdir.

- MHŞT üzrə Katiblikdən, Hesabat Şablonlarının bütün Şirkətlərə paylanması barədə təsdiqedici sənəd alındıqdan sonra biz, üzləşmə işlərini başlamaq üçün əsas əlaqədar şəxslərin siyahısını əldə etdik; və
- Hesabatlar hər hansı bir şirkət və ya hökumət orqanı tərəfindən verilmədiyi təqdirdə MHŞT üzrə Katiblik bu barədə məlumatlandırılır.

Məlumatların toplanması: Bu mərhələyə doldurulmuş Hesabat Şablonlarının və təsdiqedici sənədlərin toplanması daxildir.

- Hesabatların Müstəqil Administratora təqdim edilməsinin son tarixi kimi 15 iyul 2014–cü il tarixi MHŞT Katibliyi tərəfindən müəyyənləşdirilmişdir; və
- Ümumi prosesi tezləşdirmək və hesabatın son versiyasını tələb olunan vaxtda təhvil vermək məqsədilə biz şirkətlər tərəfindən təqdim olunmuş hesabatları müəyyən edilmiş tarixə qədər toplayaraq üzləşmə prosesinə başlamışdıq.

Şirkətlərin ödənişləri:
ÇQ tərəfindən təsdiq olunmuş hesabat şablonları şirkətlər tərəfindən doldurulmuş və MHŞT tərəfləri arasında imzalanmış Qarşılıqlı Anlaşma Memorandumuna əsasən bizə təqdim edilmişdir. Hesabatların düzgün şəkildə doldurulması məqsədilə hesabat şablonlarına texniki təlimatlar əlavə edilmişdir.

Hökumət hesabatlarından daxilolmalar
Biz aşağıda qeyd edilən Dövlət qurumlarından hesabatlar aldıq:

- Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu;
- Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti;
- Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi; və
- Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi.

Nöqsanlar və uyğunsuzluqlar: Bu mərhələ üzləşmə zamanı şirkətlər və hökumət tərəfindən təqdim olunan məlumatlar arasında fərqlərin tapılmasını əhatə edir.
- Əldə olunmuş hesabat şablonları üzrə təhlilimizi asanlaşdırmaq məqsədilə hər bir şirkət üçün məlumat cədvəli yaratdıq, bütün hesabat formalarındakı ödənişləri və hökumətin gəlirləri göstərilmişdir;
- Şirkətlər və hökumət tərəfindən məlumatlar əldə olunduqdan sonra hesabata daxil edilmiş ödənişlər və gəlirlər təhlil üçün cədvələ əlavə edilmişdir; və
- Bütün məlumatlar əldə edildikdən sonra şirkətlərin ödəniş/ayırmaları və hökumətin daxilolmaları arasındakı uyğunsuzluqların tapılması məqsədilə müqayisə aparılmışdır.

Üzləşmə prosesi zamanı yaranan fərqlərin izahını əldə etmək məqsədilə müvafiq şirkət və hökumətlə əlaqə saxlayıb bu uyğunsuzluğun səbəbini müəyyənləşdirmək üçün təsdiqedici sənədlər tələb etdik. Bu mərhələdə yerinə yetirilmiş işlərin təsviri aşağıda göstərilmişdir:

- Məlumat bazasından istifadə edərək fərqləri araşdırmaq üçün hansı növ əlavə məlumata ehtiyacımız olduğunu müəyyən etmişdik;
- Bütün şirkətlərə və hökumətə aşkar olunan uyğunsuzluqların aradan qaldırılması üçün lazım olan təsdiqləyici sənədlərin təqdim olunmasının vacibliyini izah edərək onlardan əlavə məlumatı təqdim etmələrini xahiş etmişdik; və
- Əgər əlavə təsdiqləyici sənədlər uyğunsuzluğun aradan qaldırılması üçün münasib deyildirsə və ya heç bir əlavə sənəd təqdim olunmurdusa, biz bu fərqi "qeyri-müəyyən/izah olunmayan uyğunsuzluq" kimi hesab etmişdik.

2.4. MHŞT məlumatlarının etibarlılığı

MHŞT-nin 5–ci əsas tələbinə riayət etmək və məlumatların etibarlılığını təmin etmək məqsədilə aşağıdakılar tələb edilmişdir:

- Şirkətlərin hesabatları rəhbər işçi heyəti tərəfindən imzalanmalıdır;
- Hökumət orqanlarının hesabatları müvafiq hökumət qurumunun rəhbəri tərəfindən imzalanmalıdır; və
- Hesabat təqdim edən şirkətlər ödənişləri təsdiq etmək üçün göstərilən ödəmələr üzrə müvafiq sənədlərə əsaslanmalıdırlar.

Hesabat qeyd edilən məlumatların əslində hər hansı dəyişikliklərin edilməsinə dair, hökumət orqanları və şirkətlərdən ilkin sənədlərin istənilməsi və ya hər hansı düzəlişlərin əvvəlcədən təsdiqlənməsini təmin edir.

2.5. Mühasibatlıq siyasəti

2013–cü il üzrə hasilat sənayesi şirkətləri tərəfindən edilən ödənişlər və hökumət tərəfindən əldə edilən daxilolmalara dair üzləşmə prosesində mühasibat uçotunun kassa metodundan istifadə edilmişdir.

Ödənişlər xarici valyutada edildiyindən, hesabat verən müəssisədən hesabatı ödəniş valyutasına uyğun olaraq verilməsi tələb olunurdu. ABŞ dollarında edilən ödənişlər Mərkəzi Bankın orta illik məzənnəsinə uyğun olaraq AZN-ə konvertasiya olunmuşdur. 31 dekabr 2013–cü il üzrə ABŞ dollarının AZN orta illik məzənnəsi 0.7845 olmuşdur.

3. Hasilat sənayesi üzrə kontekstual məlumatlar

3.1. Ümumi məlumat

Mədən sənayesi əsas faydalı qazıntı yataqlarını kəşf edən, faydalı qazıntıları hasil və ilkin emal edən istehsal sahələrini özündə cəmləşdirir. Azərbaycan başda neft və qaz olmaqla müxtəlif mineral ehtiyatlarla zəngindir.

Neft və qaz sənayesi – neft və qaz yataqlarının kəşfiyyatını, neft-qaz quyularının qazılması, neft və qazın hasilatını, xam neft, neft məhsulları və qazın nəqlini əhatə edir.

- **Kəşfiyyat** – geoloji və geofiziki kəşfiyyat işlərinin aparılması, qazma üsullarının müəyyənləşdirilməsi, yatağın qiymətləndirilməsi və sənaye üsulu ilə istifadəyə hazırlaması kimi işləri əhatə edir;
- **Qazma** – Yer qabığında süxurları qazma aləti ilə dağıtmaqla quyu, lağım və ya şaxta lüləsinin qazılması prosesi;
- **Neft və qaz yataqlarının işlənməsi və istismarı** – neft-qaz quyularının işə salınması, dayanmış neft quyularının bərpası və istismara qaytarılmasını təmin etməkdir;
- **Neft və qaz hasilatı** – müxtəlif metodların tətbiqi ilə quruda və suda neftin və qazın çıxarılması; və
- **Nəqletmə** – xam neft borularla, tankerlərlə və müxtəlif vasitələrlə hasilat yerindən emal müəssisələrinə və ya digər məntəqələrə çatdırılmasıdır.

Azərbaycan dünyanın ən qədim neft hasil edən ölkələrindən biri sayılır. Azərbaycanın əsas neft və qaz ehtiyatları Abşeron yarımadasında və Xəzər dənizində yerləşir.
Azərbaycanda neft və qaz çıxarmanın tarixindən faktlar[1]:

1 "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti", 13 oktyabr 2014-cü il, http://new.socar.az/socar/az/company/about-socar/oil-history-in-azerbaijan

- XIV əsr səyyahı Marko Polo Azərbaycan neftindən müxtəlif məqsədlər üçün istifadə edilməsi və yaxın ölkələrə daşınması barədə yazmışdır;
- Dünyada ilk dəfə olaraq 1847–ci ildə Bibiheybətdə, sonra isə Balaxanıda neft quyuları qazılmışdır;
- 1901–ci ildə Azərbaycan 11,5 mln ton neft hasil edərək dünyada birinci yerə sahib olmuşdur;
- 1941–ci ildə Azərbaycanda 23,5 mln ton neft çıxarılmışdır ki, bu da bütün Sovet İttifaqında hasil olunan neftin 71,4%–ni təşkil etmişdir;
- Dənizdə neftin çıxarılması ilk dəfə olaraq Azərbaycanda başlamışdır. 1949–cu ildə "Neft Daşları" yatağının aşkar edilməsi Azərbaycanı və Xəzəri bütün dünyada məşhur etdi;
- 1970–ci illərin sonu 1980–ci illərin əvvəllərində bütün dünyada məşhur olan "Azəri", "Çıraq", "Kəpəz" və hazırda SOCAR neftinin 60%–dən çoxunu verən "Günəşli" kimi yataqlar aşkar edildi; və
- 1994–cü ilin 20 sentyabr tarixində "Əsrin müqaviləsi" imzalanmışdır.

Qiymətli metallar[2]

Azərbaycan ərazisi davamlı və uzunmüddətli qızıl və gümüş hasilatı sənayesinin yaradılması üçün də zəngin potensiala malikdir. Qızıl və gümüş yataqları əsasən Kiçik Qafqazın ərazisində və Azərbaycanın cənub–qərbindəki altı yataqda – Gədəbəy, Ordubad, Qoşa Bulaq, Qızıl Bulaq, Vecnəli və Söyüdlüdə yerləşir.

Respublikanın mis ehtiyatları əsasən Balakən – Zaqatala, Gədəbəy, Qarabağ və Ordubad filiz rayonlarında cəmləşmişdir. Balakən – Zaqatala filiz rayonunda misin əsas ehtiyatları mis–kolçedan, kolçedan-polimetal tipli, Kiçik Qafqaz və Naxçıvan qırışıqlıq zonasının filiz rayonlarında isə əsasən mis–porfir, molibden–mis–porfir və qızıl–mis–kolçedan tipli yataq və təzahürlərdə cəmləşmişdir.

Hüquqi rejim

Qanunvericiliyə görə bütün yeraltı faydalı qazıntılar dövlətə məxsusdur. Azərbaycanda mədən sənayesində fəaliyyəti tənzimləyən mövcud qanunvericilik bazası aşağıda qeyd olunanlardan ibarətdir[3]:

- **12 noyabr 1995–ci il tarixli Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası;**

- **Beynəlxalq Sazişlər:**
  - Boru kəmərləri magistralları ilə neft və neft məhsullarının tranzit sahəsində razılaşdırılmış siyasətin aparılması haqqında 1996–cı il aprelin 12-də Moskva şəhərində imzalanmış Saziş; və
  - 1999–cu il iyulun 22–də Kiyev şəhərində Azərbaycan Respublikası tərəfindən qeyd-şərtlə imzalanmış dövlətlərarası neft və qaz nəqli sistemlərinin yaradılması üçün təşkilati prinsiplərə dair Çərçivə Sazişi.

- **Məcəllələr:**
  - 28 dekabr 1999–cu il tarixli 779–IQ nömrəli qanun ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi;
  - 11 iyul 2000–ci il tarixli 905–IQ nömrəli qanun ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi;
  - 11 iyul 2000–ci il tarixli 906–IQ nömrəli qanun ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalar Məcəlləsi;
  - 26 dekabr 1997–ci il tarixli 418–IQ nömrəli qanun ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasının Su Məcəlləsi;
  - 24 iyun 2011–ci il tarixli 164–IVQ nömrəli qanun ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsi;
  - 01 fevral 1999–cu il tarixli 618–IQ nömrəli qanun ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsi; və
  - 25 iyun 1999–cu il tarixli 695–IQ nömrəli qanun ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsi.

- **Qanunlar:**
  - 30 may 1996–cı il tarixli 94–IQ nömrəli "Enerji resurslarından istifadə haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu;

2 "Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi", "Azərbaycanın faydalı qazıntıları", 13 oktyabr 2014-cü il, http://www.eco.gov.az/faydaliqazintilar.php.
3 "Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyi", "Normativ hüquqi aktların vahid internet elektron bazası", 13 oktyabr 2014-cü il, http://e-qanun.az.

- 02 fevral 2009–cu il tarixli 766–IIIQ nömrəli "İxrac məqsədli neft-qaz fəaliyyətinə xüsusi iqtisadi rejimin tətbiqi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu;
- 30 iyun 1998–ci il tarixli 513–IQ nömrəli "Qaz təchizatı haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu;
- 13 fevral 1998–ci il tarixli 439-IQ nömrəli "Yerin təki haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu;
- 10 iyun 2005–ci il tarixli 924–IIQ nömrəli "Qiymətli metallar və qiymətli daşlar haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu; və
- 24 noyabr 1998–ci il tarixli Energetika haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik sisteminə daxil olan normativ hüquqi aktlar ilə (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası istisna olmaqla) HPBS–lər arasında ziddiyyət yaranarsa, həmin Sazişlər tətbiq edilir.

Fiskal rejim

Azərbaycan Respublikasında vergi sistemini, vergitutmanın ümumi əsaslarını, vergilərin ödənilməsi və yığılması qaydalarını, vergi ödəyicilərinin və dövlət vergi orqanlarının, habelə vergi münasibətlərinin digər iştirakçılarının vergitutma məsələləri ilə bağlı hüquq və vəzifələrini, vergi nəzarətinin forma və metodlarını, vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyəti, dövlət vergi orqanlarının və onların vəzifəli şəxslərinin hərəkətlərindən (hərəkətsizliyindən) şikayət edilməsi qaydalarını müəyyən edən Vergi Məcəlləsidir.

Hasilatın pay bölgüsü sazişləri (HPBS), habelə əsas boru kəməri sazişləri Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi tərəfindən təsdiq olunduqdan sonra qüvvəyə minir. Bu sazişlər yataqlarda fəaliyyət göstərən əməliyyat şirkətlərinin, podratçı tərəflərin və bunların subpodratçılarının fəaliyyətlərini, mühasibatlıq və vergi rejimini tənzimləyir.

Vergi Məcəlləsi ilə hasilatın pay bölgüsü haqqında, əsas boru kəməri haqqında və digər bu qəbildən olan saziş və qanunlarla, o cümlədən neft və qaz haqqında, ixrac məqsədli neft–qaz fəaliyyəti və xüsusi iqtisadi zonalar haqqında qanunlar arasında vergilər haqqında fərqli müddəalar müəyyən edildikdə, həmin saziş və qanunların müddəaları üstün götürülür.

İxrac olunan neftin və təbii qazın nəql edilməsi ilə bağlı fəaliyyətləri, münasibətləri və vergi rejimi qanun qüvvəsinə malik Əsas İxrac Boru Kəməri (Bakı–Tbilisi–Ceyhan) və Cənubi Qafqaz Boru Kəməri (Bakı–Tbilisi–Ərzurum) sazişləri ilə tənzimlənir. Bu sazişlərlə fəaliyyət göstərən əməliyyat şirkətlərinin, ƏİBK iştirakçılarının və onların podratçılarının fəaliyyətləri, mühasibatlıq və vergi rejimi tənzimlənir.

Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsi Azərbaycanda mövcud olan ümumi vergiqoyma sistemini təşkil edərək aşağıdakı vergi növlərini tənzimləyir :

- Mənfəət vergisi;
- Əlavə dəyər vergisi (ƏDV);
- Əmlak vergisi;
- Gəlir vergisi;
- Mədən vergisi;
- Torpaq vergisi;
- Aksiz vergisi;
- Yol vergisi; və
- Sadələşmiş vergi.

Qanunla təsdiq olunmuş HPBS, Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən müəssisə şirkətlər üçün xüsusi vergi rejimi tətbiq edilir və Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti ilə bir sıra transmilli şirkətlər arasında HPBS–lər, habelə onların əsasında tərtib olunan və vergitutmanın müəyyən aspektlərini dəqiqləşdirən protokolları əhatə edir:

- "Mənfəət vergisi haqqında protokol";
- "Əlavə dəyər vergisi haqqında protokol";

- “Xarici subpodratçıların vergiyə cəlb edilməsi haqqında protokol”;
- “Əməkdaşlar və fiziki şəxslərin vergiyə cəlb edilməsi haqqında protokol”; və
- “İdxal və ixrac vergiləri haqqında protokol”

Əsas İxrac Boru Kəməri Bakı–Tbilisi–Ceyhan (BTC), Tranzit Əraziyə Malik Ölkə Hökuməti Sazişi (TƏMÖHS) və Cənubi Qafqaz Boru Kəməri (Şahdəniz Qaz) sazişləri əsasında işləyən müəssisələr üçün xüsusi vergi rejimləri tətbiq edilir.

Qanunvericiliyə əsasən hasilatla əlaqədar hökumətə edilən ayırmalar və ödənişlər aşağıda qeyd olunub:

Hökumətə edilən ayırmalar və ödənişlər[2]	Ödənişin təsviri
Neft hasilatı üzrə gəlirlər	Hasilat şirkətləri Azərbaycan Respublikasının payını HPBS–ə uyğun olaraq məhsul şəklində hökumətin təmsilçisi olan SOCAR–a transfer edir.
Qaz hasilatı üzrə gəlirlər	Hasilat şirkətləri Azərbaycan Respublikasının payını HPBS–ə uyğun olaraq məhsul şəklində hökumətin təmsilçisi olan SOCAR–a transfer edir
Mənfəət vergisi	Mənfəət vergisi şirkətin vergiyə cəlb olunan mənfəət əsasında hesablanır. Mənfəət vergisi qanunvericiliyə uyğun olaraq vergi ödəyicisinin vergiyə cəlb edilən gəlirləri və gəlirdən çıxılan xərcləri arasında olan fərqdən hesablanan vergidir.
Bonuslar	Bonuslar neft şirkətləri tərəfindən hasilat hüquqlarının onlara təhvil verilməsi və köçürülməsinə görə ödədiyi haqları əks etdirir. Bu haqlar hökumətlə olan müvafiq razılaşmaya əsasən HPBS–ın icrasının müəyyən mərhələlərində ödənilir.
Tranzit haqqı	Neftin Azərbaycan Respublikasının ərazisi ilə Bakı–Supsa ixrac boru kəməri vasitəsi ilə ötürülməsi üçün edilən ödənişlərdir.
Akrhesabı ödənişləri	Akrhesabı ödənişləri kəşfiyyat dövrü, habelə Əlavə kəşfiyyat dövrü ərzində Podratçı tərəflər Kontrakt sahəsinin istifadəsinə görə hər kvadrat kilometri üçün haqq ödənişi hesab olunur.
Mədən vergisi	Azərbaycan Respublikasının ərazisində, o cümlədən Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub olan sektorunda faydalı qazıntıların çıxarılmasına görə vergi növüdür.
Digər ödənişlər	Digər ödənişlər, yuxarıda qeyd olunmayan ödənişlərə aiddir. Bura, sair vegilər (Əmlak vergisi, torpaq vergisi, ƏDV, qiymət fərqi), natura şəklində hökumətə təhvil verilən məhsulları (qızıl və gümüş) daxil etmək olar.

Azərbaycan Respublikasının 2013–cü il dövlət büdcəsinin icrası gəlirlər 19,5 mlrd manat, xərclər 19,1 mlrd manat məbləğində olmaqla təsdiq edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsinin 2013–cü ildə qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş mənbələr hesabına (“Avtomobil Yolları” Məqsədli Büdcə Fonduna aid edilən gəlirlərdən başqa, DNF-dan daxilolmalar, vergi daxilolmaları, gömrük rüsumları, verilmiş kreditlər üzrə daxilolmalar və sair gəlir növləri) formalaşan mərkəzləşdirilmiş gəlirlərinin 96,37%–i Bakı şəhərinə, qalan 3,63%–i isə digər şəhər və rayonların yerli gəlirlərinə aid edilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Mərkəzləşmiş gəlirlərin digər şəhər və rayonların yerli gəlirlərinə aid edilən hissəsinin, həmin şəhər və rayonlarda fəaliyyət göstərən vergi ödəyicilərinin ödədikləri vergilərin və digər gəlirlərin hesabına dövlət büdcəsinin yerli gəlirləri formalaşdırılır.

4 “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu”, “Terminlər”, 13 oktyabr 2014-cü il, http://www.oilfund.az/az_AZ/about_found/terminler.asp.

Müvafiq dövlət qurumlarının rolu və vəzifələri

Azərbaycan Respublikasının xarici dövlətlərlə və beynəlxalq təşkilatlarla beynəlxalq müqavilələri Azərbaycan Respublikası adından (dövlətlərarası müqavilələr) və Azərbaycan Respublikasının hökuməti adından (hökumətlərarası müqavilələr) bağlanır.

Azərbaycan Respublikasında HPBS–lərinin bağlanması prosedurları:

- İlkin danışıqlar Azərbaycan hökumətini təmsil edən Energetika Nazirliyinin tabeliyində olan SOCAR-la HPBS-da maraqlı olan şirkətlər arasında aparılır;
- Bu danışıqlardan sonra ilkin razılıq olaraq Anlaşma Memorandumu (AM) imzalanır;
- Ölkə başçısına HPBS üzrə danışıqlar aparmaq və onu imzalamaq haqqında SOCAR–a səlahiyyətlərin verilməsi haqqında müraciət edilir və Prezidentin müvafiq sərəncamı əsasında AM qüvvəyə minir;
- AM əsasında sonrakı əməkdaşlıq çərçivəsində tərəflərin hüquq və vəzifələri razılaşdırılır;
- HPBS–nin əsas prinsipləri və kommersiya şərtləri haqqında saziş imzalanır;
- Əsas prinsipləri və kommersiya şərtləri haqqında saziş əsasında HPBS layihəsi razılaşdırılır;
- İmzalanmış HPBS ratifikasiya üçün Milli Məclisə təqdim edilir; və
- Ratifikasiyadan sonra Prezidentin fərmanı ilə HPBS qüvvəyə minir.

Dövlət qurumları

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi
Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi qanunvericilik hakimiyyətini həyata keçirən orqandır. Azərbaycan Respublikasının qanunlarından fərqli qaydalar nəzərdə tutan hökumətlərarası müqavilələri, qanunları, o cümlədən HPBS–lərini Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi təsdiq (ratifikasiya) edir.

Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi [5]
Vergilər Nazirliyi Azərbaycan Respublikasında aparılan vahid maliyyə və büdcə siyasəti çərçivəsində dövlət vergi siyasətinin həyata keçirilməsini, dövlət büdcəsinə vergilərin və digər daxilolmaların vaxtında və tam yığılmasını təmin edən və bu sahədə dövlət nəzarətini həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanıdır.

Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi [6,7]
Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi Azərbaycan Respublikası ərazisində, o cümlədən Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsində ətraf mühitin qorunması, təbiətdən istifadənin təşkili, yeraltı sulardan, mineral xammal ehtiyatlarından və yerüstü təbii sərvətlərdən səmərəli istifadə edilməsi, onların bərpası, hidrometeoroloji proseslərin müşahidəsi və proqnozlaşdırılması sahəsində dövlət siyasətini həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanıdır.

Qurumun əsas vəzifələrindən biri, təbii sərvətlərin öyrənilməsi, onlardan istifadə edilməsi, bərpası və mühafizəsi və bu sahədə ekoloji təhlükəsizliyin təmin edilməsi və bioloji müxtəlifliyin qorunub saxlanılması üzrə dövlət siyasətini həyata keçirməkdən ibarətdir.

Azərbaycan Respublikası Energetika Nazirliyi
Azərbaycan Respublikası Energetika Nazirliyi yanacaq-energetika sahəsində dövlət siyasətini və tənzimlənməsini həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanıdır. Yanacaq–energetika sahəsi Energetika haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunu ilə energetika sahəsində müəyyən edilmiş fəaliyyətdən (bundan sonra–müvafiq sahədə) ibarətdir.[8]

5 "Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi", http://www.taxes.gov.az/vn/info/icmal.pdf.
6 "Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi", 13 oktyabr 2014-cü il, http://www.eco.gov.az.
7 "MHŞT Hesabatı", "2013-cü il üzə Azərbaycan MHŞT Hesabatı" , bənd "3.2. Mədən sənayesin icmalı"
8 "Azərbaycan Respublikası Energetika Nazirliyi", "Energetika haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu", 13 oktyabr 2014-cü il, http://www.minenergy.gov.az/db/Energetika_haqqinda.pdf

Azərbaycan Respublikası Energetika Nazirliyinin əsasnaməsinə görə karbohidrogen ehtiyatları hasilatının pay bölgüsü və ya digər şərtlərə uyğun işlənməsi barədə sazişlərin layihələrini hazırlayır, bu sazişlər üzrə danışıqlar aparır, onları müəyyən olunmuş qaydada imzalayır, bağlanmış sazişlərin həyata keçirilməsinə nəzarət edir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu [9]
Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu (ARDNF) gələcək nəsillər üçün likvid aktivlərin (müxtəlif formada) yığılmasını, idarə edilməsini həyata keçirən səmərəli mexanizmdir. ARDNF, büdcədənkənar fond kimi təsis edilmiş və dövlət və ya mərkəzi bankdan ayrıca idarəetmə strukturuna malik hüquqi şəxs qismində fəaliyyət göstərir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti [10]
Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti Azərbaycanın dövlət neft və təbii qaz korporasiyasıdır. O, neft və təbii qaz istehsal edir, ölkənin neft emalı və ölkə ərazisində neft və qaz kəmərlərinin fəaliyyət göstərməsini həyata keçirir. Daha ətraflı məlumat hesabatın 3.5 "Hasilat sənayesində dövlət iştirakı" adlı bəndində öz əksini tapmışdır.

Hasilat sənayesi üzrə mövcud islahatlar
MHŞT Hesabatını əhatə edən maliyyə ili ərzində hasilat sənayesi üzrə hökumət tərəfindən heç bir nəzərə çarpan mühüm islahatlar olmamışdır.

3.2. Mədən sənayesinin icmalı

Neft və qaz sənayesi

Azərbaycanda neftin əsas yataqları Xəzər dənizi şelfi və Abşeron yarımadasındadır. Neftin əsas ehtiyatları Abşeron sularının cənubunda aşkar edilmişdir. Abşeron yarımadasının şimalında – Siyəzəndə və Abşeronun qərbində və cənub-qərbində – Qobustan, Şirvan və Salyandakı neft mənbələri perspektivli ehtiyatlara malikdirlər. Gəncə yaxınlığındakı Naftalan yataqlarında özünəməxsus xüsusiyyətə malik müalicəvi neft mədənləri vardır. Neftlə bərabər çıxan təbii qazın mövcudluğu da böyük əhəmiyyət daşıyır.

2013–cü ilin sonuna Azərbaycanın neft və qaz ehtiyatları:

2013-cü ilin sənaye nəticələri [11]	**2013**
Təsdiq edilmiş neft ehtiyatları, min ton (Miller & Lents-ə görə)	78,502
Təsdiq edilmiş qaz ehtiyatları, mln m^3 (Miller & Lents-ə görə)	61,150

Azərbaycanda neft və qaz ehtiyatları ilə məşğul olan transmilli enerji şirkətləri ilə 31 HPBS (17 dənizdə və 14 quruda) imzalamışlar.

9 "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu", 13 oktyabr 2014-cü il, http://www.oilfund.az.
10 "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti", 13 oktyabr 2014-cü il, http://new.socar.az/socar/en/home.
11 "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti", "Şirkət haqqında", səh. 6, Noyabr 2014-cü il, http://www.socar.az/socar/assets/documents/en/socar-annual-reports/sus.dev.rep-2013.pdf

Azərbaycanın neft və qaz yataqlarının yerləşmə xəritəsi

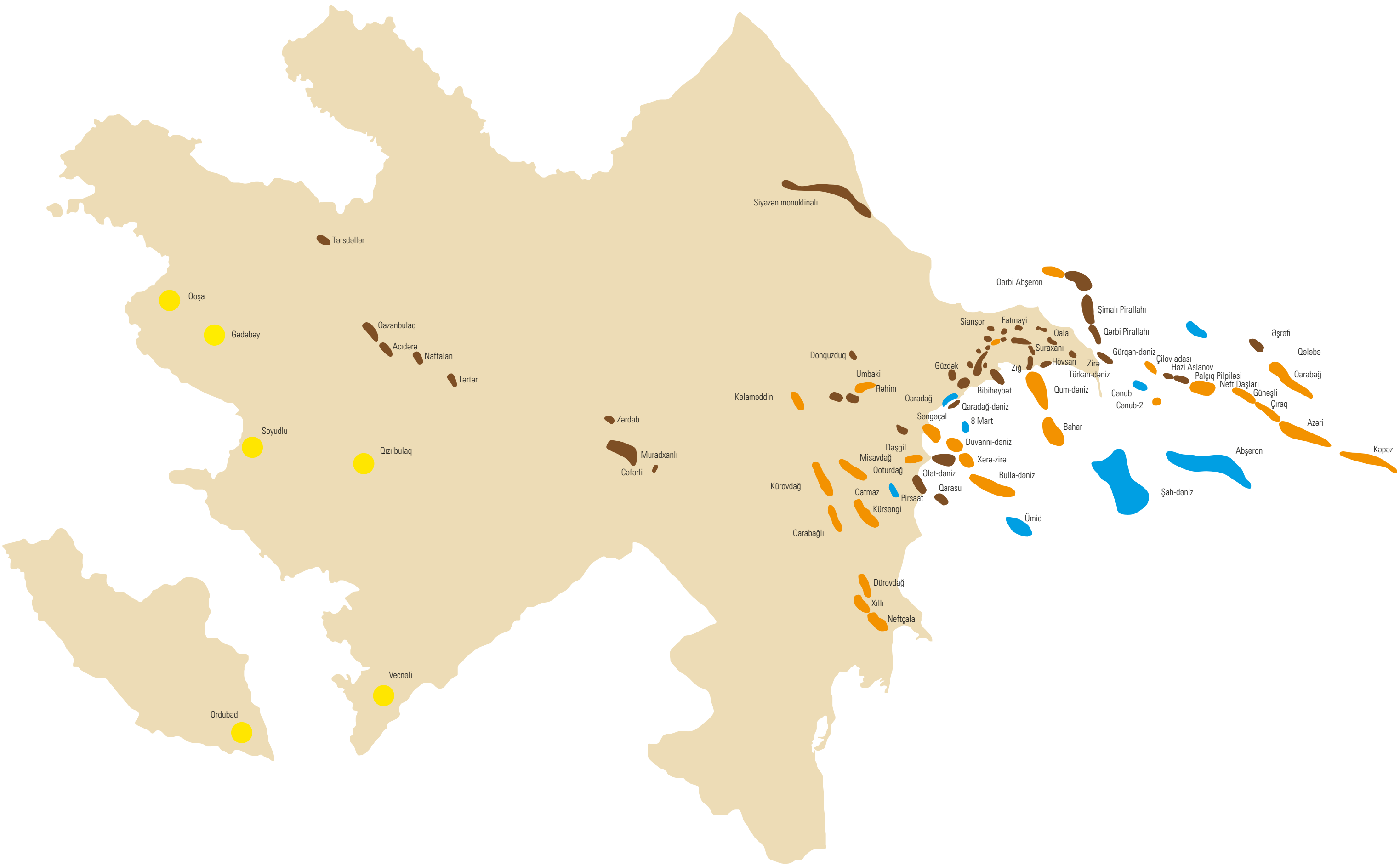

Neft və qaz yataqları üzrə fəaliyyətdə olan sazişlər:

Dənizdəki yataqlar

İmzalanma tarixi	Podratçı tərəflər və onların payları		Ehtiyatlar		
	Şirkətin adı	**%**	**Neft**	**Qaz**	**Kondensat**
Azəri–Çıraq–Dərinsulu Günəşli [12] (hasilat mərhələsi)					
20.09.1994	BP Eksploreyşn (Kaspian Si) Limited	35.8			
	Azərbaycan (AÇG) Limited	11.6			
	Şevron Xəzər, Ltd	11.3			
	Inpeks Sausvest Kaspian Si, Ltd.	11.0			
	Statoil Absheron AS	8.6	•		
	Ekson Azərbaycan Limited	8.0			
	Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı	6.8			
	İtoçu Oyl Eksploreyşn (Azərbaycan) İnk.	4.3			
	ONCS Videş Limited	2.7			
Şahdəniz [13] (hasilat mərhələsi)					
04.06.1996	BP Eksploreyşn (Azərbaycan) Limited	25.5			
	Statoil Shah Deniz AS	25.5			
	Azərbaycan (Şah Dəniz) Limited	10.0			
	Lukoyl Oversiz Shah Deniz	10.0		•	
	Naftiran Intertrade Co (NICO) Limited	10.0			
	TOTAL E & P Azərbaycan B.V.	10.0			
	Türkiş Petroleum Oversiz Kompani Ltd	9.0			
Abşeron [14] (kəşfiyyat mərhələsi)					
27.02.2009	SOCAR–ın Ortaq Neft Şirkəti	40.0			
	Total İ Ənd Pi Abşeron B.V.	40.0		•	
	GDF SUEZ E and P Absheron BV	20.0			
Şəfəq–Asiman [15] (kəşfiyyat mərhələsi)					
07.10.2010	BP Şəfəq-Asiman Limited	50.0		•	
	SOCAR–ın Ortaq Neft Şirkəti	50.0			

12 “BP şirkəti”, “Əməliyyatlar və layihələr”, “Azəri-Çıraq-Dərinsulu Günəşli” 14 oktyabr 2014-cü il, http://www.bp.com/az_az/caspian/operationsprojects/ACG.html.
13 “BP şirkəti”, “Əməliyyatlar və layihələr”, “Şahdəniz” 14 oktyabr 2014-cü il, http://www.bp.com/az_az/caspian/operationsprojects/Shahdeniz.html.
14 “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti”, “Fəaliyyət”, “Abşeron” 14 oktyabr 2014-cü il, http://new.socar.az/socar/az/activities/exploration/absheron.
15 “BP şirkəti”, “Əməliyyatlar və layihələr”, “Şəfəq Asiman” 14 oktyabr 2014-cü il, http://www.bp.com/az_az/caspian/operationsprojects/Shafagasiman.html

Qurudakı yataqlar [16,17]

İmzalanma tarixi	Podratçı tərəflər və onların payları: Şirkətin adı	%	Ehtiyatlar: Neft	Qaz	Kondensat
Bahar Qum Dəniz (hasilat mərhələsi)					
22.12.2009	Bahar Energy Limited	80.0		•	
	SOCAR	20.0			
Balaxanı, Sabunçu, Ramana və Kürdəxanı (hasilat mərhələsi)					
06.05.2011	UGE–LANCER PTE.LTD	75.0	•		
	SOCAR	25.0			
Kürovdağ (hasilat mərhələsi)					
03.02.2009	Shirvan Investment Limited	80.0	•		
	SOCAR	20.0			
Kürsəngi və Qarabağlı (hasilat mərhələsi)					
15.12.1998	Salyan Neft MMC	50.0	•		
	CNPC	25.0			
	Focnmeyt Əsets Limited	25.0			
Mişovdağ və Kəlaməddin (hasilat mərhələsi)					
12.09.2000	Karasu Development Company	85.0	•		
	Əli–Bayramlı Neft MMC	15.0			
Neftçala (hasilat mərhələsi)					
03.02.2009	Neftchala İnvestment Limited	80.0	•		
	SOCAR	20.0			
Pirsaat (hasilat mərhələsi)					
04.06.2003	Petro Hong Kong Limited	50.0	•		
	Middle East	30.0			
	SOCAR	20.0			
Suraxanı (hasilat mərhələsi)					
16.08.2005	Novatis Oyl F.Z.E.	75.0	•		
	SOCAR	25.0			

16 "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti", "Şirkət", "Hasilat Pay Bölgüsü Sazişləri Quru", 14 oktyabr 2014-cü il, http://new.socar.az/socar/az/company/production-sharing-agreements-onshore.
17 "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti", "Fəaliyyət", 14 oktyabr 2014-cü il, http://new.socar.az/socar/az/activities/production.

Qurudakı yataqlar [16,17]

İmzalanma tarixi	Podratçı tərəflər və onların payları		Ehtiyatlar		
	Şirkətin adı	%	Neft	Qaz	Kondensat
Zığ Hövsan (hasilat mərhələsi)					
03.11.2006	Abşeron İnvestment Limited	75.0	•		
	SOCAR	25.0			
Binəqədi, Qırməki, Çaxnaqlar, Sulutəpə, Masazır, Fatmai, Şabandağ və Sianşor (hasilat mərhələsi)					
29.09.2004	Azen Oyl Kompani B.V.	75.0	•		
	SOCAR	25.0			
Cənub Qərbi "Qobustanın" bloku (hasilat mərhələsi)					
02.06.1998	Kommonvealth	80.0	•		
	Qobustan Neft MMC	20.0			
Qaraçuxur neft yatağı (kəşfiyyat mərhələsi)					
18.06.2004	Noblskay	75.0	•		
	SOCAR	25.0			
Padar (kəşfiyyat mərhələsi)					
27.04.1999	Kura Valeey Development Company LTD	80.0	•		
	SOCAR	20.0			

Boru kəmərləri

Azərbaycanın üç ixrac boru kəmərinə malikdir ki, neftin çox hissəsi (80%–yaxını) BTC boru kəməri vasitəsilə ixrac olunur.

Baku – Tbilisi – Ceyhan (BTC) [18]

Bakı – Tbilisi – Ceyhan (BTC) boru xətti nefti Azəri – Çıraq – Dərinsulu Günəşli (AÇG) yatağından və kondensatı isə Şahdənizdən götürərək Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə üzərindən Ceyhan terminalına daşıyır. O, Xəzər Dənizinin sahilində Səngəçal terminalı və Türkiyənin Aralıq dənizi sahilində Ceyhan dəniz terminalı arasında əlaqəni təmin edir. Həmçinin, Türkmənistandan xam neft də boru kəməri vasitəsilə nəql olunur. BTC boru xətti vasitəsilə Qazaxıstandan müəyyən həcmdə Tengiz xam neftinin daşınması 2013–cü ilin oktyabr ayında bərpa edilmişdir.

Cənubi Qafqaz boru kəməri[19]

Cənubi Qafqaz boru kəməri (CQBK), Şahdəniz qazını Azərbaycandan Gürcüstana və Türkiyəyə nəql etmək üçün inşa edilmişdir. Boru kəməri, Bakı yaxınlığındakı Səngəçal terminalından başlayır. Bu boru kəməri Türkiyə sərhədinədək Azərbaycanda və Gürcüstanda Bakı–Tbilisi–Ceyhan (BTC) neft kəməri ilə eyni marşrutdadır və o, Türkiyədə bu ölkənin qaz paylama sisteminə birləşdirilib.

Bu boru kəməri 2006–cı ilin sonlarında istismara verilərək qazı əvvəl Azərbaycana və Gürcüstana, Şahdəniz Mərhələ 1 üzrə isə 2007-ci ilin iyul ayından başlayaraq Türkiyəyə çatdırır .

18 "BP şirkəti", "Əməliyyatlar və layihələr", "Boru kəmərləri", "Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəməri" http://www.bp.com/az_az/caspian/operationsprojects/ACG.html.
19 "BP şirkəti", "Əməliyyatlar və layihələr", "Boru kəmərləri", "Cənubi Qafqaz boru kəməri" http://www.bp.com/az_az/caspian/operationsprojects/ACG.html.

Azərbaycandan keçən boru kəmərlərinin xəritəsi

Qərb İxrac boru kəməri [20]

Qərb İxrac boru kəməri (QİBK), Xəzər Dənizindəki neft yataqlarından xam nefti Qara dəniz sahilinə nəql edir və xam neft orada tankerlərə yüklənərək, Bosfor boğazından keçməklə Avropa bazarlarına göndərilir.

Boru kəmərinin tikintisi Azərbaycan ilə Gürcüstan arasında 1996–cı ilin aprel ayında bağlanmış Hökumətlərarası Sazişin ratifikasiyasından sonra başlanmış və 1998–ci ilin noyabr ayında başa çatmışdır. QİBK 1999–cu ilin fevralından istismardadır.

Bakı – Novorossiysk boru kəməri [21,22]

Bakı-Novorossiysk boru kəməri Azərbaycan neftinin Rusiya Federasiyası ərazisindən keçməklə Qara dənizin Novorossiysk limanına nəql olunması haqqında müqavilə 18 fevral 1996–cı ildə imzalanmışdır.

Borunun neftlə doldurulmasına 1996–cı ilin oktyabrında başlanılmışdır. Kəmərin maksimum ötürmə qabiliyyəti gündə 105 min bareldir.

20 “BP şirkəti”, “Əməliyyatlar və layihələr”, “Boru kəmərləri”, “Qərb İxrac Boru kəməri” http://www.bp.com/az_az/caspian/operationsprojects/ACG.html.
21 “Azərbaycan Respublikası Energetika Nazirliyi”,” Əsas ixrac kəmərləri”, “Bakı-Novorossiysk”, http://www.minenergy.gov.az/?e=525&a=7
22 “SOCAR”, “Nəql”, “Bakı-Novorossiysk Neft Kəməri”, http://www.socar.az/socar/az/activities/transportation/baku-novorossiysk-oil-pipeline

Qızıl və gümüş hasilatı[23]

Son illərdə qızıl yataqları mühüm geoloji tapıntıya çevrilmişdir. Qarabağda (Ermənistan işğalı altında) Qızılbulaq qızıl – mis – kolçedanı və Zəngilanda Vəcnəli kvars qızıl yataqları, Ordubad ərazisində Ağyurd, Piyasbaşı, Şəkərdərə kvars-qızıl depozitləri, Gədəbəy və Dəlidağda Ağduzdağ kvars–qızıl yataqları geoloji ekspedisiyalar sayəsində aşkar olunmuşdurlar.

Azərbaycanda qızıl hasilatı sənayesinin yaradılması məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin «Azərbaycan Respublikasının bir sıra qızıl yataqlarının aşkar olunması və emalı barədə» 1996–cı il 5 fevral tarixli sərəncamına uyğun olaraq 20 avqust 1997–ci ildə Azərbaycanın "Azərqızıl" Dövlət Şirkəti ilə ABŞ-ın "R.V.Investment Group Services" şirkəti arasında Gədəbəy, Qoşa, Ordubad qrupu, Söyüdlü, Qızılbulaq və Vecnəli potensial qızıl filizi yataqlarının aşkar olunması, emalı və hasilatın bölgüsü haqqında saziş imzalanmışdır. 2000–ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanına əsasən "Azərqızıl" Dövlət Şirkəti ləğv edilərək, Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin tabeliyinə verilmişdir. Gədəbəy qızıl-mis layihəsi gəlirdə payı 51% olmaqla Azərbaycan höküməti ilə birlikdə həyata keçirilir. Payı 49% olan Azərbaycan Beynəlxalq Mədən Əməliyyat Şirkəti layihəyə rəhbərlik edir.[24]

23 "Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi", "Azərbaycanın faydalı qazıntıları", 13 oktyabr 2014-cü il, http://www.eco.gov.az/faydaliqazintilar.php.
24 "Azərbaycan Prezidenti", 13 oktyabr 2014-cü il, http://www.president.az/articles/9268.

Qızıl və gümüş yataqları üzrə sazişlər

Mədən PBS

İmzalanma tarixi	Podratçı tərəflər və onların payları		Ehtiyatlar
	Şirkətin adı	**%**	**Qızıl və Gümüş**
Gədəbəy qızıl-mis layihəsi (hasilat mərhələsi)			
22.12.2009	Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi	51.0	•
	R.V.Investment Group Services	49.0	

Mühüm kəşfiyyat fəaliyyəti

2013–cü ildə Azərbaycan Respublikasının qurudakı və dənizdəki yataqlarında (neft və qaz yataqlarında və potensial strukturlarda) müəyyən kəşfiyyat qazma işləri yerinə yetirilmişdir. Onlar SOCAR və xarici şirkətlər tərəfindən maliyyələşdirilmişdir.

6991 m-i SOCAR-a aid olan, 1243 m–i isə xarici şirkətlər ilə birlikdə aparılan ümumi 8234 m həcmində kəşfiyyat qazma işləri altı yataqda – quruda "Şimali Şikiqaya" (Nº5) və "Tumbul" (Nº1, Nº2) yataqlarında, eləcə də, dənizdə "Bulla-dəniz" (Nº90), "Ələt-dəniz" (Nº23), "Şahdəniz" (BP əməliyyatçılığı ilə Nº SDX-7) yataqlarında və "Qoşadaş" ərazisində (Nº2) yerinə yetirilmişdir.

Şəfəq–Asiman [25]

2012–ci il əvvəllərindən sonra Gilavar seysmik gəmisi Şəfəq–Asiman strukturunda planlaşdırılmış 3D seysmik kəşfiyyat məlumatlarının toplanmasını tamamlamışdır, bu müqavilədə nəzərdə tutulan ərazidə aparılan ilk 3D seysmik kəşfiyyat işləri olmuşdur. Əldə olunan məlumatlar analiz edilir. Bu analiz ölkədə aparılan ən böyük 3D tədqiqatı hesab olunur. 3D seysmik məlumatların əldə edilməsi poqramının bu mərhələsinin tamamlanmasından sonra məlumatların şərh edilməsi üçün təxminən 18 ay və ilk kəşfiyyat quyusunun planlaşdırılması üçün isə daha bir il lazım olacaqdır.

Abşeron qaz yatağı [26]

TOTAL, kəşfi və kommersiya bəyanatı 2012–ci ildə sənədləşdirilmiş, Xəzər Dənizində Abşeron Blokunun kəşfiyyat mərhələsinin əməliyyatçısıdır. Yatağın inkişaf planı hal-hazırda hazırlanmaqdadır.

25 "BP şirkəti", "Əməliyyatlar və layihələr", "Şahdəniz", http://www.bp.com/en_az/caspian/operationsprojects/Shahdeniz/projecthistory.html
26 "Total", "Faktbuk 2014", http://www.total.com/sites/default/files/atoms/files/factbook_2014_v2_0.pdf

3.3. Azərbaycan iqtisadiyyatına hasilat sənayesinin töhfəsi

Azərbaycan iqtisadiyyatı 2013–cü ildə iqtisadi artımı qoruyub saxlamış və Ümumi Daxili Məhsulun (ÜDM) real artım tempi 5,8% və bazar qiymətlərlə 58,2 mlrd manat olmuşdur və adambaşına düşən ÜDM isə 6,2 min manat təşkil etmişdir. Mədən hasilatı sənayesi məhsullarının istehsalında yaranan əlavə dəyər ÜDM–nin sahə strukturunda aparıcı yer tutmuş və sənayenin ÜDM-də xüsusi çəkisi 39,2% təşkil etmişdir.

ÜDM–nin istehsal strukturu (2013) [27]

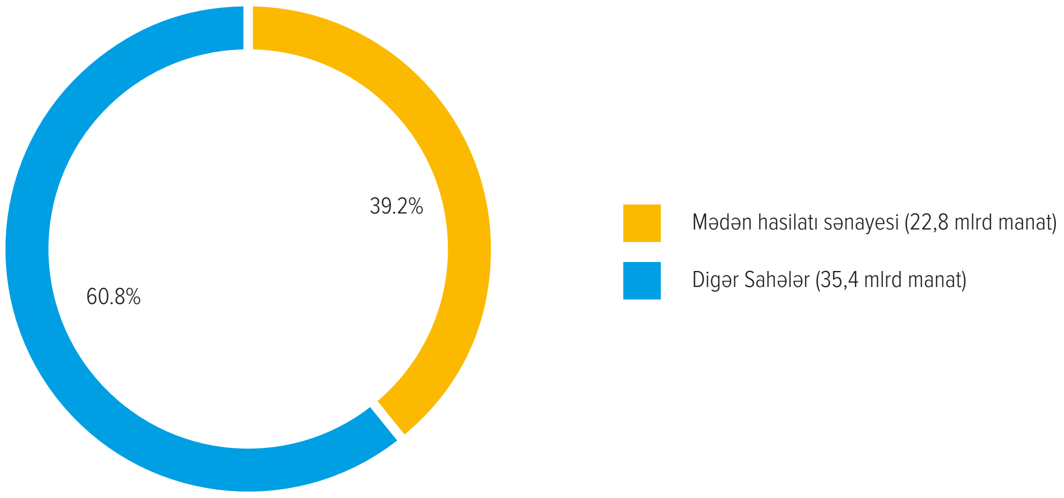

Hasilat sənayesindən əldə edilən dövlət gəlirləri.

2013–cü ildə konsolidasiya edilmiş dövlət büdcəsinin ümumi gəlirləri 23,2 [28] mlrd manat təşkil etmişdir. Hesabat dövründə Azərbaycan Respublikasının icmal büdcəsinə olan mədən hasilatı sənayesi üzrə daxilolmalar 15,3 mlrd manat olmuşdur və bu büdcənin ümumi gəlirlərinin 65,8%–ni təşkil etmişdir.

27 Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi", "Statistik məlumatlar", "ÜDM (rüblük, illik)" 14 oktyabr 2014-cü il, http://www.stat.gov.az/source/system_nat_accounts/
28 "Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatası", "Hesablama palatasının fəaliyyəti", "Ekspert–analitik fəaliyyət", "Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il dövlət büdcəsinin icrası haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsinə və dövlət büdcəsinin icrasına dair illik hesabata Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının rəyi", 15 oktyabr 2014–cü il, http://www.ach.gov.az/?/az/content/468/.

2013-cü il üzrə hasilat sənayesindən MHŞT hesabatının əhatə etdiyi daxilolmalar

Gəlirin növləri	Məbləğ (mln manat)	Faiz nisbəti
Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu [29]		
Mənfəət neftinin və qazın satışından daxilolmalar	13 108,0	56.44%
Bonuslar	1,9	0,01%
Akrhesabı ödənişlər	1,8	0,01%
Tranzit haqqı	8,1	0,04%
Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Dövlət Xəzinədarlığı Agentliyi [30]		
Mənfəət vergisi	1 504,7	6,48%
Mədən vergisi	119,3	0,51%
Əlavə dəyər vergisi	108,6	0,47%
Torpaq vergisi	10,0	0,04%
Əmlak vergisi	38,1	0,16%
Qiymət fərqi	369,9	1,60%
Sair vergilər	2,6	0,01%
Cəmi	**15 273,0**	**65,77%**

2013–cü ildə ümumi hasilatın həcmi (natura ifadəsində): [31]

Xammal üzrə Hasilat	Miqdar (min ton)	
	Quruda	Dənizdə
Neft hasilatı (qaz kondensatı daxil olmaqla)	1 695	41 468

Xammal üzrə Hasilat	Miqdar (mln kub metr)	
	Səmt qazı	Təbii qaz
Qaz hasilatı	13 945	15 300

29 “Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatası”, “Hesablama palatasının fəaliyyəti”, “Ekspert–analitik fəaliyyət”, “Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il dövlət büdcəsinin icrası haqqında” Azərbaycan Respublikası-nın Qanun layihəsinə və dövlət büdcəsinin icrasına dair illik hesabata Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının rəyi”, 15 oktyabr 2014–cü il, http://www.ach.gov.az/?/az/content/468/.

30 “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu”, “İllik hesabat 2013”, 14 oktyabr 2014-cü il, səh.36, http://www.oilfund.az/uploads/annual_2013az.pdf.

31 “Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi”, “Statistik nəşrlər”, “Nəşrlərin e-versiyası”, “Azərbaycan Sənayesi – Statistik məcmuə”, səh. 323 və səh. 325, 15 oktyabr 2014-cü il, http://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks.

İxracatda hasilat sənayesinin payı [32]

Neft və təbii qaz ölkənin əsas ixrac məhsuludur. 2013–cü ildə ümumi ixracat 18,8 mlrd manat təşkil etmişdir. Neft və qaz sektoruna aid olan ümumi ixracat 92% təşkil etmişdir.

2013–cü il ərzində ixrac olunan mallar:

Məhsulların adı	Miqdarı [33]	Məbləğ (mln manat) [34]	Faiz nisbəti
Xam neft (min ton)	24 855,9	15 881,5	84%
Neft məhsulları (min ton)	1 631,1	948,1	5%
Təbii qaz (min m^3)	3 035,1	550,7	3%
Digər məhsullar	-	1 428,4	8%

Əsas kapitala cəmi investisiyalar (2013)

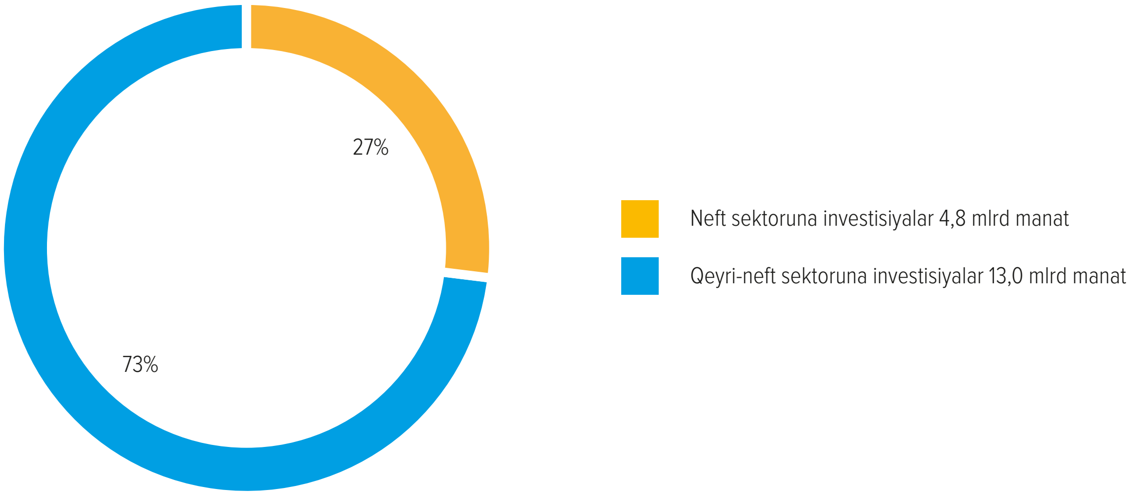

32 “Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsi”, “Azərbaycan Respublikası Xarici Ticarətinin Gömrük Statistikası”, 15 oktyabr 2014-cü il, http://customs.gov.az/statistika/2013.12.pdf.
33 “Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsi”, “Azərbaycan Respublikası Xarici Ticarətinin Gömrük Statistikası”, “3.3.2. Gömrük bəyannamələri əsasında”,15 oktyabr 2014-cü il, http://customs.gov.az/statistika/2013.12.pdf.
34 “Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsi”, “Ən çox ixrac olunan mallar”, 15 oktyabr 2014-cü il, http://customs.gov.az/az/ixrac_az_2013.html.

Məşğulluğun iqtisadiyyatın sahələri üzrə xarakteristikası.

2013-cü ildə Azərbaycan Respublikasının iqtisadi fəal əhalinin sayı 4 757,8 min nəfər təşkil etmişdir və həmin sayın 4 521,2 min nəfəri məşğul olanlardan ibarət olmuşdur. Mədən hasilatı sənayesinin məşğulluğa olan nisbəti 0.9% olaraq, ümumi saya nəzərən 42,3 min nəfər olmuşdur.[35]

Məşğulluq	2013-cü il (min nəfər)
İqtisadi fəal əhalinin sayı	4 757,8
İqtisadiyyatda məşğul olanların sayı	4 521,2
Mədən hasilatı sənayesində sayı	42,3
Mədən hasilatı sənayesinin faiz nisbəti	0.9 %

Ümumi məşğulluğun strukturu (2013) [36]

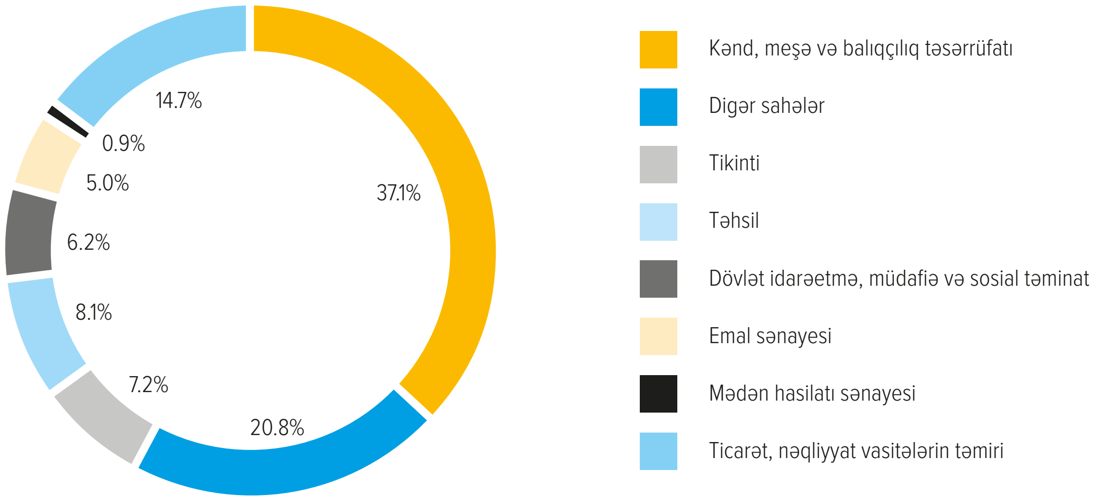

İstehsalın cəmləşdiyi əsas region/ərazilər

Neft ehtiyatlarının əksər hissəsi yəni 80%–i Abşeron Yarımadası, Bakı və Abşeron Arxipelaqı və Xəzər dənizinin şelf zonasının 3000–4000 metr dərinliyində yerləşmişdir. Neft ehtiyatlarının formalaşması suxurları Kaynozoy dövrünə aiddir. Neft istehsalının istismarı Bibiheybət daxil olmaqla, Balaxanı, Sabunçu və Ramanada gedən qazıntı işləriylə əlaqədardır.

35 "Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi", "Statistik nəşrlər", "Nəşrlərin e-versiyası", "Əmək bazarı", "1.1 Əmək bazarının əsas sosial-iqtisadi göstəriciləri", səh. 16, 15 oktyabr 2014-cü il, http://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks.

36 "Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi", "Statistik nəşrlər", "Nəşrlərin e-versiyası", "Azərbaycanın Statistik Göstəriciləri", "3.5. Məşğul əhalinin iqtisadi fəaliyyət növləri üzrə bölgüsü", səh. 101, 15 oktyabr 2014-cü il, http://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks.

Əsas neft və qaz istehsalı əraziləri Bakı yaxınlığında yerləşir. Azərbaycan ərazisində Abşeron yarımadası, Aşağı və Orta Kür, Xəzəryanı ərazilər və Şamaxı–Qobustan kimi quruda istismara verilən 5 neft və qaz kondensatı əraziləri vardır. Bu zonalara 43 neft, qaz və kondensat əraziləri daxildir ki, bunlardan da 38–i istismar üçün əlverişlidir.

Neft (kondensatlar daxil olmaqla), mln ton [37]:

Ərazilər	2011	2012	2013
Bakı	44 673	42 346	42 558
Siyəzən	48	48	49
Neftçala	39	37	41
Salyan	209	193	187
İmişli	27	24	20
Şirvan	379	333	308
Cəmi	**45 375**	**42 981**	**43 163**

Bakı yaxınlığında yerləşən mühüm neft istehsalı ərazilərinə misal olaraq Sabunçu, Suraxanı və Bibiheybəti göstərmək olar. 2013–cü ildə Bakıda neft hasilatı 42 558 min tona çatmışdır və bu da ümumi neft hasilatının 98%–ni təşkil etmişdir.

Təbii qaz, mln. kubmetr. (xammal)

Ərazilər	2011	2012	2013
Bakı	25 685	26 745	29 196
Siyəzən	8	8	7
Neftçala	4	9	-
Salyan	23	24	30
Şirvan	8	10	12
Cəmi	**25 728**	**26 796**	**29 245**

37 “Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi”, “Statistik nəşrlər”, “Nəşrlərin e-versiyası”, “Azərbaycanın Statistik Göstəriciləri”, “39. “Məhsul formasında əsas sənaye məhsullarının növləri”, səh. 302, 15 oktyabr 2014, http://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks.

Qızıl, kq (əsas məhsulun istehsalı) [38]

Ərazi	2011	2012	2013
Gədəbəy	1 775	1 562	1 619
Cəmi	1 775	1 562	1 619

Gümüş, kq (əsas məhsulun istehsalı) [39]

Ərazi	2011	2012	2013
Gədəbəy	1 216	626	630
Cəmi	1 216	626	630

Digər məlumatlar – Hasilat sənayesinə edilən investisiya. [40]

Hesabat ilində daxili və xarici mənbələrdən əsas kapitala yönəldilən investisiyaların həcmində əhəmiyyətli artım qeydə alınmışdır. 2013-cü ildə əsas kapitala yönəldilən investisiyaların həcmi real ifadədə 15% artaraq 17,8 mlrd manata çatmışdır. Bu investisiyalardan 13,0 mlrd manatı qeyri-neft sektoruna, 4,8 mlrd manatı isə neft sektoruna yönəldilmişdir.

3.4. İstehsalın həcmi

2013–cü il ərzində Azərbaycan hökumətinə xarici və yerli hasilat sənayesi şirkətləri tərəfindən təhvil verilmiş məhsullar haqqında məlumat aşağıda göstərilmişdir: [41]

38 “Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi”, “Statistik nəşrlər”, “Nəşrlərin e-versiyası”, “Azərbaycan Sənayesi–Statistik məcmuə”, səh. 177, 15 oktyabr 2014-cü il, http://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks.

39 “Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi”, “Statistik nəşrlər”, “Nəşrlərin e-versiyası”, “Azərbaycanın Regionları–Statistik məcmuə”, səh. 197, 15 oktyabr 2014-cü il, http://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks.

40 “Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi”, “2013-cü ilin yanvar-dekabr ayları üzrə əsas kapitala investisiyalar”, 15 oktyabr 2014, http://economy.gov.az/index.php?option=com_content&view=article&id=1121:2013-inv-haq&catid=17:investisiyalar&lang=az.

41 “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu”, “MHŞT üzrə hökumətin hesabatları”, noyabr 2014-cü il, http://www.oilfund.az.

Xammal üzrə İstehsalat	Həcmi			
	Mln Barrel	**Min m^3**	**Min unsiya**	**Min ton**
Xam neft	157,1	-	-	-
Təbii qaz	-	13 351,8	-	-
Səmt qazı	-	2 310 248,0	-	-
Qızıl	-	-	6,7	-
Gümüş	-	-	2,6	-
Mis	-	-	-	0,1
Mis qarışıqlı qızıl	-	-	0,02	-
Mis qarışıqlı gümüş	-	-	21,1	-

3.5. Hasilat sənayesində dövlət iştirakı

a) Ümumi məlumat

Dövlət müəssisəsi hökumətin kommersiya fəaliyyətini göstərmək üçün hökumət adından çıxış edən müəssisələrdir. O, ya bütövlükdə, ya da tam olaraq hökumətə məxsus olub, kommersiya fəaliyyəti ilə məşğul olur.

HPBS–lərdə iştirak etmək istəyən şirkətlərin seçim prosesi, ilk öncə əvvəlki hər bir HPBS–də olan ilkin seçim meyarları göstərilir: məsələn, maraqlı tərəf enerji sahəsində müvafiq təcrübəyə malik olmalı, sənayedə seçilən pay sahibi və nüfuzu olmalı, terror təşkilatları və s. neqativ hallarda əlaqəli olmamalıdır. Bu meyyarlardan sonra həmin şirkətlərlə SOCAR arasında keçirilən ikitərəfli görüşlərdə hökumət marağını maksimum səviyyədə qorunacağını təmin edərək seçim edilir.

SOCAR ölkə ərazisindəki neft və qaz yataqlarının kəşfiyyatı və işlənməsi, neft və qazın hasilatı, emalı, neft – qaz və neft – kimya məhsullarının daxili və xarici bazarlarda satışı ilə məşğul olan neft şirkətidir.

SOCAR Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 13 sentyabr 1992–ci il tarixli 200 saylı Fərmanı ilə “Azərineft” Dövlət Konserninin və “Azərneftkimya” İstehsalat Birliyinin bazasında yaradılmışdır. Hazırda Şirkətin Bakı şəhəri də daxil olmaqla respublikanın bir çox rayonunda (işğal olunmuş rayonlar istisna olmaqla) müəssisələri və dünyanın 22 ölkəsində treydinq ofisləri, nümayəndəlikləri fəaliyyət göstərir. 2013–cü il üzrə, SOCAR ümumilikdə 61,088 nəfər işçi qüvvəsinə, 22 hüquqi şəxs statusuna malik olan, ölkənin ən böyük şirkəti olaraq Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatında mühüm yer tutur və Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda və quruda yerləşən yataqlarda HPBS-lər üzrə tərəfdaşdır. 100% səhmlərinin dövlətə məxsus olduğu SOCAR–ın dövlət orqanları qarşısında öhdəliyi var.

Həcm ifadəsində hasilat [42]

2011-2013-cü illərdə sənaye nəticələri	2011	2012	2013
Təsdiq edilmiş neft ehtiyatları, mln ton (Miller & Lents–ə görə)	78,744	71,661	78,502
Təsdiq edilmiş qaz ehtiyatları, mln m^3 (Miller & Lents–ə görə)	30,453	23,817	61,150
Neft hasilatı, mln ton	8,401	8,290	8,315
Qaz hasilatı, mln m^3	7,084	6,925	7,140
Neft emalı, mln ton	6,327	6,173	6,533

Azərbaycan Respublikası üzrə neft hasilatı (milyon ton): [43]

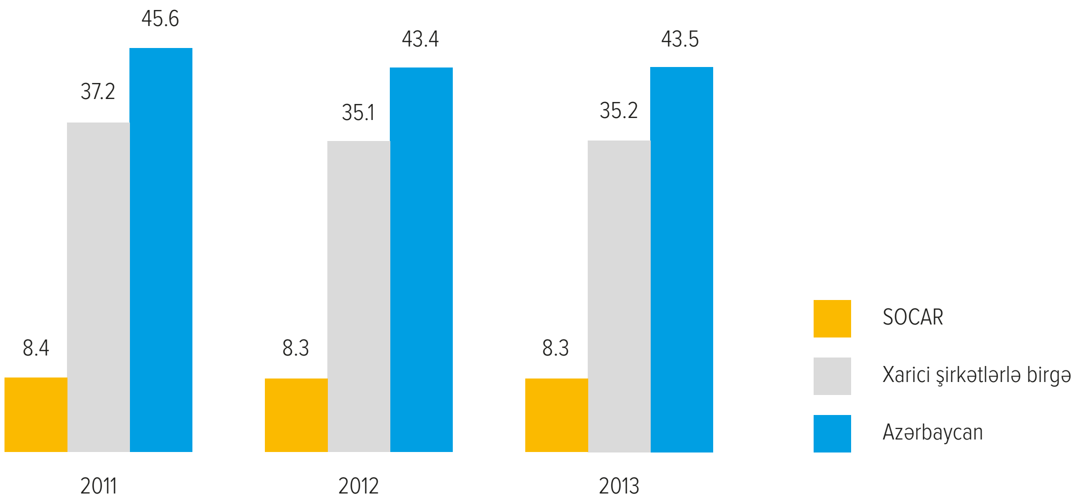

42 "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti", "Şirkət haqqında", səh. 6, Noyabr 2014-cü il, http://www.socar.az/socar/assets/documents/en/socar-annual-reports/sus.dev.rep-2013.pdf
43 "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti", "Davamlı İnkişaf Hesabatı, 2013", "Şirkət haqqında", səh. 7, Noyabr, 2014-cü il, http://www.socar.az/socar/assets/documents/en/socar-annual-reports/sus.dev.rep-2013.pdf

Azərbaycan Respublikası üzrə qaz hasilatı (mlyrd m^3): [44]

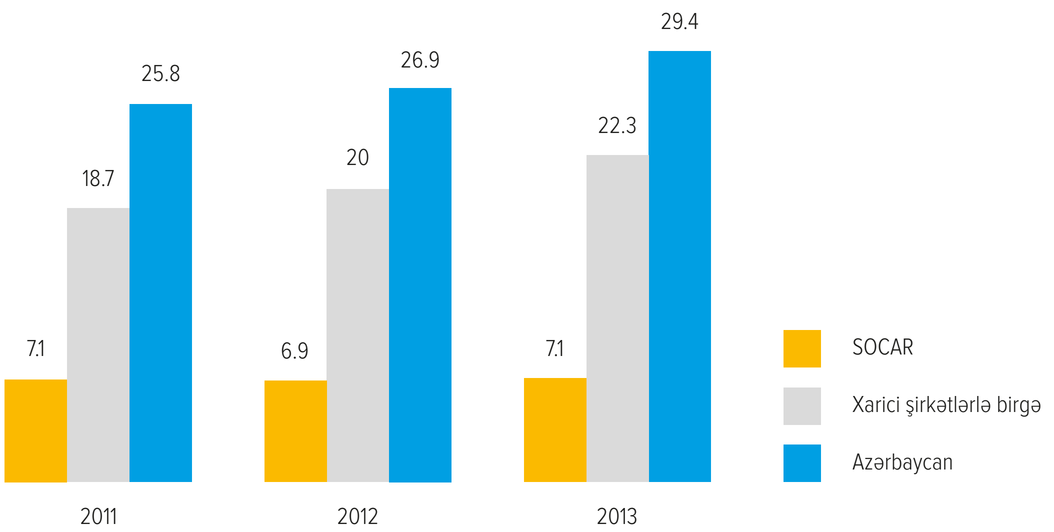

Maliyyə Nəticələri [45]

SOCAR-ın gəlir və ümumi mənfəət üzrə üçillik dinamikası:

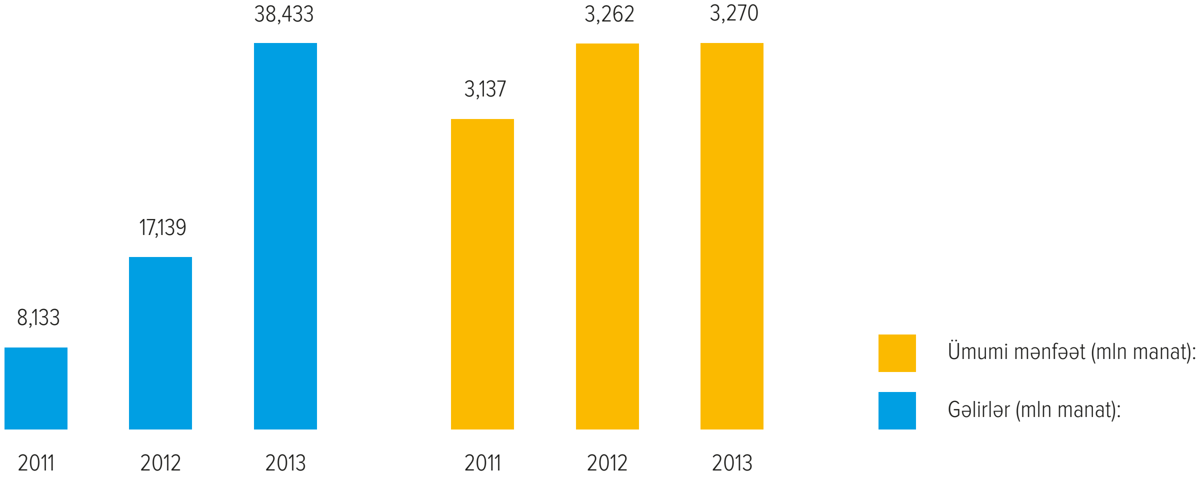

44 “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti”, “Davamlı İnkişaf Hesabatı, 2013”, “Şirkət haqqında”, səh. 7, Noyabr, 2014-cü il, http://www.socar.az/socar/assets/documents/en/socar-annual-reports/sus.dev.rep-2013.pdf

45 “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti”, “Maliyyə Hesabatı, 2013”, “Konsolidasiya Edilmiş Mənfəət və ya Zərər və Digər Məcmu Gəlir haqqında Hesabat”, səh. 4, Noyabr, 2014-cü il, http://www.socar.az/socar/assets/documents/en/socar-financial-reports/2013.pdf

SOCAR-ın büdcə ödənişləri və nizamnamə kapitalı üzrə üçillik dinamikası:

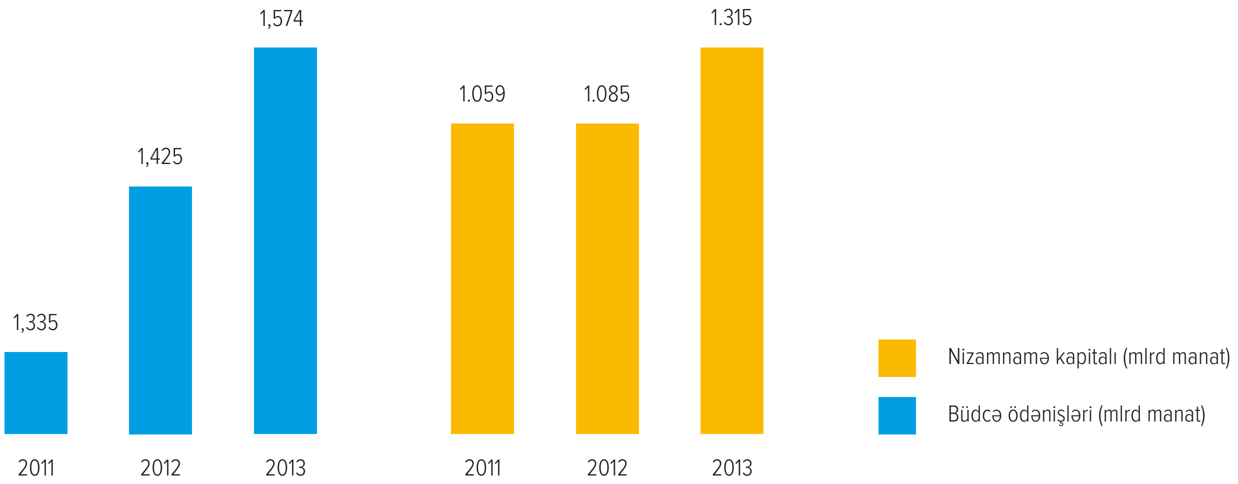

Xam neftin satışından əldə olunan gəlirlər, xam neftin beynəlxalq bazar qiyməti ilə dövlət tərəfindən tənzimlənən daxili qiyməti arasındakı qiymət marjası üzrə Azərbaycan Respublikasında müvafiq vergi çıxılmaqla göstərilir. Bazar qiyməti ilə dövlət tərəfindən tənzimlənən daxili qiymət arasındakı fərqə 30% qiymət fərqi tətbiq edilir və vergi məbləği Dövlət Büdcəsinə köçürülür. Neft məhsullarının satışından yaranan gəlirlər 570 mln manat (2012–ci il: 482 mln manat məbləğində aksiz vergisi çıxılmaqla göstərilir. AÇG HPBS üzrə hasil edilmiş xam neftin və Şahdəniz HPBS üzrə hasil edilmiş kondensatın ixrac olunduğunda yaranan gəlirlərdən yuxarıda göstərilən aksiz və qiymət marjası üzrə vergilər tutulmur.

b) Ölkənin hasilat sənayesi üzrə fəaliyyət göstərən dağ-mədən, neft və qaz şirkətlərinin benefisiar sahibliyinin səviyyəsi[46]

2013-cü il ərzində Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin birgə və asılı müəssisələrdə iştirak payları, hesabat dövründə iştirak payının dəyişməsi, gəlir, aktiv və borc öhdəliklərinə dair məlumatlar aşağıdakı cədvəldə göstərilmişdir:

46 "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti", "Maliyyə Hesabatı, 2013", "16-cı qeyd, Birgə nəzarət edilən müəssisələrdə investisiya", səh. 45-48, noyabr 2014, http://www.socar.az/socar/assets/documents/en/socar-financial-reports/2013.pdf

Birgə müəssisələr:

BM və törəmə şirkətin adı	DŞ iştirak payı (%)	Hesabat dövründə iştirak payının dəyişməsi (%)	Gəlir (mln manat)	Aktivlər (mln manat)	Borc öhdəlikləri (mln manat)
AGRI LNG Layihə Şirkəti	33%	Dəyişməyib	-	-	-
Azeri M.İ. Qazma Mayeləri	51%	Dəyişməyib	139.0	53.0	(24.0)
Azərbaycan Riqs	10%	Dəyişməyib	-	192.0	(4.0)
Azəri- Furgo	60%	Dəyişməyib	-	-	-
AZFEN	60%	Dəyişməyib	138.0	72.0	(23.0)
Azgerneft MMC	40%	Dəyişməyib	47.0	79.0	(29.0)
Ekol Mühəndislik Xidmətləri	51%	Dəyişməyib	23.0	19.0	(5.0)
Kaspian Şipyard Şirkəti	20%	Dəyişməyib	7.0	46.0	(35.0)
Neft və Qaz Proservis	30%	Dəyişməyib	3.0	17.0	(7.0)
Sarmatia	27%	Dəyişməyib	-	1.0	-
SOCAR AQŞ	51%	Dəyişməyib	116.0	340.0	(128.0)
SOCAR Avrora Terminalı	50%	Dəyişməyib	7.0	87.0	(28.0)
SOCAR Bağlan MMC	51%	Dəyişməyib	2.0	15.0	(20.0)
SOCAR Foster Viler Mühəndislik xidmətləri	65%	Dəyişməyib	9.0	5.0	(4.0)
SOCAR KAPE	51%	Dəyişməyib	36.0	16.0	(21.0)
SOCAR KPS	50%	Dəyişməyib	2.0	16.0	(16.0)
SOCAR Tikinti	97%	Dəyişməyib	-	13.0	(1.0)
SOCAR STQ	51%	Dəyişməyib	-	-	-
SOCAR Ümid	80%	Dəyişməyib	-	408.0	(24.0)

Asılı müəssisələr:

AM və törəmə şirkətin adı	DŞ iştirak payı (%)	Hesabat dövründə iştirak payının dəyişməsi (%)	Gəlir (mln manat)	Cəmi aktivlər (mln manat)	Borc öhdəlikləri (mln manat)
Ataşgah Sığorta Şirkəti QSC	10%	Dəyişməyib	38.0	29.0	(21.0)
Azərbaycan Qaz Techizatı Şirkəti	28%	Dəyişməyib	1 720.0	710.0	(709.0)
AzLab	50%	Dəyişməyib	2.0	1.0	-
Cənubi Qafqaz boru kəməri Hold Co	10%	Dəyişməyib	1.0	17.0	(1.0)
İnterfaks Azərbaycan	49%	Dəyişməyib	-	4.0	-
Kaspian Geofisikal Kompani BM	45%	Dəyişməyib	36.0	37.0	(15.0)
Kaspian Payp Kostinqs MMC	50%	Dəyişməyib	6.0	7.0	(3.0)
Kross Kaspian Neft və Qaz Loqistiks	34%	Dəyişməyib	89.0	9.0	(9.0)
Trans Adriatic Pipeline (“TAP”)	20%	Dəyişməyib	-	252.0	(157.0)

Benefisiar sahibliyin səviyyəsində dəyişikliklər [47]

- MHŞT Hesabatı müddətində hökumət və SOCAR arasında benefisiar sahiblik səviyyəsində heç bir dəyişiklik baş verməmişdir;
- Hesabat müddətində birgə müəssisələr və törəmə şirkətlərin benefisiar sahiblik səviyyəsində heç bir dəyişiklik baş verməmişdir; və
- Birgə müəssisələr və asılı şirkətlərin məsuliyyət səviyyəsi Kapital Metodu ilə uçota alınır.

Kreditlər və zəmanətlər [48]

16 iyul 2009–cu il tarixində Azərbaycan Beynəlxalq Bankı ASC (“ABB”) vasitəsi ilə Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı tərəfindən SOCAR–a 750 mln manat həcmində dövlət zəmanəti ilə kredit vəsaiti ayrılmışdır.

Kredit müqaviləsində Mərkəzi bank borcverən, ABB borcalan, SOCAR isə təkrar borcalan qismində iştirak edir. Kreditin müddəti 7 il, ümumi illik faiz dərəcəsi isə 3.15% təşkil edirdi. 22 aprel 2013–cü tarixində müqaviləyə edilən dəyişikliyə əsasən müqavilənin bitmə tarixi 2023–cü ilə qədər uzadıldı. 13 dekabr 2013–cü il tarixində müqavilə məbləğinin 500 mln manat hissəsi ödənilməmiş qalır. Müqaviləyə əsasən illik 50 mln manat əsas məbləğdən geri ödəniş həyata keçirilir.

Hesabat dövrü ərzində Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti tərəfindən maliyyələşən heç bir üçüncü tərəf olmamışdır.

Zaminlik kimi Azərbaycan Respublikası Hökuməti adından çıxış edən Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi, Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı, SOCAR və ABB arasında dövlət zəmanətinin verilməsi barədə saziş imzalanmışdır.

47 “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti”, “Rəsmi Məktub”, fevral 2015
48 “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti”, “Rəsmi Məktub”, fevral 2015

c) Kvazi-fiskal xərclərin acıqlanması

MHŞT hesabatı müddətində SOCAR, heç bir dövlət borcunun ödənilməsi kimi kvazi-fiskal xərclər o cümlədən, sosial xidmətlər, ictimai infrastruktur və yanacaq subsidiyaları həyata keçirməmişdir.

SOCAR tərəfindən dövlət büdcəsinə edilən ödənişlər [49]

Dövlətə ayırmalar hökumətin xüsusi qərarlarına uyğun olaraq dövlət büdcəsinə, ayrı–ayrı dövlət agentliklərinə və hökumətin həyata keçirdiyi layihələrə qrup tərəfindən pul şəklində qoyuluşları və ya maliyyələşdirməni əks etdirir. Bu cür ayırmalar kapitalın azalması kimi uçota alınır. Pul şəklində olmayan ayırmalar köçürülmüş aktivlərin balans dəyərində qeydə alınır.

2013-cü il ərzində konsolidasiya edilmiş Kapitalda dəyişikliklər (mln manat)

Kapitalın təsnifatı	Əlavə ödənilmiş kapital	Nizamnamə Kapitalı	Bölüşdürülməmiş mənfəət	Cəmi
Nizamnamə kapitalında artım	(230)	230	-	-
Əlavə ödənilmiş kapital	170	-	-	170
Dövlətə ayırmalar	-	-	(666)	(666)

3.6. Hasilat sənayesindən Neft Fonduna daxil olan gəlirlər

2013–cü ildə Neft Fonduna ümumilikdə 13,6 mlrd manat vəsait daxil olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının payına düşən karbohidrogenlərin satışından əldə edilmiş gəlirlər, tranzit haqları ilə bağlı ödənişlər, bonus ödənişləri, akrhesabı ödənişləri, fondun vəsaitinin idarə edilməsindən əldə edilən gəlirlər və digər mənbələrdən daxil olan gəlirlər Neft Fondunun gəlirlərinin formalaşma mənbələrini təşkil etmişdir.

49 “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti”, “Maliyyə Hesabatı, 2013”, “Konsolidasiya Edilmiş Kapitalda Dəyişikliklər haqqında Hesabat”, səh. 5, Noyabr, 2014-cü il, http://www.socar.az/socar/assets/documents/en/socar-financial-reports/2013.pdf

2013–cü ildə ARDNF gəlirlərinin formalaşma mənbələri (mln manat) [50]

Mənbələr	Məbləğ (mln manat)
Mənfəət neftinin və qazın satışından daxilolmalar	13 108,0
Vəsaitin idarə olunmasından gəlirlər	480,5
Tranzit haqları üzrə ödənişlər	8,1
Bonus ödənişləri	1,9
Akrhesabı ödənişlər	1,8
Digər gəlirlər və daxilolmalar	0,1
Cəmi	**13 600,4**

Neft fondunun 2013–cü il üzrə xərclərin bölgüsü (mln manat) [51]

Mənbələr	Məbləğ (mln manat)
Dövlət büdcəsinə transfer	11 350,0
Star neft emalı kompleksinin tikilməsi	372,6
Qaçqınların və məcburi köçkünlərin sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması	300,0
Samur–Abşeron suvarma sistemi	173,9
Neft Fondunun idarəetmə xərcləri	47,5
Gənclərin xarici ölkələrdə təhsili	33,0
Bakı–Tbilisi–Qars yeni dəmir yolu	25,7
Cəmi	**12 302,7**

3.7. Lisenziyaların reyestri

Azərbaycanda vahid lisenziya reyestri İqtisadi və Sənaye Nazirliyi ("İSN") tərəfindən aparılır. İSN–nin 30 sentyabr 2002–ci il tarixli 68 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasında vahid lisenziya reyestrin aparılması qaydalarına ("Qaydalar") əsasən Azərbaycanda verilmiş bütün lisenziyaların reyestri ictimaiyyət üçün açıqdır. Digər tərəfdən isə qaydalar yuxarıda qeyd edilmiş Prezidentin 782 nömrəli fərmanı əsasında qəbul edilmişdir və ona görə qənaətə gəlmək olar ki, qaydalara əsasən lisenziyaların reyestri yalnız Prezidentin 782 nömrəli fərmanının təsir dairəsinə düşən lisenziyalar (məsələn, neft və qaz məhsullarının satışı üçün lisenziyalar, qiymətli metal və daşların istehsalı, emalı, və istifadəsi və dövriyyəsi üçün lisenziyalar, və s.) barədə məlumatları əhatə edir. Neft, qaz və mineral resurslarının kəşfiyyatı və ya istismarına dair lisenziyaların verilməsi 782 nömrəli fərmanında nəzərdə tutulmur və Azərbaycan qanunvericiliyi ilə bu cür lisenziyanın alınması üçün heç bir prosedur yoxdur. Halbuki, ölkə prezidentinin 28 mart 2000–ci il tarixli 310 nömrəli fərmanına əsasən neft və qaz resurslarının kəşfiyatı və istismarı dövlətin tam səlahiyyətində olub, yalnız dövlət orqanları və ya dövlət nəzarətində olan səhmdar şirkətlər tərəfindən aparıla bilər.

50 "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu", "İllik hesabat 2013", 14 oktyabr 2014-cü il, səh.36, http://www.oilfund.az/uploads/annual_2013az.pdf.
51 "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu", "İllik hesabat 2013", 14 oktyabr 2014-cü il, səh.41, http://www.oilfund.az/uploads/annual_2013az.pdf.

Dövlət marağı olan hüquqi şəxslərə neft-qaz hasilatı və kəşfiyyatı ilə məşqul olmaq üçün xüsusi icazələri (lisenziya) yalnız həmin şəxslərlə HPBS-ni imzalamaqla verir və bu sazişlər yalnız Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən xüsusi qanunlar vasitəsilə təsdiq edildikdən sonra qüvvəyə minir. HPBS–ləri təsdiq edən qanunlarda podratçı tərəflərə saziş çərçivəsində (neft-qaz hasilatı və kəşfiyyatı daxil olmaqla) fəaliyyət göstərmək üçün tələb olunan bütün icazələrin və lisenziyaların verilməsi, eləcə də lisenziya ilə bağlı məlumatlar (lisenziya sahibi, verilmə tarixi və s.) açıq şəkildə ifadə olunur. Lisenziya ilə bağlı digər məlumatlar isə sazişlərin özündə əksini tapır. Qeyd olunan qanunları hüquqi aktların dövlət reyestrindən (www.huquqiaktlar.gov.az) əldə etmək mümkündür. Azərbaycan qanunvericiliyində neft-qaz hasilatı və kəşfiyyatı ilə bağlı xüsusi icazələri (lisenziya) tənzimləyən hər hansı başqa prosedur mövcud deyildir.

3.8. Lisenziyaların təyinatı

Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, Azərbaycanda buraxılan bütün lisenziyaların reyestri 30 sentyabr 2002–ci il tarixli 68 nömrəli əmr ilə təsdiq edilmiş vahid lisenziya reyestri mövcud olub ictimaiyyətə açıqdır.

Lisenziyaların verilməsi prosesi onların qeydiyyat prosesi kimidir. Beləliklə, lisenziyalara dair daha ətraflı məlumat əldə etmək üçün lisenziyaların reyestri (3.7. Lisenziyaların reyestri) adlı bəndinə istinad etmək lazımdır.

3.9. Benefisiar qanunvericiliyi

“Benefisiar–mülkiyyətçi” konsepsiyası Azərbaycan hüquqi ilə tanınmır və Azərbaycanda korporativ müəssisələrin benefisiar mülkiyyətçilərinin ictimaiyyətə açıq olan reyestri mövcud deyil. Hüquqi şəxslərin dövlət reyestrində korporativ müəssisənin benefisiar mülkiyyətçiləri barədə deyil, həmin müəssisələrin səhmlərin qeydiyyata alınmış mülkiyyətçiləri barədə əks etdirilir. Beləliklə, Azərbaycanda ictimaiyyət üçün açıq olan heç bir reyestr benefisiar mülkiyyətçilik barədə məlumatları əks etdirmir və ona görə də həmin məlumatların dövlət mülkiyyətində olan müəssisələr tərəfindən təqdim edilməsi mümkün görünmür. Bundan başqa, “Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və dövlət reyestri haqqında” Qanunda dəyişikliklər edilməsi barədə 12 iyun 2012–ci il tarixli Qanuna əsasən hüquqi şəxslərin təsisçisi barədə məlumatlar kommersiya sirri hesab olunur. Həmin məlumatlar üçüncü şəxslər tərəfindən yalnız həmin müəssisələrin səhmdarlarının razılığı ilə əldə edilə bilər.

Azərbaycanda benefisiar mülkiyyət konsepsiyasının və həmin mülkiyyət barədə məlumatların verilməsi ilə bağlı hər hansı qanuni öhdəliyin olmamasını nəzərə alaraq, benefisiar mülkiyyət barədə məlumatların açıqlanması MHŞT–də istirak edən şirkətlər üçün məcburi öhdəlik hesab olunmayacaqdır.[52]

52 “MGB Law Offices”, “Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinin tələbləri baxımından Yeni Mineral Ehtiyatların Hasilatı ilə Məşqul olan Sənayə Sahələrində Şəffaflıq Təşəbbüsü Standartının təhlilini özündə əks etdirən hüquqi rəy”, ”4.2 Benefisiar mülkiyyət”, 12 sentyabr 2013-cü il.

3.10. Müqavilələr

Hökumət və podratçı arasında imzalanan HPBS-lər Azərbaycanda neft, qaz və faydalı qazıntıların işlənməsini tənzimləyir və bu HPBS-ləri Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi (Parlamenti) tərəfindən ratifikasiya olunduqdan sonra qüvvəyə minir. Bununla belə, Azərbaycan hökuməti və podratçılar bu HPBS-ləri çərçivəsində kommersiya tərəfləri kimi çıxış edirlər və Azərbaycan istənilən suveren toxunulmazlıq hüquqlarından imtina etmişdir. Suveren toxunulmazlıq hüquqlarından imtina etməklə, Azərbaycan hökuməti özünün və podratçılarının bərabərhüquqlu kommersiya tərəfləri olmasını qəbul edir.

HPBS-lərin açıqlanmasına dair Azərbaycan qanunvericiliyi heç bir tələb və ya məhdudiyyət qoymur, lakin bu sazişlər tərəflərin qarşılıqlı razılığına əsasən açıqlana bilər. Mövcud qanunvericiliyə əsasən, kommersiya müqavilələrinin tərəfləri, məxfilik müddəalarına əsasən açıqlanmasını məhdudlaşdırmazsa, belə müqavilələr üçüncü tərəflərə ötürmək məhdudiyyətinə məruz qalmır. Azərbaycan qanunlarına əsasən, məxfilik müddəasını pozaraq, kommersiya sirrini (məs., istehsalat, texnologiya, idarəetmə, maliyyə, fiziki və ya hüquqi şəxslərin digər fəaliyyətləri ilə əlaqəli məlumatları və ya sahibkarın razılığı olmadan, onun hüquqi maraqlarına mənfi şəkildə təsir göstərə biləcək açıqlamaları) üçüncü tərəflərə açıqlayan tərəf öz tərəfdaşı qarşısında məsuliyyət daşıyır (4 dekabr 2011–ci il tarixli Azərbaycan Respublikasının Kommersiya Sirri haqqında qanunun 7–ci Maddəsi).

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, müqavilənin kommersiya tərəfi kimi Azərbaycan hökuməti digər tərəflər üzərində öz suveren toxunulmazlıq hüquqlarından istifadə etmək və məxfi məlumatlardan ibarət olan HPBS–nin məlumatlarının açıqlanması ilə əlaqəli onlar qarşısında hər hansı öhdəliyi müəyyənləşdirmək imkanına malik deyil. Buna görə də, MHŞT Standartına əsasən, hər hansı kommersiya müqaviləsinin mətni, yalnız müqavilələrdəki məxfilik müddəalarına əməl etməklə və ya müqavilənin tərəflərinin razılığı ilə üçüncü tərəflərə açıqlana bilər.

Katiblik, ictimai istifadə üçün HPBS–lərini Azərbaycan MHŞT rəsmi internet səhifəsinə yükləməkdən ötrü icazə almaq məqsədilə sorğu keçirmişdir. Sorğudan sonra beş HPBS səhifəyə yüklənmiş və onlar Azərbaycanda MHŞT–nin rəsmi internet səhifəsində ictimaiyyət üçün təqdim edilmişdir.

3.11. Digər məlumatlar

Əhalinin gəlirləri [53].Ötən ilə nisbətən 2013-cü ildə əhalinin gəlirləri 8% artaraq 37,6 mlrd manat olmuşdur. Gəlirlərin hər nəfərə düşən məbləği isə 6,6% artaraq 4 min manata çatmışdır. Son istehlak xərcləri gəlirlərin əsas hissəsini 64,3%–ni təşkil etmişdir. Vergilər, sosial sığorta və üzvlük haqlarının ödənilməsinə 8,3%, kreditlər üzrə faizlərin ödənilməsinə 1,8%, əmanətlərin və kapitalın artırılmasına isə gəlirlərin 25,6%–i sərf olunmuşdur. BMT–nin insan inkişafı ilə bağlı dərc etdiyi “Human Development Report 2014” adlı hesabatında Azərbaycan 2013–cü ildə 187 ölkə arasından 76–cı yeri tutmaqla “Yüksək insan inkişafı” qrupunda yer almışdır.

53 “Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi”, “Sosial sahələr”, 15 oktyabr 2014-cü il, http://economy.gov.az/index.php?option=com_content&view=article&id=1183:ss2013&catid=110:eig-2013&lang=az.

Strateji Valyuta Ehtiyatları

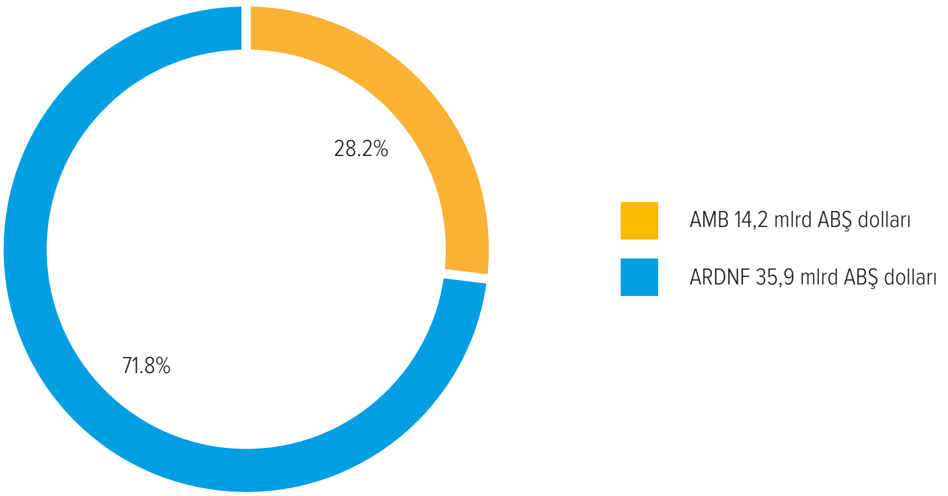

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu və Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı

Əsas kapitala xarici mənbələrdən yönəldilmiş investisiyaların həcmi 4,7 mlrd manat təşkil etmişdir və ən yüksək paya Böyük Britaniya (1,5 mlrd manat) sahib olmuşdur.

Manatın 2013–cü il üzrə məzənnəsi [54]:

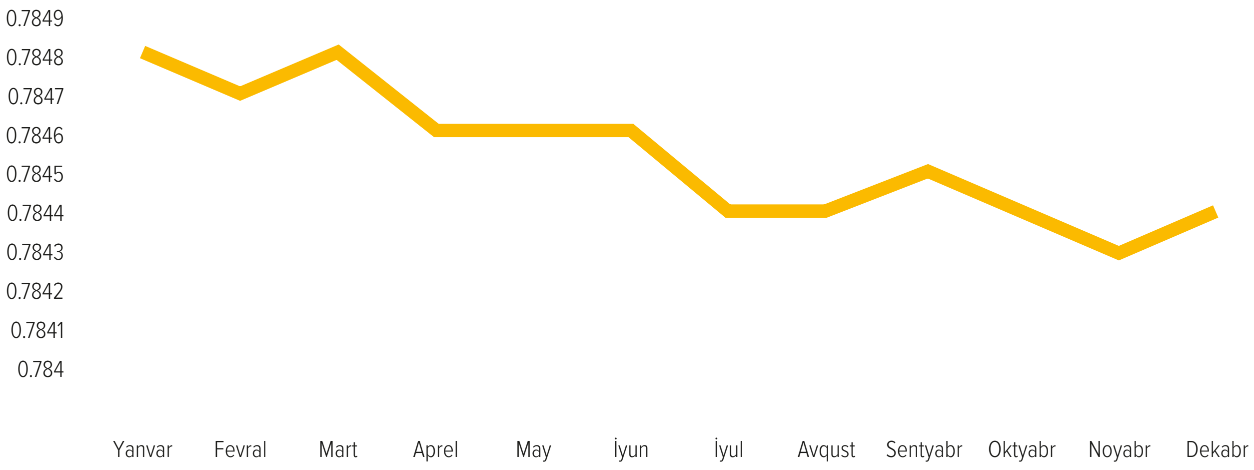

54 “Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı”, “AZN məzənnələri”, 15 oktyabr 2014-cü il, http://www.cbar.az/other/azn-rates.

4. Üzləşmə prosesinin həcmi

4.1. Hasilat sənayesi şirkətləri

Əhəmiyyətlilik dərəcəsinin sıfır kimi müəyyən edilməsinə əsasən hasilat sənayesindəki bütün şirkətlər 31 dekabr 2013–cü il ərzində üzləşmə prosesində QAM–a uyğun olaraq mütləq şəkildə iştirak etmişdir. Hasilat sənayesi şirkətlərinin siyahısı Əlavə 2–də öz əksini tapmışdır.

4.2. Dövlət qurumları

2013–cü ildə üzləşmə prosesinə cəlb olunmuş dövlət qurumları aşağıdakılardan ibarətdir:

N°	Dövlət qurumları
1	Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu
2	Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
3	Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi
4	Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi

4.3. İnfrastruktur müddəalar və barter tədbirləri

MHŞT Çoxtərəfli Qrupun 10 dekabr 2014–cü il tarixli 34–cü iclasında gedən müzakirələrə əsasən infrastruktur müddəaları və barter tədbirlərinə dair məlumatlar Azərbaycan Respublikasında tətbiq edilmədiyindən 2013–cü bitən il üzrə MHŞT hesabatına daxil edilməmişdir. [55]

4.4. Sosial xərclər

MHŞT Çoxtərəfli Qrupun 10 dekabr 2014–cü il tarixli 34–cü iclasında gedən müzakirələrə əsasən sosial xərclərə dair məlumatlar Azərbaycan Respublikasında tətbiq edilmədiyindən 2013–cü bitən il üzrə MHŞT hesabatına daxil edilməmişdir.[56]

4.5. Sub-milli ödənişlər və köçürmələr

MHŞT Çoxtərəfli Qrupun 10 dekabr 2014–cü il tarixli 34–cü iclasında gedən müzakirələrə əsasən sub-milli ödənişlər və barter tədbirlərinə dair məlumatlar Azərbaycan Respublikasında tətbiq edilmədiyindən 2013–cü bitən il üzrə MHŞT hesabatına daxil edilməmişdir. [57]

Azərbaycan Respublikası unitar dövlət olduğundan burada heç bir sub-milli ödəniş və köçürmələr yoxdur. Burada mərkəzi büdcə tərəfindən yığılaraq idarə edilən yerli büdcələr mövcuddur. Yığılmış bütün vergi və rüsumlar vahid büdcə sistemində cəmlənir. Naxçıvan Muxtar Respublikası həm vergiləri öz yerli büdcəsinə yığır, həm də eyni zamanda mərkəzi büdcə tərəfindən dəstəklənir.

55 “MHŞT rəsmi internet səhifəsi”, “sənədlər”, “protokollardan çıxarış”, http://www.eiti.az/index.php/en/senedler-2/extracts-from-minutes
56 “MHŞT rəsmi internet səhifəsi”, “sənədlər”, “protokollardan çıxarış”, http://www.eiti.az/index.php/en/senedler-2/extracts-from-minutes
57 “MHŞT rəsmi internet səhifəsi”, “sənədlər”, “protokollardan çıxarış”, http://www.eiti.az/index.php/en/senedler-2/extracts-from-minutes

5. Üzləşmə prosesi üzrə nəticələr

Üzləşmə prosesinin nəticəsinə əsasən hasilat şirkətləri tərəfindən ödənilmiş və hökumət orqanları tərəfindən alınmış məbləğlər/həcmlər arasındakı fərqləri aşağıdakı cədvəldə təqdim edilmişdir. Biz üzləşmə prosesinə uyğun olaraq ilkin təqdim edilmiş məbləğləri işarələdik, düzəlişlərimizi edərək yekun məbləğləri və həll olunmamış fərqləri qeyd etdik.

5.1. Gəlir növləri üzrə üzləşmə prosesi (xarici şirkətlər)

Aşağıdakı cədvəl bütün düzəlişləri nəzərə alaraq, hasilat şirkətləri və dövlət qurumları tərəfindən təqdim olunan sadə ödənişlərin ümumi cədvəlini özündə əks etdirir:

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatından əldə edilən pul vəsaiti	84,9	62,7	22,2	(22,2)*	-	62,7	62,7	-
Qaz hasilatından əldə edilən pul vəsaiti	383,8	383,8	-	-	-	383,8	383,8	-
Bonuslar	2,32	2,36	(0,04)	0,04	-	2,36	2,36	-
ARDNF-a nəqletmə tarifi	3,7	10,3	(6,6)	6,6	-	10,3	10,3	
Akrhesabı ödənişlər	2,3	2,3	-	-	-	2,3	2.3	-
Mənfəət vergisi	1 838,0	1 881,9	(43,9)	30,0	16,0	1 868,0	1 897,9	(29,9)
Digər vergilər	0,1	-	0,1	(0,1)	-	-	-	-

*Mötərizə ümumi məbləğin azalmasını əks etdirir

Aşağıdakı cədvəldə xarici hasilat şirkətləri tərəfindən hökumətə edilən natural ifadədə köçürmələrin məcmusunu təqdim edirik:

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	157,8	157,1	0,7	(0,7)	-	157,1	157,1	-
Təbii qaz (min m^3)	-	13 351,8	(13 351,8)	13 351,8	-	13 351,8	13 351,8	-
Səmt qazı (min m^3)	2 167 562,6	2 310 248,0	(142 685, 4)	142 685,4	-	2 310 248,0	2 310 248,0	-
Qızıl (min unsiya)	6,7	6,7	-	-	-	6,7	6,7	-
Gümüş (min unsiya)	2,6	2,6	-	-	-	2,6	2,6	-
Xam metal–qızıl (min unsiya)	0,02	0,02	-	-	-	0,02	0,02	-
Xam metal–gümüş (min unsiya)	21,1	21,1	-	-	-	21,1	21,1	-
Xam metal–mis (ton)	0,1	0,1	-	-	-	0,1	0,1	-

5.2. Hasilat sənayesi şirkətləri üzrə üzləşmə prosesi (xarici şirkətlər)

Aşağıdakı cədvəl bütün düzəlişləri nəzərə alaraq, hasilat şirkətləri və dövlət qurumları tərəfindən təqdim olunan ödənişlərin ümumi cədvəlini özündə əks etdirir:

(mln ABŞ dolları)

Xarici hasilat sənayesi şirkətləri	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Abşeron İnvestment Limited	11,6	11,6	-	-	-	11,6	11,6	-
Azen Oyl Kompani B.V.	6,1	6,1	-	-	-	6,1	6,1	-
Azərbaycan (AÇG) Limited	170,8	170,8	-	-	-	170,8	170,8	-
Azərbaycan (Şah Dəniz) Limited	38,4	74,8	(36,4)	36,4	-	74,8	74,8	-
Bahar Energy Limited	2,0	1,9	0,1	(0,1)	-	1,9	1,9	-
Binəqədi Oyl Kompani	15,0	9,8	5,2	(5,2)	-	9,8	9,8	-
BP Eksploreyşn (Azərbaycan) Limited	170,4	170,4	-	-	-	170,4	170,4	-
BP Eksploreyşn (Kaspian Si) Limited	559,0	552,6	6,4	(6,4)	-	552,6	552,6	-
BP Şəfəq-Asiman Limited	2,1	2,1	-	-	-	2,1	2,1	-
CNPC	2,9	3,2	(0,3)	0,3	-	3,2	3,2	-

Xarici hasilat sənayesi şirkətləri	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Ekson Azərbaycan Limited	120,4	120,4	-	-	-	120,4	120,4	-
Əli-Bayramlı Neft MMC	16,5	1,5	15,0	(15,0)	-	1,5	1,5	-
Focnmeyt Əsets Limited	2,9	3,2	(0,3)	0,3	-	3,2	3,2	-
Inpeks Sausvest Kaspian Si, Ltd.	166,6	166,6	-	-	-	166,6	166,6	-
İtoçu Oyl Eksploreyşn (Azərbaycan) İnk.	62,6	62,6	-	-	-	62,6	62,6	-
Karasu Development Company	12,3	12,3	-	-	-	12,3	12,3	-
Qobustan Neft MMC	-	-	-	-	-	-	-	-
Lukoil Oversiz Shah Deniz	88,4	88,3	0,1	(0,1)	-	88,3	88,3	-
Naftiran Intertrade Co (NICO) Limited	38,40	38,44	(0,04)	0,04	-	38,4	38,4	-
Neftchala İnvestment Limited	1,2	1,2	-	-	-	1,2	1,2	-
Novatis Oyl F.Z.E.	28,0	28,0	-	-	-	28,0	28,0	-
ONCS Videş Limited	22,2	22,2	-	-	-	22,2	22,2	-
R.V.Investment Group Services	0,8	0,8	-	-	-	0,8	0,8	-
Salyan Neft MMC	3,5	0,9	2,6	(2,6)	-	0,9	0,9	-
Statoil Apsheron AS	142,5	142,5	-	-	-	142,5	142,5	-
Statoil Shah Deniz AS	167,5	167,5	-	-	-	167,5	167,5	-
Şevron Xəzər, Ltd	167,5	167,5	-	-	-	167,5	167,5	-
Shirvan Investment Limited	13,1	13,1	-	-	-	13,1	13,1	-
TOTAL E & P Azərbaycan B.V.	80,5	80,5	-	-	-	80,5	80,5	-
Türkiye Petrolleri Anonim Ortakliği	94,7	94,7	-	-	-	94,7	94,7	-
Türkiş Petroleum Oversiz Kompani Ltd	74,2	74,2	-	-	-	74,2	74,2	-
UGE-LANCER PTE.LTD	33,0	17,0	16,0	-	16,0	33,0	33,0	-

Aşağıdakı cədvəldə göstərilən xarici hasilat sənayesi şirkətləri hesabat formalarını təqdim etmələrinə baxmayaraq, 2013–cü il ərzində hökumətə heç bir ödəniş etməmişdirlər.
(mln ABŞ dolları)

Xarici hasilat sənayesi şirkətləri	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
GDF SUEZ E and P Absheron BV	-	-	-	-	-	-	-	-
Commonvealth	-	-	-	-	-	-	-	-
Kura Valeey Development Company LTD	-	-	-	-	-	-	-	-
Total İ Ənd Pi Abşeron B.V.	-	-	-	-	-	-	-	-

Aşağıdakı cədvəldə göstərilən HESS şirkəti hesabat formasını təqdim etməmişdir və buna səbəb şirkətin Memoranduma daxil olmamasıdır. Bunun da əsas səbəbi Azərbaycan Respublikasında olan nümayəndəliyinin bağlanması ilə əlaqədar olmuşdur. Şirkət bu prosesdə iştirak etmədiyindən, mənfəət vergisi şəklində hökumətə olan 29,9 mln ABŞ dolları məbləğindəki ödənişin tamlığını təsdiqləmək imkanına malik olmamışdır və qeyd olunan məbləğ dövlət tərəfindən təsdiqini aldığına görə fərq öz həllini tapmışdır.

(mln ABŞ dolları)

Xarici hasilat sənayesi şirkətləri	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər				
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
HESS	-	29,9	(29,9)	-	-	-	29,9	(29,9)

31 dekabr 2013-cü il ərzində üzləşmə prosesində QAM–a uyğun olaraq bütün hasilat sənayesində fəaliyyət göstərən xarici və yerli şirkətlər iştirak etmişdir.

5.3. Hasilat sənayesi şirkətləri üzrə üzləşmə prosesi (yerli şirkətlər üzrə)

Biz aşağıdakı cədvəldə yerli hasilat şirkətləri və hökumət arasında nağd ödəmələr xülasəsini təqdim edirik:

(mln AZN)

Yerli hasilat sənayesi şirkətləri	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
SOCAR	1 171,5	660,1	511,4	(511,4)	-	660,1	660,1	-
AzGerneft	4,2	4,2	-	-	-	4,2	4,2	-

5.4. Gəlir növləri üzrə üzləşmə prosesi (yerli şirkətlər üzrə)

Aşağıdakı cədvəldə yerli hasilat şirkətləri və hökumət tərəfindən təqdim olunan gəlir axınlarının məcmusunu (tam məbləğ göstəricilərini) təqdim edirik:

(mln AZN)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatından əldə olunan pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatından əldə olunan pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF-a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	32,8	15,8	17,0	(17,0)	-	15,8	15,8	-
Royalti	119,3	119,3	-	-	-	119,3	119,3	-
ƏDV	108,6	108,6	-	-	-	108,6	108,6	-
Əmlak vergisi	38,1	38,1	-	-	-	38,1	38,1	-
Torpaq vergisi	10,0	10,0	-	-	-	10,0	10,0	-
Qiymət fərqi	-	369,9	(369,9)	369,9	-	369,9	369,9	-
Digər vergilər	866,9	2,6	864,3	(864,3)	-	2,6	2,6	-

Aşağıdakı cədvəldə yerli hasilat şirkətləri tərəfindən hökumətə edilən natural ifadədə köçürmələrin məcmusunu təqdim edirik:

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	157,1	157,1	-	-	-	157,1	157,1	-
Təbii qaz (min m^3)	13 351,8	13 351,8	-	-	-	13 351,8	13 351,8	-
Səmt qazı (min m^3)	2 176 837,6	2 310 248,0	(133 410,4)	133 410,4	-	2 310 248,0	2 310 248,0	-

5.5. Hasilatın pay bölgüsü sazişləri üzrə dövlətə köçürülən gəlirlər

2013–cü ildə HPBS-lər üzrə hasilat sənayesi şirkətləri tərəfindən dövlətə edilən ödənişlər:

HPBS-lər üzrə şirkətlər	Məbləğ (mln ABŞ dolları)	
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət
AZƏRİ–ÇIRAQ–GÜNƏŞLİ		
Azərbaycan (AÇG) Limited	170,8	170,8
BP Eksploreyşn (Kaspian Si) Limited	552,6	552,6
Ekson Azərbaycan Limited	120,4	120,4
Inpeks Sausvest Kaspian Si, Ltd.	166,6	166,6
İtoçu Oyl Eksploreyşn (Azərbaycan) İnk.	62,6	62,6
ONCS Videş Limited	22,2	22,2
Statoil Apsheron AS	142,5	142,5
Şevron Xəzər, Ltd	167,5	167,5
Türkiye Petrolleri Anonim Ortakliği	94,7	94,7
ŞAHDƏNİZ		
Azərbaycan (Şah Dəniz) Limited	74,8	74,8
BP Eksploreyşn (Azərbaycan) Limited	170,4	170,4
Lukoyl Oversiz Shah Deniz	88,3	88,3
Naftiran Intertrade Co (NICO) Limited	38,4	38,4
Statoil Shah Deniz AS	167,5	167,5
Total E & P Azərbaycan B.V.	80,5	80,5
Türkiş Petroleum Oversiz Kompani Ltd	74,2	74,2
BINƏQƏDİ, QIRMƏKİ, ÇAXNAQLAR, SULUTƏPƏ, MASAZIR, FATMAİ, ŞABANDAĞ VƏ SİANŞOR		
Azen Oyl Kompani B.V.	6,1	6,1
Binəqədi Oyl Kompani	9,8	9,8
BAHAR VƏ QUM DƏNİZ		
Bahar Energy Limited	1,9	1,9
ZIĞ HÖVSAN		
Abşeron İnvestment Limited	11,6	11,6

HPBS-lər üzrə şirkətlər	Məbləğ (mln ABŞ dolları)	
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət
ŞƏFƏQ-ASİMAN		
BP Şəfəq-Asiman Limited	2,1	2,1
KÜRSƏNQİ VƏ QARABAĞLI		
CNPC	3,2	3,2
Focnmeyt Əsets Limited	3,2	3,2
Salyan Neft MMC	0,9	0,9
MİŞOVDAĞ VƏ KƏLAMƏDDİN		
Karasu Development Company	12,3	12,3
Əli-Bayramlı Neft MMC	1,5	1,5
NEFTÇALA, XILLI, VƏ DUROVDAĞ – BABAZANAN		
Neftchala İnvestment Limited	1,2	1,2
SURAXANI		
Novatis Oyl F.Z.E.	28,0	28,0
BALAXANI		
UGE-LANCER PTE.LTD	33,0	33,0
KÜROVDAĞ		
Shirvan Investment Limited	13,1	13,1
QIZIL, GÜMÜŞ VƏ MİS		
R.V.Investment Group Services	0,8	0,8

5.6. Düzəlişlər

Xarici hasilat sənayesi şirkətlərinin düzəlişləri

Düzəlişlər hasilat şirkətlərindən alınmış müvafiq təsdiqedici sənədlər əsasında həyata keçirilir. Üzləşmə prosesi zamanı xarici hasilat sənayesi şirkətlərindən əldə edilmiş sənədlərə əsasən zəruri düzəlişlər edilmişdir. Düzəlişlər aşağıdakı kimi açıqlanır:

Xarici şirkətlərdən hökumətə neft gəlirlərinin köçürülməsi:
(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	Hasilat sənayesi şirkəti
Neft hasilatından əldə edilən pul vəsaiti	(22,2)

Neft gəlirlərinin cəmi mənfi fərqi 22,2 mln ABŞ dolları olmuşdur. Aşağıdakı cədvəldə şablon hesabatlarına yalnış məlumatlar daxil etmiş şirkətlərin adları qeyd edilmişdir:
(mln ABŞ dolları)

Xarici hasilat sənayesi şirkətləri	Şirkətlər üzrə			Hökumət üzrə			Yekun fərq
	İlkin	Düzəliş	Yekun	İlkin	Düzəliş	Yekun	
Bahar Energy Limited	1,8	(0,1)	1,7	1,7	-	1,7	-
Binəqədi Oyl Kompani	14,9	(5,1)	9,8	9,8	-	9,8	-
Əli-Bayramlı Neft MMC	14,4	(14,4)	-	-	-	-	-
Salyan Neft MMC	2,6	(2,6)	-	-	-	-	-

- 0,1 mln ABŞ dolları məbləğində yaranmış fərq hasilat şirkətinin SOCAR-a etdiyi köçürməni göstərir, baxmayaraq ki, bu hesabata daxil edilməli deyil.
- 5,1 mln ABŞ dolları məbləğində yaranmış fərq hasilat şirkətinin SOCAR-a etdiyi köçürməni göstərir, baxmayaraq ki, bu hesabata daxil edilməli deyil.
- 14,4 mln ABŞ dolları məbləğində yaranmış fərq səhvən ilkin hesabat formasına daxil edilmişdir. Şirkət ARDNF-a heç bir neft gəliri ödənişi etməmişdir.
- 2,6 mln ABŞ dolları məbləğində yaranmış fərq səhvən ilkin hesabat formasına daxil edilmişdir. Şirkət ARDNF-a heç bir neft gəliri ödənişi etməmişdir.

ARDNF-a ödənilən bonuslar:
(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	Hasilat sənayesi şirkəti
Bonus	0,04

Bonusların ümumi müsbət fərqi 0,04 mln ABŞ dolları məbləğində olmuşdur. Aşağıdakı cədvəldə göstərilir ki, şirkətlərin hesabatlarında yalnış məlumatlar daxil edilmişdir:
(mln ABŞ dolları)

Xarici hasilat sənayesi şirkətləri	Şirkətlər üzrə			Hökumət üzrə			Yekun fərq
	İlkin	Düzəliş	Yekun	İlkin	Düzəliş	Yekun	
Naftiran Intertrade Co (NICO) Limited	-	0,04	0,04	0,04	-	0,04	-

- 0,04 mln ABŞ dolları dəyərindəki fərq şirkətin ilkin hesabat formasında qeyd olunmamışdır.

Nəqletmə tarifi:

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	Hasilat sənayesi şirkəti
Nəqletmə tarifi	6,6

Hökumətin cədvəlinə daxil edilmiş 6,6 mln ABŞ dolları məbləğində olan məbləğ öz payına düşən neftin tranziti üçün Hökumət tərəfindən ödənilmiş nəqletmə haqlarını əks etdirir. Hər ay Qərbi İxrac Boru Kəməri ilə nəql olunan neftə əsasən Podratçı tərəflər və Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu (dövlətin payına düşən mənfəət nefti) Azərbaycan və Gürcüstan Respublikasının təyin etdiyi tarifi və boru kəmərinin ümumi fəaliyyət xərclərini (əməliyyat və kapital xərcləri) Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinə (ABƏŞ) ödəyir. Çünki, əməliyyatın xüsusiyyətinə görə bu fərq daimidir.

Mənfəət vergisi:
(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	Hasilat sənayesi şirkəti
Mənfəət vergisi	30,0

Mənfəət vergisinin müsbət fərqi 30.0 mln ABŞ dolları məbləğində olmuşdur. Aşağıdakı cədvəldə göstərilir ki, şirkətlərin hesabatlarında yalnış məlumatlar daxil edilmişdir:
(mln ABŞ dolları)

Xarici hasilat sənayesi şirkətləri	Şirkətlər üzrə			Hökumət üzrə			Yekun fərq
	İlkin	Düzəliş	Yekun	İlkin	Düzəliş	Yekun	
Azərbaycan (Şah Dəniz) Limited	-	36,4	36,4	36,4	-	36,4	-
BP Eksploreyşn (Kaspian Si) Limited	557,7	(6,4)	551,3	551,3	-	551,3	-
CNPC	2,9	0,3	3,2	3,2	-	3,2	-
Əli-Bayramlı Neft MMC	2,1	(0,6)	1,5	1,5	-	1,5	-
Focnmeyt Əsets Limited	2,9	0,3	3,2	3,2	-	3,2	-

- 36,4 mln ABŞ dolları məbləğində olan mənfəət vergisi şirkət tərəfindən səhvən hesabatda göstərilməmişdir.
- 6,4 mln ABŞ dolları məbləğində olan fərq şirkətin Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinə ödədiyi cərimədir və həmin cərimə əvvəlki illərlə bağlı audit yoxlamasında müəyyən olunmuşdur.
- 0,6 mln ABŞ dolları məbləğində olan fərq şirkətin nağd pul metodunun əvəzinə hesablanma metodu əsasında qeyd etmişdir.
- 0,3 mln ABŞ dolları məbləğində olan fərq 2012–ci ilin 4–cü rüb hesabatına daxil edilməmişdir. Eyni məbləğdə olan fərq iki şirkətə aid olmuşdur: CNPC və Focnmeyt Əsets Limited.

Digər vergilər:
(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	Hasilat sənayesi şirkəti
Digər vergilər	(0,1)

Digər vergilərə aid olan yaranmış mənfi fərq 0,1 mln ABŞ dolları məbləğində olmuşdur. Aşağıdakı cədvəldə göstərilir ki, şirkətlərin hesabatlarında yalnış məlumatlar daxil edilmişdir:
(mln ABŞ dolları)

Xarici hasilat sənayesi şirkəti	Şirkətlər üzrə			Hökumət üzrə			Yekun fərq
	İlkin	Düzəliş	Yekun	İlkin	Düzəliş	Yekun	
Lukoyl Oversiz Shah Deniz	0,1	(0,1)	-	-	-	-	-

- 0,1 mln ABŞ dolları məbləğində olan fərq şirkətin hesabat formasında ödəmə mənbəyindən tutulan vergiyə aid olan ödənişləri daxil etmişdir. Təlimata əsasən bu vergi növü hasilat sənayesi şirkətləri tərəfindən doldurulmamalıdır.

Yerli hasilat sənayesi şirkətlərinin düzəlişləri

Mənfəət vergisi:
(mln AZN)

Gəlir növü	Hasilat sənayesi şirkəti
Mənfəət vergisi	17,0

Mənfəət vergisinin ümumi müsbət fərqi 17,0 mln manat təşkil etmişdir. Aşağıdakı cədvəldə göstərilir ki, şirkətlərin hesabatlarında yalnış məlumatlar daxil edilmişdir:
(mln AZN)

Yerli hasilat sənayesi şirkəti	Şirkətlər üzrə			Hökumət üzrə			Yekun fərq
	İlkin	Düzəliş	Yekun	İlkin	Düzəliş	Yekun	
SOCAR	28,6	(17,0)	11,6	11,6	-	11,6	-

- 2013–cü ildə SOCAR-ın müəssisələrinin şəxsi vərəqələrində Dövlət Büdcəsinə olan vergi borclarının qarşılıqlı əvəzləşmə protokolu olmuşdur. 2013–cü ilin fevral ayında SOCAR–ın digər müəssisələrinin şəxsi hesab vərəqələrində olan debitor borclar azaldılaraq Azneft İB-nin mənfəət vergisi üzrə 11,0 mln manat məbləğində kreditor borcu azaldılmış, iyun ayında SOCAR–ın Baş ofisinin debitor borcu şəxsi hesab vərəqədə azaldılaraq 6,0 mln manat məbləğində Azneft İB–nin kreditor borcundan şəxsi hesab vərəqədə azaldılmışdır. Beləliklə, ödənişdən əlavə olaraq cəmi 17,0 mln manat mənfəət vergisi də protokola əsasən şəxsi hesab vərəqədə azaldılmışdır.

Qiymət fərqləri:

(mln AZN)

Gəlir növü	Hasilat sənayesi şirkəti
Qiymət Fərqləri	369,9

Qiymət fərqinin ümumi müsbət fərqi 369,9 mln manat məbləğində olmuşdur. Aşağıdakı cədvəldə göstərilir ki, şirkətlərin hesabatlarında yalnış məlumatlar daxil edilmişdir:

(mln AZN)

Yerli hasilat sənayesi şirkəti	Şirkətlər üzrə			Hökumət üzrə			Yekun fərq
	İlkin	Düzəliş	Yekun	İlkin	Düzəliş	Yekun	
SOCAR	-	369,9	369,9	369,9	-	369,9	-

Şirkət digər vergilərdə qiymət dəyişikliklərini təqdim etmişdir. Biz digər vergilərdəki yalnışlığı müşahidə etdik və məbləğdən çıxmaqla düzəlişlər etdik.

Digər vergilər:

(mln AZN)

Gəlir növü	Hasilat sənayesi şirkəti
Digər vergilər	(864,3)

Digər vergilərin ümumi mənfi fərq göstəricisi 864,3 mln manat məbləğində olmuşdur. Aşağıdakı cədvəldə göstərilir ki, şirkətlərin hesabatlarında yalnış məlumatlar daxil edilmişdir:

(mln AZN)

Yerli Hasilat Sənayesi şirkəti	Şirkətlər üzrə			Hökumət üzrə			Yekun fərq
	İlkin	Düzəliş	Yekun	İlkin	Düzəliş	Yekun	
SOCAR	866,9	(864,3)	2,6	2,6	-	2,6	-

- Digər vergilərə aid edilən düzəlişlər aşağıdakı cədvəldə eyniadlı vergi növündə öz əksini tapmışdır:

(mln AZN)

Digər vergilər	Məbləğ
İxracat vergisi	176,3
Aksiz vergisi	493,5
Yol vergisi	2,6
Digər vergilər	0,9
Marketinq üzrə ixracat vergisi	40,6
Qaz ixracatı vergisi	153,0

Dövlət qurumları tərəfindən edilən düzəlişlər

Düzəlişlər hasilat sənayesi şirkətlərindən alınmış müvafiq təsdiqedici sənədlər əsasında həyata keçirilir. Üzləşmə prosesi zamanı xarici hasilat sənayesi şirkətlərindən əldə edilmiş sənədlərə əsasən zəruri düzəlişlər edilmişdir. Düzəlişlər aşağıdakı kimi açıqlanır:

Mənfəət vergisi:

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	Hasilat sənayesi şirkəti
Mənfəət vergisi	16,0

Mənfəət vergisinin ümumi müsbət fərqi 16,0 mln ABŞ dolları olmuşdur. Aşağıdakı cədvəldə şirkət tərəfindən Hökumətə edilən ödənişlərin cədvəli göstərilmişdir:

(mln ABŞ dolları)

Xarici hasilat sənayesi şirkəti	Şirkətlət üzrə			Hökumət üzrə			Yekun fərq
	İlkin	**Düzəliş**	**Yekun**	**İlkin**	**Düzəliş**	**Yekun**	
UGE-LANCER PTE.LTD	16,0	-	16,0	-	16,0	16,0	-

Hökumət UGE-LANSER PTE. LTD şirkətinə aid olan mənfəət vergisini əks etdirməmişdir.

Natural həcmdə düzəlişlər

Xam neft:

Məhsul	Hasilat sənayesi şirkəti (nemb)
Xam Neft	(0,7)

Xam neftə aid yaranmış ümumi fərq 0,7 mln barel təşkil etmişdir. Aşağıdakı cədvəldə edilmiş düzəlişlərin toplusu göstərilmişdir:

Xarici hasilat sənayesi şirkətləri	Şirkətlət üzrə (nemb)			Hökumət üzrə (nemb)			Yekun fərq
	İlkin	Düzəliş	Yekun	İlkin	Düzəliş	Yekun	
CNPC	0,1	(0,1)	-	-	-	-	-
Əli-Bayramlı Neft MMC	0,5	(0,5)	-	-	-	-	-
Neftchala İnvestment Limited	0,1	(0,1)	-	-	-	-	-

- 0,1 nemb olan xam neftin miqdarını şirkət səhvən ilkin hesabat şablonuna daxil etmişdir.
- 0,1 nemb olan xam neftin miqdarını şirkət səhvən ilkin hesabat şablonuna daxil etmişdir.
- 0,5 nemb olan xam neftin miqdarını şirkət səhvən ilkin hesabat şablonuna daxil etmişdir.

Təbii qaz:

Məhsul	Hasilat sənayesi şirkətləri (min m^3)
Təbii qaz	13 351,8

Təbii qaza aid yaranmış ümumi fərq 13 351,8 min m^3 olmuşdur. Aşağıdakı cədvəldə edilmiş düzəlişlərin toplusu göstərilmişdir:

Xarici Hasilat sənaye şirkətləri	Şirkətlət üzrə (min m^3)			Hökumət üzrə (min m^3)			Yekun fərq
	İlkin	Düzəliş	Yekun	İlkin	Düzəliş	Yekun	
Bahar Energy Limited	-	13 351,8	13 351,8	13 351,8	-	13 351,8	-

Şirkət SOCAR–a köçürülən təbii qazın məbləğini daxil etməmişdir. Biz köçürmə aktlarını nəzərdən keçirdik və yaranmış fərqlərə dair düzəlişlər etdik.

Səmt qazi:

Məhsul	Hasilat sənayesi şirkətləri (min m^3)
Səmt Qazı	142 685,3

Səmt qazına aid yaranmış ümumi fərq 142 685,3 min m^3 olmuşdur. Aşağıdakı cədvəldə edilmiş düzəlişlərin toplusu göstərilmişdir:

Xarici Hasilat sənayesi şirkətləri	Şirkətlər üzrə (min m^3)			Hökumət üzrə (min m^3)			Yekun fərq
	İlkin	Düzəliş	Yekun	İlkin	Düzəliş	Yekun	
Abşeron İnvestment Limited	42 449,0	0,1	42 449,1	42 449,1	-	42 449,1	-
Binəqədi Oyl Kompani	-	1 294,7	1 294,7	1 294,7	-	1 294,7	-
BP Eksploreyşn (Kaspian Si) Limited	2 077 272,5	130 101,3	2 207 373,8	2 207 373,8	-	2 207 373,8	-
CNPC	30 221,0	0,9	30 221,9	30 221,9	-	30 221,9	-
Shirvan Investment Limited	-	11 288,3	11 288,3	11 288,3	-	11 288,3	-

- Fərqin yaranma səbəbi Abşeron İnvestment Limited və CNPC şirkətləri tərəfindən yaranmış yuvarlaqlaşdırma səhvləri əsnasında baş vermişdir.
- Yerdə qalan fərqlərə iki hasilat sənayesi şirkətləri (Binəqədi Oyl Kompani və Shirvan Investment Limited) tərəfindən buraxılmış səhvlər daxildir.

Səngəçal terminalına çatdırılan qazın həcmi

Bu fərqin yaranma səbəblərinin əsasını tərəflərin müxtəlif ölçü vahidlərindən istifadə etməsidir: xarici hasilat şirkəti həcmi Normal Kub Metr-lə (Nm^3), 0°C–də, Hökumət isə Standart Kub Metr-lə (Sm^3), 20°C–də ölçmüşdür

Hökumət	1 759 581,6
Şirkət	1 649 272,4
Fərq	110 309,2

Konvertasiya əmsalı Nm^3=Sm^3/1,07322 istifadə edərək Nm^3-i Sm^3 çevirmək olar.

Neft Daşlarına çatdırılan qazın həcmi

Hökumət	447 792,2
Şirkət	428 000,1
Fərq	19 792,1

Konvertasiya əmsalı Nm^3=Sm^3/1,05491 istifadə edərək Nm^3–i Sm^3 çevirmək olar.

Həmçinin, bu fərqə nəqliyyat itkiləri və qazın həcminin müxtəlif vaxtlarda ölçülməsi səbəb olmuşdur. Qeyd etmək lazımdır ki, 2013–cü ilin aprel ayında "Neftqazelmitədqiqatlayihə" İnstitutunun mütəxəssisləri tərəfindən SBQ qovşağında baxış keçirilmiş və qovşağın standartlara uyğun olmadığı aşkar edilmişdir və AÇG–dan qəbul edilən gündəlik qaz həcmindən 0,5 faizin çıxılması qərara alınmışdır. Eləcə də cari ilin mart ayının 1–dən aprel ayının 24–dək qazın hesabatına təsir edən göstəricilərin - qazın komponent tərkibinin faiz dərəcəsinin daxil edilməməsinə görə proqramda qazın tərkibində olan N2 və CO2 komponentləri hesablanmırdı. Yaranmış fərq aprel ayında nəzərə alınmışdır.

5.7. Dövlət tərəfindən təsdiq edilmiş məbləğ

Həll olunmamış fərqlərin toplusu aşağıdakı cədvəldə göstərilmişdir:

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Mənfəət vergisi	1 838,0	1 881,9	(43,9)	30,0	16,0	1 868,0	1 897,9	(29,9)

HESS şirkəti hesabat formasını təqdim etməmişdir və buna səbəb şirkətin QAM–a daxil olmamasıdır. Bunun da əsas səbəbi Azərbaycan Respublikasında olan nümayəndəliyinin bağlanması ilə əlaqədar olmuşdur. Şirkət bu prosesdə iştirak etmədiyindən, mənfəət vergisi şəklində Hökumətə olan 29,9 mln ABŞ dolları məbləğindəki ödənişin tamlığını təsdiqləmək imkanına malik olmamışdır və qeyd olunan məbləğ dövlət tərəfindən təsdiqini aldığına görə fərq öz həllini tapmışdır.

6. Xüsusı yoxlama prosedurları

Attestasiya prosesi

Biz üzləşmə prosesinə cəlb olunan əməliyyatlar barədə əsaslı əminlik əldə etmək üçün müəyyən attestasiya prosedurları həyata keçirdik. Əminlik yoxlaması hesabatda göstərilən pul və natural formada köçürmələrin seçilib yoxlanmasını əhatə etmişdir.

Seçmə üsulu ilə yoxlama əməliyyatını həyata keçirmək üçün bir sıra metodlar mövcuddur:

- Bütün mövcud göstəricilərin seçilməsi (100% yoxlama);
- Müvafiq xüsusiyyətlərinə görə göstəricilərin seçilməsi; və
- Statistik və qeyri-statistik seçim.

100% yoxlama:

Bu seçim növü, əməliyyatların az sayda olan lakin böyük dəyər ifadə edən ünsürlərdən ibarət olduğu zaman, əhəmiyyətli risklərin olduğu, həmçinin digər vasitələrin yetərli uyğun audit sübutlarını təmin edə bilmədiyi hallarda uyğun hesab olunur.

Xüsusi elementlərin seçilməsi:

Əminliyi təmin edən tərəf, yoxlanılan əməliyyatların xarakteristikası, əhəmiyyət dərəcəli təhrif risklərinin qiymətləndirilməsi və hesabat təqdim edən qurum (hasilat şirkəti və ya hökumət qurumu) haqqında ümumi anlayış faktoruna əsaslanaraq xüsusi ünsürləri seçə bilər. Bu metoddan istifadə edərək əminliyi təmin edən tərəfin seçdiyi ünsürlərə aşağıdakılar daxildir:

- Yüksək dəyərli və ya əhəmiyyətli ünsürlər–əminlik verən icmal daxilində xüsusi elementləri seçmək qərarına gələ bilər–belə ki, bu ünsürlər yüksək dəyərə və ya bəzi digər xüsusiyyətlərə malikdir, məsələn, onlar şübhəli görünür, xüsusi olaraq riskə meyillidir və ya xətanın məlum tarixçəsini ehtiva edir.
- Müəyyən bir məbləğ üzrə bütün ünsürlər–əminlik verən əməliyyatlar sinfinin yekun məbləğinin böyük bir proporsiyasını yoxlamaq məqsədilə dəyərləri müəyyən bir məbləği aşan bütün ünsürləri araşdırmaq qərarına gələ bilər.

Statistik və qeyri–statistik seçim:

Əgər yoxlamanın nəticələrini statistik metoda əsaslanmaqla təhlil etmək qərara alınarsa, bu halda nümunə ünsürlərinin təsadüfi seçim metoduna əsasən seçilməsi zəruri olacaqdır ki, bununla da hər bir elementin seçilmə şansının yaranması təmin olunur.

Qeyri-statistik seçmə üsulu istifadə edildikdə elementlər təsadüfi seçim metodu əvəzinə peşəkar mühakimə əsasında seçilə bilər. Lakin, nümunə götürmənin məqsədinin seçilmiş elementlər əsasında əməliyyatlar haqqında rəy tərtib etmək üçün istifadə edildiyini nəzərə almaq zəruridir. Bu səbəbdən, əminliyin təmin edilməsi məqsədilə mümkün qədər bütün əməliyyatları təmsil edən və kənara çıxmaları istisna edən ünsürlərin seçilməsi təmin edilməlidir.

2013–cü il ərzində üzləşmə prosesində iştirak edən şirkətlərin sayı 38 olmuşdur. Biz seçmə üsulu ilə 7 (yeddi) şirkətin hesabatda göstərdiyi əməliyyatların müəyyən sinifləri üzrə yoxlamasını həyata keçirdik.

Biz “Microsoft Excel” proqramı təminatında “RAND” düsturundan istifadə edərək ümumi siyahıdan daxili prosedurlarımıza uyğun olaraq yeddi şirkəti seçdik:

N°	Şikətin adı	Yoxlama tarixi
1	Azen Oyl Kompani B.V.	28.10.2014
2	Bahar Energy Limited	03.11.2014
3	Binəqədi Oyl Kompani	28.10.2014
4	Əli-Bayramlı Neft MMC	29.10.2014
5	Neftchala İnvestment Limited	29.10.2014
6	Novatis Oyl F.Z.E.	30.10.2014
7	Shirvan Investment Limited	29.10.2014

Biz bu şirkətlərə aid olan bütün əməliyyatları yoxladıq. Yoxlama zamanı biz aşağıda göstərilən müvafiq sənədləri nəzərdən keçirdik:

- Mənfəət Vergisi Bəyannamələri;
- Ödəniş tapşırıqları;
- Köçürmələrə dair lazımi olan qurumlara məktublar;
- Üzləşmə aktları; və
- Təhvil verilən qazın aktları.

7. Hökumət gəlirlərinin təhlili

Xarici hasilat şirkətləri tərəfindən hökumətə edilən köçürmələrin faiz nisbətində təhlili

31 dekabr 2013–cü il ərzində dövlət büdcəsinin xarici şirkətlərdən əldə olunan gəlirlərinin təhlili sayəsində müəyyən olunmuşdur ki, büdcəyə xarici şirkətlərdən daxil olan gəlirin 71%–i 8 xarici şirkətin payına düşür.

8 əsas hasilat sənayesi şirkəti

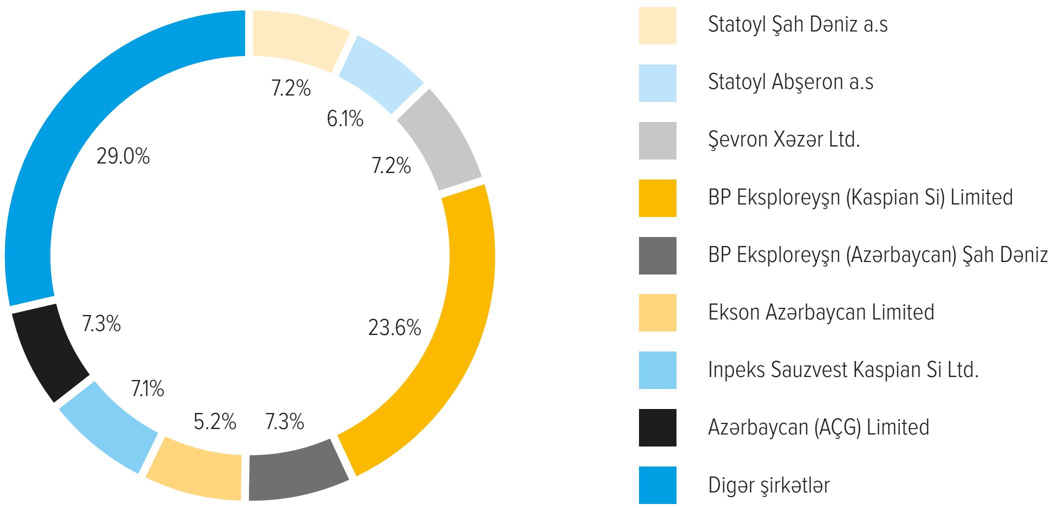

2011, 2012 və 2013–cü illər üzrə düzəliş olunmuş məlumatların müqayisəsi

Xarici şirkətlərin hasilatında hökumətin iştirak payı:

Neft və qaz hasilatından əldə edilmiş pul vəsaitləri (mln ABŞ dolları)

Mənfəət vergisi (mln ABŞ dolları) (mln ABŞ dolları)

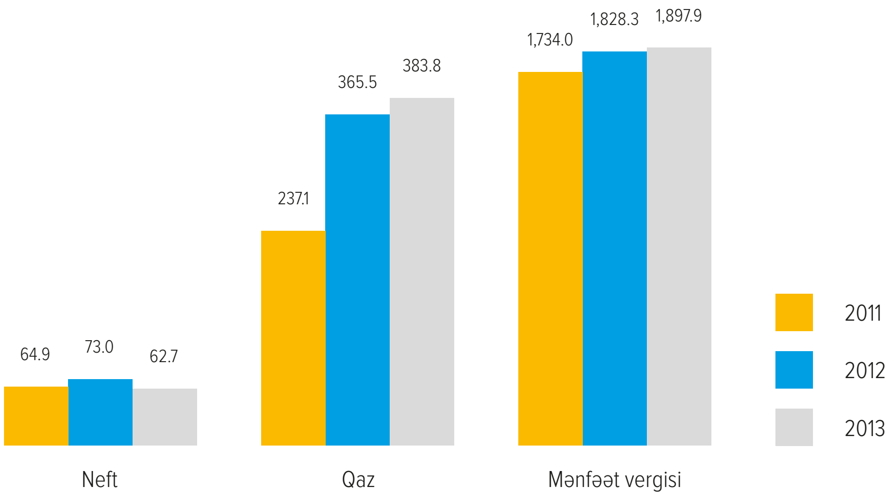

Yerli şirkətlərin hasilatında hökumətin iştirak payı:

Vergilər (mln AZN)

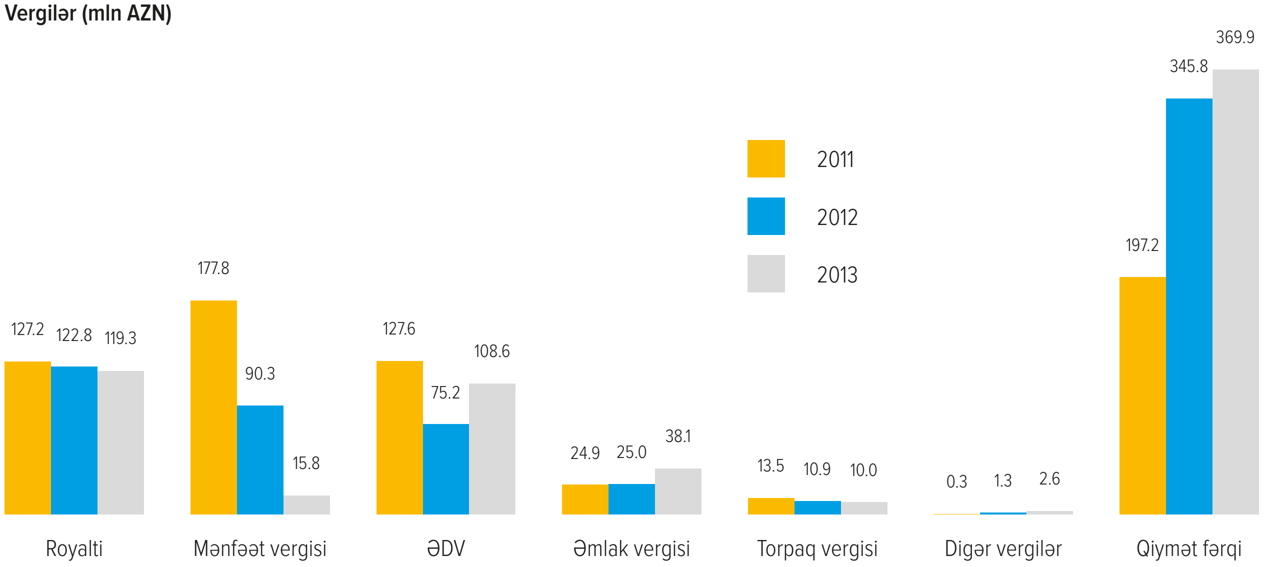

Xarici şirkətlərin hasilatında hökumətin iştirak payı:

Qızıl və gümüş (min unsiya)

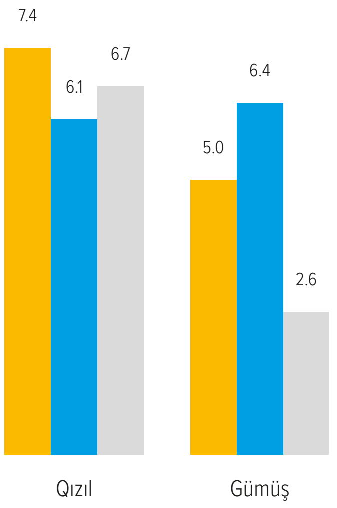

Digər ödənişlər (mln ABŞ dolları)

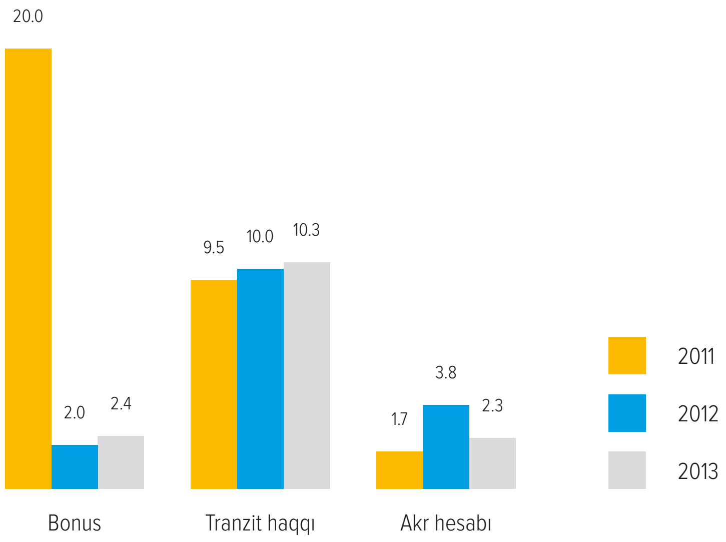

Xam neft (mln barel) Təbii qaz (min kub metr) Səmt qazı (min kub metr)

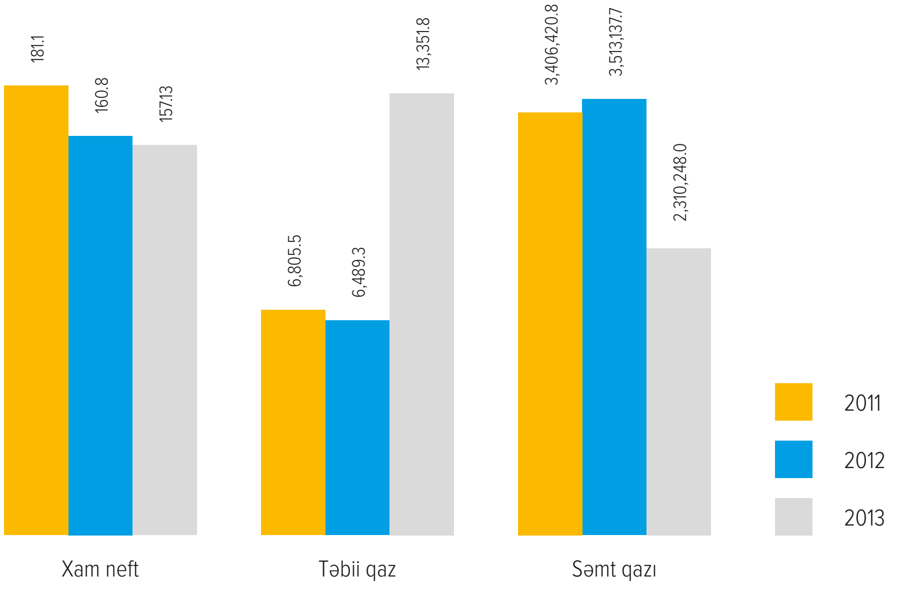

2013–cü ildə xarici şirkətlərdən dövlətə təhvil verilən xam neft (nemb)

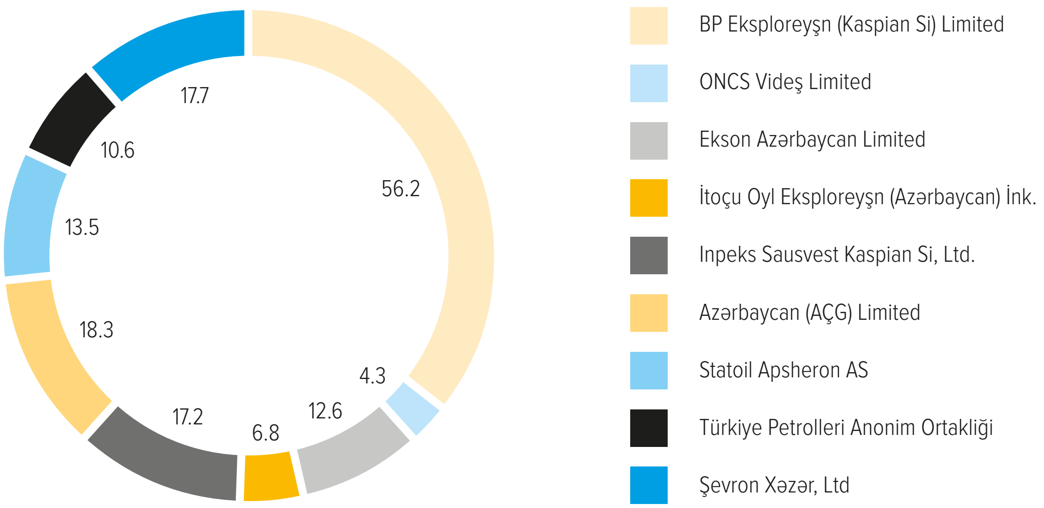

2013–cü il ərzində qaz hasilatından əldə edilən pul vəsaiti (mln ABŞ dolları)

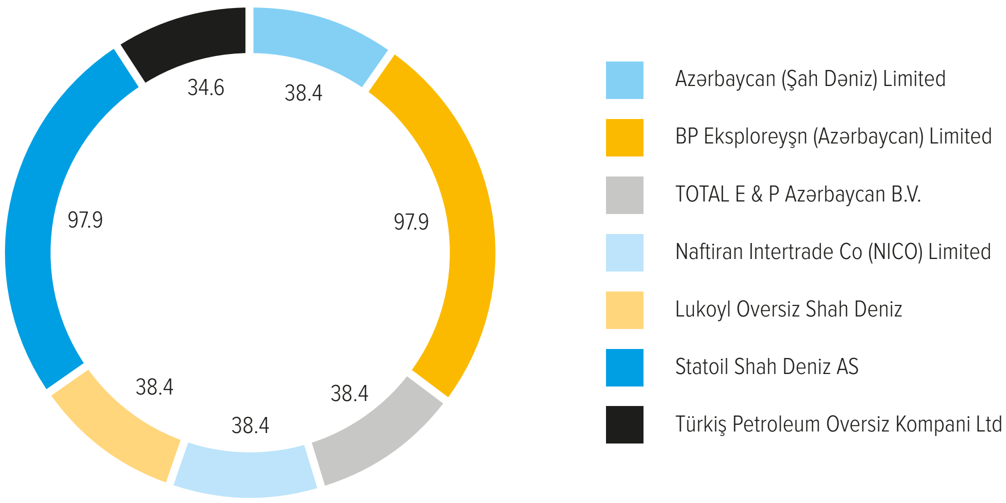

8. Tövsiyələr

8.1. 2013–cü il üzrə üzləşmə prosesindən əldə olunmuş təcrübə

31 dekabr 2013–cü bitən il üzrə hesabatın hazırlanması zamanı keçən ilin demək olar ki, bütün məsləhətlərini nəzərdən keçirdik. Azərbaycan Respublikasının MHŞT hesabatı 11 iyul 2013–cü il tarixində MHŞT üzrə Beynəlxalq Katibliyi tərəfindən verilmiş yeni MHŞT Standartlarına uyğun olaraq hazırlanmışdır.

Üzləşmə prosesi zamanı şirkətlərin hesabatları doldurarkən eyni səhvlərə yol verdiklərini müşahidə etdik. Səhvlər əsasən yuvarlaqlaşdırma problemləri, məlumatların hesabata daxil edilməməsi, və Hesabata aid olmayan məbləğləri və həcmləri daxil edilməsi olmuşdur.

Biz, ildən-ilə hesabatları səhvlərlə təqdim edən şirkətləri qeyd edib və onlara o haqda xəbər verməyi tövsiyə edirik. Onların əvvəki illərin təcrübələrinə əsaslanaraq əlavə şərh bildirmək daha faydalı olar.

Biz, üzləşmə prosesinin iştirakçıları üçün seminar və təlimlərin təşkil olunmasını tövsiyə edirik. Bu məhsuldarlığın səviyyəsini artıracaq, hər il təkrarlanan və demək olar ki, eyni səhvlərin azalmasına səbəb olacaqdır.

8.2. 2012–ci MHŞT hesabatı üzrə müvafiq tövsiyələrin icrası

Tövsiyələr	Həyata keçirilmişdir (müsbət/qeyri müsbət/davam edən)	Həyata keçirilən işlərin təsviri
Hesabat formasinda əks olunan məlumatlar		
Tövsiyə		
Royalti də daxil olmaqla vergilər ayrı vərəqdə göstərilməlidir.	Müsbət	ÇQ yeni tələblərə uyğun olaraq yeni hesabat şablonlar təsdiq etmiş və bütün vergilər ayrı–ayrılıqda royalti kimi göstərilmişdir.
Lazım olmayan xanaların hesabatdan çıxarılması.	Müsbət	Yeni hesabat şablonlarında əlaqəsiz maddələr mövcud deyil və yeni formaya tələb olunan məlumatlar daxil edilmişdir.
Hökumətə pul və ya məhsul şəklində daxil olan ayırmaların aydın göstərilməsi üçün hesabatda əlavə sətirlərin göstərilməsi.	Müsbət	Hökumətə məhsul və nəğd şəkildə olan ödənişləri üzləşmə prosesi iştirakçıları daha asan doldurmaq üçün hesabat şablonunun yeni formasında ayrı–ayrılıqda göstərmişdirlər.
Təsdiq edilmiş hesabat şablonları		
Tövsiyə		
Gələcək işlər üçün tövsiyəmiz budur ki, Komissiya neft şirkətləri və hökumət qurumları tərəfindən təqdim edilmiş hesabatların təyin olunmuş kənar auditor (hasilat şirkətləri üçün) və ya ictimai müəssisə/orqan (Hökumət agentlikləri üçün) tərəfindən təsdiq olunmasına əmin olsun.	Müsbət	ÇQ ilə hesab edilən məlumatlar razılaşdırılmış və ŞT–yə daxil edilmişdir. Göstəricilərin tam və dəqiq qeyd edilməsi əsasında Hökumət rəsmisi və şirkət rəhbəri razılaşdırılmış məlumatlar barəsində imza atılmışdır. Növbəti ildə hasilat sənayesində fəaliyyət göstərən şirkətlərin kənar auditorlar tərəfindən məlumatların hesabat formalarında düzgün olmasına dair rəyin verilməsini təmin etmək.
Təlimlər və seminarlar		
Tövsiyə		
Biz üzləşmə proseslərinin iştirakçıları üçün seminar və təlimlərin təşkil olunmasını tövsiyə edirik. Bu, məhsuldarlığın səviyyəsini artıracaq, hər il təkrarlanan və demək olar ki, eyni səhvlərin azalmasına səbəb olacaqdır.	Müsbət	2013–cü ildə keçirilmiş təlimlərdə MHŞT yeni tələbləri mövzusu haqqında keçirilmişdir.

Əlavələr

Əlavə 1. Azərbaycan Respublikası MHŞT üzrə Komissiyanın bəyannaməsi

31 dekabr 2013–cü il tarixində başa çatan il üzrə Azərbaycan Respublikası Hökumətinin ("Hökumət") Əlavə 2–də təsnifatlandırılmış mədən hasilatı ilə məşğul olan yerli və xarici şirkətlərdən (kollektiv şəkildə–"Şirkətlər") aldığı ödənişlərin/ayırmaların cədvəli MHŞT üzrə Hökumət Komissiyası, Azərbaycan Respublikasında mədən hasilatı sahəsində çalışan yerli və xarici şirkətlər və Əlavə 5-də təfərrüatı ilə verilmiş Qeyri-hökumət təşkilatları arasında 10 iyun 2014–cü il tarixində imzalanmış Qarşılıqlı Anlaşma Memorandumuna ("QAM") uyğun olaraq hazırlanmışdır.

____

MHŞT üzrə Komissiyanın Sədri

Əlavə 2. Hasilat sənayesi şirkətləri

Xarici hasilat sənayesi şirkətləri

#	Şirkətin adı	Məsul şəxs	TIN	Hesabat tarixi	Möhürlənmiş və imzalanmış	Hasilatın pay bölgüsü sazişləri
1	Abşeron İnvestment Limited	İqor Kindoda	1401089201	11/07/2014	•	Zığ Hövsan
2	Azen Oyl Kompani B.V.	Sara Süleymanova	1700357251	M/D	•	Binəqədi, Qırməki, Çaxnaqlar
3	Azərbaycan (AÇG) Limited	Lətifov Yaşar	9900025071	14/07/2014	•	Azəri-Çıraq-Günəşli
4	Azərbaycan (Şah Dəniz) Limited	Əliyarov Rauf	9900050981	08/07/2014	•	Şahdəniz
5	Bahar Energy Limited	Məmmədov Azər	1401921221	22/07/2014	•	Bahar və Qum Dəniz
6	Binəqədi Oyl Kompani	Sara Süleymanova	1700368391	M/D	•	Binəqədi, Qırməki, Çaxnaqlar
7	BP Eksploreyşn (Azərbaycan) Limited	Qordon Birrell	9900070341	08/07/2014	•	Şahdəniz
8	BP Eksploreyşn (Kaspian Si) Limited	Qordon Birrell	9900070211	08/07/2014	•	Azəri-Çıraq-Günəşli
9	BP Şəfəq-Asiman Limited	Qordon Birrell	1701289681	08/07/2014	•	Şəfəq-Asiman
10	CNPC	Əliusmanov Yaqub	1700489661	M/D	•	Kürsəngi və Qarabağlı
11	Ekson Azərbaycan Limited	Austar Mac Leod	9900061191	15/07/2014	•	Azəri-Çıraq-Günəşli
12	Əli-Bayramlı Neft MMC	Musayev Səyyad	9900076291	10/07/2014	•	Mişovdağ və Kələməddin
13	Focnmeyt Əsets Limited	Əliusmanov Yaqub	9900058401	M/D	•	Kürsəngi və Qarabağlı
14	GDF SUEZ E and P Absheron BV	Heike Liebold	1701157271	09/07/2014	•	EDPSA Abşeron
15	Inpeks Sausvest Kaspian Si, Ltd.	Yasuhisa Kanehara	990003863	10/07/2014	•	Azəri-Çıraq-Günəşli
16	İtoçu Oyl Eksploreyşn (Azərbaycan) İnk.	Nerio Yamazaki	9900017401	30/06/2014	•	Azəri-Çıraq-Günəşli
17	Karasu Development Company	Anar Şuşalı	9900028001	14/07/2014	•	Mişovdağ və Kələməddin
18	Kura Valeey Development Company LTD	İgor Kindoda	9900051361	10/07/2014	•	Padar
19	Kommonvealth	Riçard Pegge	9900007571	14/07/2014	•	Qobustan
20	Qobustan Neft MMC	Rasim Qurbanov	9900076161	21/07/2014	•	Qobustan
21	Lukoyl Oversiz Shah Deniz	Y.M. Popliko	9900074991	14/07/2014	•	Şahdəniz
22	Naftiran Intertrade Co (NICO) Limited	Mehdi Javadı	9900072741	23/07/2014	•	Şahdəniz
23	Neftchala İnvestment Limited	Babayev Kamil	1401551781	14/07/2014	•	Neftçala, Xıllı, Durovdağ-Babazan
24	Novatis Oyl F.Z.E.	Məmmədov Azər	1700478091	09/07/2014	•	Suraxanı
25	ONCS Videş Limited	M/D	1701431501	25/07/2014	•	Azəri-Çıraq-Günəşli
26	R.V.Investment Group Services	Bəhruz Rüstəmov	9900047931	15/07/2014	•	Qızıl, gümüş və mis

#	Şirkətin adı	Məsul şəxs	TIN	Hesabat tarixi	Möhürlənmiş və imzalanmış	Hasilatın pay bölgüsü sazişləri
27	Salyan Neft MMC	Əliyev Ziyafət	9900076031	07/07/2014	•	Kürsəngi və Qarabağlı
28	Statoil Apsheron AS	Aynur Sultanlı	9900066351	09/07/2014	•	Azəri-Çıraq-Günəşli
29	Statoil Shah Deniz AS	Aynur Sultanlı	1701175611	09/07/2014	•	Şahdəniz
30	Şevron Xəzər, Ltd	Erik Volker	9900046581	02/07/2014	•	Azəri-Çıraq-Günəşli
31	Shirvan Investment Limited	Davlyatov V.O	1401553101	10/08/2014	•	Kürovdağ
32	Total İ Ənd Pi Abşeron B.V.	Kristian Giudicelli	1401620891	14/07/2014	•	EDPSA Abşeron
33	TOTAL E & P Azərbaycan B.V.	Kristian Giudicelli	9900034931	14/07/2014	•	Şahdəniz
34	Türkiye Petrolleri Anonim Ortakliği	Ayhan Durukan	9900006091	09/07/2014	•	Azəri-Çıraq-Günəşli
35	Türkiş Petroleum Oversiz Kompani Ltd	Ayhan Durukan	9900005861	09/07/2014	•	Şahdəniz
36	UGE-LANCER PTE.LTD	Nikolay Partnov	1501980421	09/07/2014	•	Balaxanı

Yerli hasilat sənayesi şirkətləri

#	Şirkətin adı	Məsul şəxs	TIN	Hesabat tarixi	Möhürlənmiş və imzalanmış
1	AzGerneft	Çingiz Isayev	9900047091	30/07/2014	•
2	SOCAR	Rəşid Hüseynov	9900003871	23/07/2014	•

Əlavə 3. Hesabat şablonları

Hasilat sənayesi şirkətləri tərəfindən Azərbaycan Respublikası hökumətinə edilmiş ödənişlər

Şirkət: ______________________________ VÖEN: ______________________________

Sahiblik: Xarici ☐ Yerli ☐

Hasilat Sənayesi: ____

Fəaliyyət növü: ____

Hesabat dövrü: 1 yanvar–31 dekabr 2013

	Ödənişin növü	Ödənişin miqdarı və dəyəri	
1.Hökumətə edilən şirkət köçürmələri (məhsul şəklində)		**miqdarı**	**ölçü vahidi**
1.1.	Neft		mln barel
1.2.	Təbii qaz		min kub metr
1.3.	Səmt qazı		min kub metr
1.4.	Qızıl		unsiya
1.5.	Gümüş		unsiya
1.6.	Xam metallar:		ton
	a)		
	b)		
1.7.	Digər ayırmalar:		
	a)		
	b)		
2. Hökumətə edilən şirkət ödənişləri (nağd şəkildə) *		**mln ABŞ dolları**	**mln Azərbaycan manatı**
2.1.	Neft		
2.2.	Təbii qaz		

2.3.	Səmt qazı		
2.4.	Qızıl		
2.5.	Gümüş		
2.6.	Xam metallar:		
	a)		
	b)		
2.7.	Bonuslar		
2.8.	Akrhesabı ödənişlər		
2.9.	Tranzit haqları		
2.10.	Digər ödənişlər:		
	a)		
	b)		
2.Cəmi			
3.Vergilər			
3.1.	Royalti		
3.2.	Mənfəət vergisi		
3.3.	Əlavə Dəyər Vergisi		
3.4.	Əmlak vergisi		
3.5.	Torpaq vergisi		
3.6.	Digər vergilər (fiziki şəxslərin Dövlət Sosial və Müdafiə Fonduna edilən gəlir vergisi və ödəmə mənbəyindən tutulan vergilər çıxmaq şərtilə)		
3.Cəmi:			
4.Digər			
4.1.			

Şirkət nümayəndəsi: ______________________________ Möhür

(imzası, adı və soyadı)

Tarix: ______________________________

* Yalnız bir sütun (dollar və ya manat) olan sətir doldurulmalıdır. Vergüldən sonra üç rəqəm olmalıdır.

* Aşağıdakı sətirləri qazın ölçü parametrlərini qeyd etmək üçün istifadə edin.

Digər qeydlər

Əlavə 4. Hasilat sənayesi şirkətləri üzrə üzləşmə cədvəlləri

Abşeron İnvestment Limited

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	11,6	11,6	-	-	-	11,6	11,6	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	-	-	-	-	-	-	-	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (min m^3)	42 449,0	42 449,1	(0,1)	0,1	-	42 449,1	42 449,1	-

Azen Oyl Kompani B.V.

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	6,1	6,1	-	-	-	6,1	6,1	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Azərbaycan (AÇG) Limited

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	0,4	0,4	-	-	-	0,4	0,4	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	170,4	170,4	-	-	-	170,4	170,4	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	18,3	18,3	-	-	-	18,3	18,3	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Azərbaycan (Şahdəniz) Limited

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	38,4	38,4	-	-	-	38,4	38,4	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	-	36,4	(36,4)	36,4	-	36,4	36,4	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

AzGerneft

(mln AZN)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	4,2	4,2	-	-	-	4,2	4,2	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Bahar Energy Limited

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	1,8	1,7	0,1	(0,1)	-	1,7	1,7	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	0,2	0,2	-	-	-	0,2	0,2	-
Mənfəət vergisi	-	-	-	-	-	-	-	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	13 351,8	(13 351 8)	13 351,8	-	13 351,8	13 351,8	-
Səmt qazı (mln m^3)	6 337,4	6 337,4	-	-	-	6 337,4	6 337,4	-

Binəqədi Oyl Kompani

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	15,0	9,8	5,2	(5,2)	-	9,8	9,8	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	-	-	-	-	-	-	-	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (min m^3)	-	1 294,7	(1 294,7)	1 294,7	-	1 294,7	1 294,7	-

BP Eksploreyşn (Azərbaycan) Limited

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	97,9	97,9	-	-	-	97,9	97,9	-
Bonuslar	0,1	0,1	-	-	-	0,1	0,1	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	--	-	-	-	-	--
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	72,4	72,4	-	-	-	72,4	72,4	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

BP Eksploreyşn (Kaspian Si) Limited

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	1,3	1,3	-	-	-	1,3	1,3	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	557,7	551,3	6,4	(6,4)	-	551,3	551,3	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	56,2	56,2	-	-	-	56,2	56,2	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)[58]	2 077 272,5 15[59]	2 207 373,8	(130 101,3)	130 101,3	-	2 207 373,8	2 207 373,8	-

58 BP Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin əməliyyatçısı kimi çatdırılmış səmt qazın ümumi məcmu həcmini öz hesabat formasında göstərir.
59 Səmt qazı həcmi 0°C-də normal kubmetrlərlə verilib.

BP Şəfəq-Asiman Limited

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	2,1	2,1	-	-	-	2,1	2,1	-
Mənfəət vergisi	-	-	-	-	-	-	-	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

CNPC

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	2,9	3,2	(0,3)	0,3	-	3,2	3,2	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	0,1	-	0.1	(0.1)	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	30 221,0	30 221,9	(0,9)	0,9	-	30 221,9	30 221,9	-

Ekson Azərbaycan Limited

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	0,3	0,3	-	-	-	0,3	0,3	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	120,1	120,1	-	-	-	120,1	120,1	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	12,6	12,6	-	-	-	12,6	12,6	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Əli-Bayramlı Neft MMC

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	14,4	-	14,4	(14,4)	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	2,1	1,5	0,6	(0,6)	-	1,5	1,5	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	0,5	-	0,5	(0,5)	-	-	-	-
Təbii qaz (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Focnmeyt Əsets Limited

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	2,9	3,2	(0,3)	0,3	-	3,2	3,2	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

GDF SUEZ E and P Absheron BV

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	-	-	-	-	-	-	-	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Inpeks Sausvest Kaspian Si, Ltd.

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	0,4	0,4	-	-	-	0,4	0,4	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	166,2	166,2	-	-	-	166,2	166,2	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	17,2	17,2	-	-	-	17,2	17,2	-
Təbii qaz (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

İtoçu Oyl Eksploreyşn (Azərbaycan) İnk.

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	0,2	0,2	-	-	-	0,2	0,2	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	62,4	62,4	-	-	-	62,4	62,4	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	6,8	6,8	-	-	-	6,8	6,8	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Karasu Development Company

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	12,3	12,3	-	-	-	12,3	12,3	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Kommonvealth

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	-	-	-	-	-	-	-	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Kura Valeey Development Company LTD

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	-	-	-	-	-	-	-	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Qobustan Neft MMC

(mln AZN)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	-	-	-	-	-	-	-	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Lukoyl Oversiz Shah Deniz

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	38,4	38,4	-	-	-	38,4	38,4	-
Bonuslar	0,04	0,04	-	-	-	0,04	0,04	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	49,9	49,9	-	-	-	49,9	49,9	-
Digər vergilər	0,1	-	0,1	(0,1)	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Naftiran Intertrade Co (NICO) Limited

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	38,4	38,4	-	-	-	38,4	38,4	-
Bonuslar	-	0,04	(0,04)	0,04	-	0,04	0,04	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	-	-	-	-	-	-	-	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Neftchala İnvestment Limited

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	1,2	1,2	-	-	-	1,2	1,2	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	-	-	-	-	-	-	-	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	0,1	-	0,1	(0,1)	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Novatis Oyl F.Z.E.

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	13,8	13,8	-	-	-	13,8	13,8	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	14,2	14,2	-	-	-	14,2	14,2	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (min m^3)	5 953,9	5 953,9	-	-	-	5 953,9	5 953,9	-

ONCS Videş Limited

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	0,1	0,1	-	-	-	0,1	0,1	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	22,1	22,1	-	-	-	22,1	22,1	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	4,3	4,3	-	-	-	4,3	4,3	-
Təbii qaz (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

R.V.Investment Group Services

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	0,8	0,8	-	-	-	0,8	0,8	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazi (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Qızıl (min unsiya)	6,7	6,7	-			6,7	6,7	-
Gümüş (min unsiya)	2,6	2,6	-	-	-	2,6	2,6	-
Xam metal–qızıl (min unsiya)	0,02	0,02	-	-	-	0,02	0,02	-
Xam metal–gümüş (min unsiya)	21,1	21,1	-	-	-	21,1	21,1	-

Salyan Neft MMC

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	2,6	-	2,6	(2,6)	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	0,9	0,9	-	-	-	0,9	0,9	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

SOCAR

(mln AZN)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	28,6	11,6	17,0	(17,0)	-	11,6	11,6	-
Mədən vergisi	119,3	119,3	-	-	-	119,3	119,3	-
ƏDV	108,6	108,6	-	-	-	108,6	108,6	-
Əmlak vergisi	38,1	38,1	-	-	-	38,1	38,1	-
Torpaq vergisi	10,0	10,0	-	-	-	10,0	10,0	-
Qiymət fərqi	-	369,9	(369,9)	369,9	-	369,9	369,9	-
Digər vergilər	866,9	2,6	864,3	(864,3)	-	2,6	2,6	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	157,1	157,1	-	-	-	157,1	157,1	-
Təbii qaz (mln m^3)	13 351,8	13 351,8	-	-	-	13 351,8	13 351,8	-
Səmt qazı (mln m^3)	2 176 837,6	2 310 248,0	(133 410,4)	133 410,4	-	2 310 248,0	2 310 248,0	-

Statoil Absheron AS

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	0,3	0,3	-	-	-	0,3	0,3	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	142,2	142,2	-	-	-	142,2	142,2	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	13,5	13,5	-	-	-	13,5	13,5	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Statoil Shah Deniz AS

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	97,9	97,9	-	-	-	97,9	97,9	-
Bonuslar	0,1	0,1	-	-	-	0,1	0,1	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	69,5	69,5	-	-	-	69,5	69,5	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Şevron Xəzər, Ltd

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	0,4	0,4	-	-	-	0,4	0,4	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	167,1	167,1	-	-	-	167,1	167,1	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	17,7	17,7	-	-	-	17,7	17,7	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Shirvan Investment Limited

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	9,6	9,6	-	-	-	9,6	9,6	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	3,5	3,5	-	-	-	3,5	3,5	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	11 288,3	(11 288,3)	11 288,3	-	11 288,3	11 288,3	-

Total İ Ənd Pi Abşeron B.V.

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	-	-	-	-	-	-	-	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Total E & P Azərbaycan B.V.

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	38,4	38,4	-	-	-	38,4	38,4	-
Bonuslar	0,04	0,04	-	-	-	0,04	0,04	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	42,1	42,1	-	-	-	42,1	42,1	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Türkiye Petrolleri Anonim Ortakliği

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	-	-	-	-	-	-	-	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	0,3	0,3	-	-	-	0,3	0,3	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	94,4	94,4	-	-	-	94,4	94,4	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	10,6	10,6	-	-	-	10,6	10,6	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

Türkiş Petroleum Oversiz Kompani Ltd

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	34,5	34,5	-	-	-	34,5	34,5	-
Bonuslar	0,04	0,04	-	-	-	0,04	0,04	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	39,7	39,7	-	-	-	39,7	39,7	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (min m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-

UGE-LANCER PTE.LTD

(mln ABŞ dolları)

Gəlir növü	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənaye-si şirkətləri	Hökumət	Fərq
Neft hasilatı üzrə pul vəsaitləri	15,0	15,0	-	-	-	15,0	15,0	-
Qaz hasilatı üzrə pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonuslar	2,0	2,0	-	-	-	2,0	2,0	-
ARDNF–a nəqletmə tarifi	-	-	-	-	-	-	-	-
Akrhesabı ödənişlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Mənfəət vergisi	16,0	-	16,0	-	16,0	16,0	16,0	-
Digər vergilər	-	-	-	-	-	-	-	-

Məhsul	İlkin hesabat forması			Düzəlişlər		Yekun məbləğ		
	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Hasilat sənayesi şirkətləri	Hökumət	Fərq
Xam neft (nemb)	-	-	-	-	-	-	-	-
Təbii qaz (mln m^3)	-	-	-	-	-	-	-	-
Səmt qazı (mln m^3)	5 328,8	5 328,8	-	-	-	5 328,8	5 328,8	-

Əlavə 5. Qarşılıqlı Anlaşma Memorandumuna qoşulmuş qeyri–hökumət təşkilatları və fiziki şəxslər

#	Qeyri-Hökumət Təşkilatları
1.	Ahıl Ziyalılara Qayğı İctimai Birliyi
2.	Aqrar Sənaye Mühəndisləri İctimai Birliyi
3.	Aran Ekoloji Maarifləndirmə İctimai Birliyi
4.	Aran İnsan Hüquqları Resurs Mərkəzi (Şirvan)
5.	Azərbaycan Azad Müəllimlər Birliyi
6.	Azad İqtisadiyyata Yardım İctimai Birliyi
7.	Azərbaycan İnsan Hüquq və Azadlıqların Müdafiəsi Komitəsi
8.	Azərbaycan Qadınlarının Siyasi Mədəniyyət Mərkəzi
9.	Bərabər İmkanlar Mərkəzi
10.	Bilik və Maarifçiliyin İnkişafı İctimai Birliyi (Gəncə)
11.	Cəmiyyətin və Vətəndaş Münasibətlərinin İnkişafı İctimai Birliyi
12.	Dalğa Ekologiya və Təbiətin Qorunması İctimai Birliyi
13.	Demokratik Cəmiyyət, Seçkilər və Mətbuatın Monitorinqi
14.	Demokratik Dəyərləri Müdafiə Fondu
15.	Demokratik İslahatlar Mərkəzi
16.	Demokratik İslahatçı Gənclər İctimai Birliyi
17.	Demokratik İslahatlar Uğrunda Cəmiyyət
18.	Demokratik Təsisatlar və İnsan Hüquqları İctimai Birliyi
19.	Demokartik Təşəbbüslər və Sosial İnkişaf İctimai Birliyi
20.	Demokratik İnkişaf Platforması
21.	Demokratik İnkişaf və İqtisadi Əməkdaşlıq İctimai Birliyi

#	Qeyri-Hökumət Təşkilatları
22.	Demokratiya Monitoru İctimai Birliyi
23.	Demokratiya və Ekoloji Tarazlıq İctimai Birliyi
24.	Demokratiya ve QHT-nin İnkisaf Resurs Mərkəzi
25.	Demokratiya və Qadın Təşəbbüsləri İctimai Birliyi
26.	Doğma Yurda Qayıdış İctimai Birliyi
27.	Eko-Aləm İctimai Birliyi
28.	Elektron Seçki İctimai Birliyi
29.	ELS Müstəqil Araşdırmalar Mərkəzi
30.	Ekoloji-Renesans İctimai Birliyi
31.	Ekoloq Ətraf Mühitin Qorunmasına Yardım İctimai Birliyi
32.	Gen Mühəndisliyi ilə bağlı Marifləndirmə İctimai Birliyi
33.	Gələcəyə İnam Ehtiyacı Olan İnsanlara Qayğı İctimai Birliyi
34.	Gənc Şairlərə Dəstək İctimai Birliyi
35.	Gənclərin Elmi İnkişafına Dəstək İctimai Birliyi
36.	Gənc Nəslin Maarifləndirilməsi İctimai Birliyi
37.	Gənclər Klubu İctimai Birliyi
38.	Gənclərin Sosial–Mədəni İnkişafına Yardım İctimai Birliyi
39.	Güzəran Sosial Araşdırmalar Mərkəzi
40.	Gəncə Uşaq Fondu
41.	Helsinki Vətəndaş Assambleyası Azərbaycan Milli Komitəsi
42.	Humanitar Tədqiqatlar Mərkəzi
43.	Hüquq Dünyası Hüquqi Təbliğat İctimai Birliyi
44.	Hüquq Təşəbbüsləri Mərkəzi
45.	Hüquqi Yardım İctimai Birliyi (Lənkaran)
46.	Xalça Dünyası Assosiasiyası (Quba)
47.	Xilaskar İctimai Birliyi
48.	İctimai Vəsaitlərin Monitorinqi Mərkəzi
49.	İqtisadi və Sosial İnkişaf Mərkəzi
50.	İqtisadi Təşəbbüslərə Yardım İctimai Birliyi
51.	İqtisadi İnnovasiya Mərkəzi
52.	İqtisadi və Sosial Maarifləndirmə Mərkəzi
53.	İqtisadi və Siyasi Araşdırmalar Mərkəzi
54.	İqtisadi və Ekoloji Araşdırmalar Mərkəzi
55.	İqtisadi Resursların Öyrənilməsi Mərkəzi

#	Qeyri-Hökumət Təşkilatları
56.	İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzi
57.	İnkişafa Baxış Araşdırma Mərkəzi
58.	İnsan Haqları–2003 İctimai Birliyi
59.	İnsan Hüquqları və Qanunların Təbliği
60.	İnsan Hüquqları və Maarifçilik İctimai Birliyi
61.	İslam, Demokratiya və İnsan Haqları Mərkəzi
62.	İşgəncələr Əleyhinə Araşdırmalar Mərkəzi
63.	Konstitusiya Araşdırmalar Fondu
64.	Qafqaz Beynəlxalq Münasibətlər və Strateji Araşdırmalar Mərkəzi–QAFSAM
65.	Qafqaz Media Tədqiqatlar Mərkəzi
66.	Qadın Dünyası İctimai Birliyi
67.	Qadın Problemlərinin Tədqiqatları Mərkəzi
68.	Qadınlar Arasında Həmrəylik İctimai Birliyi
69.	Qarabağ Döyüşçüləri Assosiyasiyası
70.	Qarabağ Əlillərinə Qayğı Cəmiyyəti
71.	Jurnalist Təşəbbüsləri Mərkəzi
72.	Jurnalistlərin İqtisadi və Hüquqi Maarifləndirmə Mərkəzi
73.	Mədən Sənayesində İnsan Hüquqları İctimai Birliyi
74.	Məşəl Əlil və Şəhid Ailələrinin Sosial Dəstək İctimai Birliyi
75.	Mədəniyyətlərin Təbliği və Xalq Yaradıcılığına Dəstək İctimai Birliyi
76.	Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqası
77.	Regional İnsan Hüquqları və Media Mərkəzi (Bərdə)
78.	Mina Qurbanlarının Sosial-İqtisadi Problemlərinin Həllinə Kömək İctimai Birliyi
79.	Muğan İnsan Hüquqlarının Müdafiəsi İctimai Birliyi
80.	Multimediya Mərkəzi
81.	Müasir Qadın və Cəmiyyət Public Union
82.	Müasir İnkişaf və Hüquqi Yardım Mərkəzi
83.	Mülki Cəmiyyət üçün Hüquq Təşəbbüsü Mərkəzi
84.	Neft Araşdırmalar Mərkəzi
85.	Neftçilərə Hüquqi Yardım Mərkəzi
86.	Neftçilərin Hüquqlarını Müdafiə Təşkilatı
87.	Rəqəmsal İnkişaf İctimai Birliyi
88.	Region Beynəlxalq Analitik Mərkəz
89.	Regional Gender Mərkəzi

#	Qeyri-Hökumət Təşkilatları
90.	Regional İnkişaf və İnsan Hüquqları İctimai Birliyi
91.	Regional İnsan Hüquqları və Maarifləndirmə Mərkəzi (Kürdəmir)
92.	Regional İnsan Hüquqları və Sosial Araşdırmalar Mərkəzi
93.	Regional Maarifləndirmə İctimai Birliyi
94.	Regional Qarabağ Kənd Təsərrüfatı Assosiasiyası
95.	Regional Qadın Təşəbbüsləri İctimai Birliyi
96.	Sağlam İnkişaf və Maarifləndirmə İctimai Birliyi
97.	Sağlam Həyata Doğru Ekoloji İctimai Birliyi
98.	Seçki Tədqiqatları Mərkəzi
99.	Sosial Strateji Tədqiqatlar ve Analitik Araşdırmalar İctimai Birliyi
100.	Sosial Təşəbbüslər və İnsan Hüquqları İctimai Birliyi
101.	Tərəqqi Sosial İnkişaf İctimai Birliyi
102.	Tərəqqi Sosial Tədqiqatlar İctimai Birliyi
103.	Təhsil Tədqiqatları Mərkəzi
104.	Ulduz Elektron Təşkilatı
105.	Vətəndaş Cəmiyyəti İnstitutu İctimayi Birliyi
106.	Vətəndaş Təşəbbüsləri və Qanunların Təkmilləşdirilməsi Mərkəzi
107.	Vətəndaş Təşəbbüslərinə Dəstək Mərkəzi
108.	Zəngilan İctimai Birliyi
109.	Yol İnşaat Monitorinq Mərkəzi

Fiziki şəxslər

#	Fiziki səxslər
1	Arzu Soltan
2	Dünya Sakit
3	Elmidar Əliyev
4	Fuad Rəsulov
5	Hicran Həmidova
6	Sədaqət Paşayeva
7	Süheylə Cəfərova
8	Şamil Mövsümov

Əlavə 6. Hesabatın tərtibi zamanı istifadə olunmuş mənbələr

- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti”, 13 oktyabr 2014–cü il, http://new.socar.az/socar/az/company/about-socar/oil-history-in-azerbaijan;
- “Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi”, “Azərbaycanın faydalı qazıntıları”, 13 oktyabr 2014–cü il, http://www.eco.gov.az/faydaliqazintilar.php;
- “Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi”, “Normativ hüquqi aktların vahid internet elektron bazası”, 13 oktyabr 2014–cü il, http://e-qanun.az;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu”, “Terminlər”, 13 oktyabr 2014–cü il, http://www.oilfund.az/az_AZ/about_found/terminler.asp;
- “Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi”, http://www.taxes.gov.az/vn/info/icmal.pdf;
- “Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi”, 13 oktyabr 2014–cü il, http://www.eco.gov.az;
- “MHŞT Hesabatı”, noyabr 2014–cü il, bənd “1.3.4. Mədən Sənayesi”;
- “Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi”, “Energetika haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu”, 13 oktyabr 2014–cü il, http://www.minenergy.gov.az/db/Energetika_haqqinda.pdf;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu”, 13 oktyabr 2014-cü il, http://www.oilfund.az;
- “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti”, 13 oktyabr 2014–cü il, http://new.socar.az/socar/en/home;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti”, “Şirkət haqqında”, səh. 6, Noyabr 2014–cü il, http://www.socar.az/socar/assets/documents/en/socar-annual-reports/sus.dev.rep-2013.pdf;
- “BP şirkəti”, “Əməliyyatlar və layihələr”, “Azəri-Çıraq-Dərinsulu Günəşli” 14 oktyabr 2014–cü il, http://www.bp.com/az_az/caspian/operationsprojects/ACG.html;
- “BP şirkəti”, “Əməliyyatlar və layihələr”, “Şahdəniz” 14 oktyabr 2014–cü il, http://www.bp.com/az_az/caspian/operationsprojects/Shahdeniz.html;
- “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti”, “Fəaliyyət”, “Abşeron” 14 oktyabr 2014–cü il, http://new.socar.az/socar/az/activities/exploration/absheron;
- “BP şirkəti”, “Əməliyyatlar və layihələr”, “Şəfəq Asiman” 14 oktyabr 2014–cü il, http://www.bp.com/az_az/caspian/operationsprojects/Shafagasiman.html;
- “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti”, “Şirkət”, “Hasilat Pay Bölgüsü Sazişləri - Quru”, 14 oktyabr 2014–cü il, http://new.socar.az/socar/az/company/production-sharing-agreements-onshore;
- “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti”, “Fəaliyyət”, 14 oktyabr 2014–cü il, http://new.socar.az/socar/az/activities/production;
- “BP şirkəti”, “Əməliyyatlar və layihələr”, “Boru kəmərləri”, “Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəməri” http://www.bp.com/az_az/caspian/operationsprojects/ACG.html;
- “BP şirkəti”, “Əməliyyatlar və layihələr”, “Boru kəmərləri”, “Cənubi Qafqaz boru kəməri” http://www.bp.com/az_az/caspian/operationsprojects/ACG.html;
- “BP şirkəti”, “Əməliyyatlar və layihələr”, “Boru kəmərləri”, “Qərb İxrac Boru kəməri” http://www.bp.com/az_az/caspian/operationsprojects/ACG.html;
- “Azərbaycan Respublikası Energetika Nazirliyi”, “Əsas ixrac kəmərləri”, “Bakı-Novorossiysk”, http://www.minenergy.gov.az/?e=525&a=7;
- “SOCAR”, “Nəql”, “Bakı–Novorossiysk Neft Kəməri”, http://www.socar.az/socar/az/activities/transportation/baku-novorossiysk-oil-pipeline;
- “Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi”, “Azərbaycanın faydalı qazıntıları”, 13 oktyabr 2014–cü il, http://www.eco.gov.az/faydaliqazintilar.php;
- “Azərbaycan Prezidenti”, 13 oktyabr 2014–cü il, http://www.president.az/articles/9268;
- “BP şirkəti”, “Əməliyyatlar və layihələr”, “Şahdəniz”, http://www.bp.com/en_az/caspian/operationsprojects/Shahdeniz/projecthistory.html;
- “Total”, “Faktbuk 2014”, http://www.total.com/sites/default/files/atoms/files/factbook_2014_v2_0.pdf;
- “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi”, “Statistik məlumatlar”, “ÜDM (rüblük, illik)” 14 oktyabr 2014–cü il, http://www.stat.gov.az/source/system_nat_accounts;
- “Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatası”, “Hesablama palatasının fəaliyyəti”, “Ekspert –analitik fəaliyyət”, “Azərbaycan Respublikasının 2013–cü il dövlət büdcəsinin icrası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsinə və dövlət büdcəsinin icrasına dair illik hesabata Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının rəyi”, 15 oktyabr 2014–cü il, http://www.ach.gov.az/?/az/content/468/;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu”, “İllik hesabat 2013”, 14 oktyabr 2014–cü il, səh.36, http://www.oilfund.az/uploads/annual_2013az.pdf;

- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu”, “MHŞT üzrə hökumətin hesabatları”, noyabr 2014–cü il, http://www.oilfund.az;
- “Azərbaycan Respublikasinin Dövlət Statistika Komitəsi”, “Statistik nəşrlər”, “Nəşrlərin e–versiyası”, “Azərbaycan Sənayesi–Statistik məcmuə”, səh. 323 və səh. 325, 15 oktyabr 2014–cü il, http://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsi”, “Azərbaycan Respublikası Xarici Ticarətinin Gömrük Statistikası”, 15 oktyabr 2014–cü il, http://customs.gov.az/statistika/2013.12.pdf;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsi”, “Azərbaycan Respublikası Xarici Ticarətinin Gömrük Statistikası”, “3.3.2. Gömrük bəyannamələri əsasında”,15 oktyabr 2014–cü il, http://customs.gov.az/statistika/2013.12.pdf;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsi”, “Ən çox ixrac olunan mallar”, 15 oktyabr 2014–cü il, http://customs.gov.az/az/ixrac_az_2013.html;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi”, “Statistik nəşrlər”, “Nəşrlərin e-versiyası”, “Əmək bazarı”, “1.1 Əmək bazarının əsas sosial-iqtisadi göstəriciləri”, səh. 16, 15 oktyabr 2014–cü il, http://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi”, “Statistik nəşrlər”, “Nəşrlərin e-versiyası”, “Azərbaycanın Statistik Göstəriciləri”, “3.5. Məşğul əhalinin iqtisadi fəaliyyət növləri üzrə bölgüsü”, səh. 101, 15 oktyabr 2014–cü il, http://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi”, “Statistik nəşrlər”, “Nəşrlərin e-versiyası”, “Azərbaycanın Statistik Göstəriciləri”, “39. “Məhsul formasında əsas sənaye məhsullarının növləri”, səh. 302, 15 oktyabr 2014-cü il, http://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi”, “Statistik nəşrlər”, “Nəşrlərin e-versiyası”, “Azərbaycan Sənayesi–Statistik məcmuə”, səh. 177, 15 oktyabr 2014–cü il, http://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi”, “Statistik nəşrlər”, “Nəşrlərin e-versiyası”, “Azərbaycanın Regionları–Statistik məcmuə”, səh. 197, 15 oktyabr 2014–cü il, http://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks;
- “Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi”, “2013–cü ilin yanvar-dekabr ayları üzrəəsas kapitala investisiyalar”, 15 oktyabr 2014–cü il, http://economy.gov.az/index.php?option=com_content&view=article&id=1121:2013-inv-haq&catid=17:investisiyalar&lang=az;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu”, “MHŞT üzrə hökumətin hesabatları”, noyabr 2014–cü il, http://www.oilfund.az;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti”, “Şirkət haqqında”, səh. 6, Noyabr 2014–cü il, http://www.socar.az/socar/assets/documents/en/socar-annual-reports/sus.dev.rep-2013.pdf;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti”, “Davamlı İnkişaf Hesabatı, 2013”, “Şirkət haqqında”, səh. 7, Noyabr, 2014–cü il, http://www.socar.az/socar/assets/documents/en/socar-annual-reports/sus.dev.rep-2013.pdf;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti”, “Maliyyə Hesabatı, 2013”, “Konsolidasiya Edilmiş Mənfəət və ya Zərər və Digər Məcmu Gəlir haqqında Hesabat”, səh. 4, Noyabr, 2014–cü il, http://www.socar.az/socar/assets/documents/en/socar-financial-reports/2013.pdf;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti”, “Maliyyə Hesabatı, 2013”, “16–cı qeyd, Birgə nəzarət edilən müəssisələrdə investisiya”, səh. 45-48, noyabr 2014, http://www.socar.az/socar/assets/documents/en/socar-financial-reports/2013.pdf;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti”, “Rəsmi Məktub”, fevral 2015
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti”, “Maliyyə Hesabatı, 2013”, “Konsolidasiya Edilmiş Kapitalda Dəyişikliklər haqqında Hesabat”, səh. 5, Noyabr, 2014–cü il, http://www.socar.az/socar/assets/documents/en/socar-financial-reports/2013.pdf;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu”, “İllik hesabat 2013”, 14 oktyabr 2014–cü il, səh.36, http://www.oilfund.az/uploads/annual_2013az.pdf;
- “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu”, “İllik hesabat 2013”, 14 oktyabr 2014–cü il, səh.41, http://www.oilfund.az/uploads/annual_2013az.pdf;
- “MGB Law Offices”, “Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinin tələbləri baxımından Yeni Mineral Ehtiyatların Hhasilatı ilə Məşqul olan Sənayə Sahələrində Şəffaflıq Təşəbbüsü Standartının təhlilini özündə əks etdirən hüquqi rəy”, ”4.2 Benefisiar mülkiyyət”, 12 sentyabr 2013–cü il.
- “Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi”, “Sosial sahələr”, 15 oktyabr 2014–cü il, http://economy.gov.az/index.php?option=com_content&view=article&id=1183:ss2013&catid=110:eig-2013&lang=az;
- “Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı”, “AZN məzənnələri”, 15 oktyabr 2014–cü il, http://www.cbar.az/other/azn-rates; və
- “MHŞT internet səhifəsi”, “sənədlər”, “protokollardan çıxarış”, http://www.eiti.az/index.php/en/senedler-2/extracts-from-minutes.

Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatına Mədən Sənayesində Şəffaflığın Artırılması (MSŞA) QHT Koalisiyasının RƏYİ

(Bu rəy MSŞA QHT Koalisiyası Şurasının 24 avqust 2015-ci il tarixli iclasında müzakirə olunaraq qəbul edilmişdir)

Bakı – 2015

GİRİŞ

Azərbaycan 2004-cü ildən bəri hər il MHŞT hesabatlarını hazırlayıb açıqlamasına rəğmən, Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatı ölkəmizin Beynəlxalq MHŞT-nin 2013-cü il mayın 25-də Sidneydə keçirilən Qlobal Konfransında qəbul edilən MHŞT Standartı əsasında və Beynəlxalq MHŞT İdarə Heyətinin müəyyən etdiyi qrafikə uyğun olaraq hazırladığı birinci hesabatdır. Hesabat Azərbaycan Respublikasında MHŞT üzrə Çoxtərəfli Qrupun (ÇQ) sifarişi və müvafiq müqaviləsi əsasında "Moore Stephens-Azerbaijan" şirkəti tərəfindən hazırlanmış və 31 dekabr 2013-cü il tarixində başa çatan maliyyə ilini əhatə edir.

Tərəflər arasında 2014-cü ildə imzalanmış "Mədən Hasilatı üzrə Şəffaflıq Təşəbbüsünün Azərbaycan Respublikasında tətbiqinə dair qarşılıqlı anlaşma haqqında" Memorandumumunun 2.4.9.-cu maddəsinə müvafiq olaraq MSŞA QHT Koalisiyasının ekspertləri Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatını dərindən öyrənməklə, Hesabatın məzmunu və strukturunu MHŞT Standartının tələbləri ilə tutuşduraraq qiymətləndirməklə, zəruri təhlil və araşdırmalar aparmaqla Hesabata bu Rəyi hazırlamışdır. Rəydə 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatının səciyyəvi xüsusiyyətləri vurğulanmış, Hesabatın "Kontekstual məlumatlar" bölməsindəki məlumatlar üzrə (MHŞT Standartının tələbləri ilə müqayisədə) çatışmazlıqlar və üzləşmə prosesi üzrə məlumatlarda olan uyğunsuzluqlar qeyd edilmiş, habelə bu irad və çatışmzalıqların aradan qaldırılması üzrə zəruri tövsiyələr verilmişdir.

Rəy MSŞA QHT Koalisiya Şurasının 24 avqust 2015-ci il tarixli iclasında müzakirə edilərək qəbul edilmiş və ÇQ-yə təqdim edilməsi qərara alınmışdır.

I. 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatının səciyyəvi xüsusiyyətləri

1.1. Beynəlxalq MHŞT-nin Sidneydə keçirilən Qlobal Konfransında qəbul edilən MHŞT Standartının MHŞT hesabatlarına qarşı qoyduğu (hesabatın məzmunu, strukturu, informasiya tutumu, əhatə dairəsi və s. ilə bağlı) tələblər əvvəlki dövrdə olan MHŞT hesabatları ilə müqayisədə fərqli, əhatəli və mürəkkəb olduğundan Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatının hazırlanması və təqdim edilməsi prosesi 12 ayadək bir müddəti əhatə etmişdir. Hesabatın ilkin variantı "Moore Stephens-Azerbaijan" şirkəti tərəfindən 2014-cü ilin oktyabrında ÇQ-yə təqdim edilmiş, MSŞA QHT Koalisiyası Şurası Hesabatın ilkin variantı ilə bağlı irad və tövsiyələrini ÇQ-yə və Hesabatı hazırlayan variantı "Moore Stephens-Azerbaijan" şirkətinə bildirmişdir. Bununla yanaşı, Beynəlxalq MHŞT İH-nin qərarı ilə 2015-ci ilin yanvar-mart aylarında aparılan Azərbaycanda MHŞT prosesinin qiymətləndirilməsi zamanı qiymətləndiricilər ilkin hesabatının MHŞT Standartına uyğunluğunu qiymətləndirmiş, irad və tövsiyələri bildirmişdir. Beləliklə, ÇQ-də dəfələrlə aparılan müzakirələr əsasında, habelə ÇQ-nin yaratdığı və Koalisiya ekspertlərinin də təmsil olunduğu İşçi Qrupunun köməyi ilə hesabat təkmilləşdirilmiş və onun hazırda rəy bildirdiyimiz yekun variantı 2015-ci ilin iyulun 16-da ÇQ-də qəbul edilmişdir.

1.2. ÇQ-nin qərarı ilə tərəflərin bərabər təmsilçiliyi təmin edilməklə yaradılmış İşçi Qrupunun bu hesabatın hazırlanması və təkmilləşdirilməsi prosesində fəal iştirakı da əvvəlki illərin təcrübəsindən fəqli bir yanaşma olmuşdur. Bununla Hesabatın, xüsusilə də onun kontekstual məlumatlar bölməsinin işlənməsinə tərəflərin töhfəsi yekun sənədin təkmilləşdirilməsində əhəmiyyətli rol oynamışdır.

1.3. Əvvəlki illər üzrə MHŞT hesabatlarında ödəniş növləri üzrə şirkətlərin hökumətə ödəmələri barədə yalnız ümumiləşdirilmiş məlumat olurdusa, 2013-cü ilin Hesabatında, MHŞT Standartının tələblərinə uyğun olaraq, MHŞT prosesinə qoşulan bütün hasilat şirkətləri, bütün ödəmə növləri və fəaliyyətdə olan HPBS-lər üzrə fərdiləşdirilmiş məlumatlar toplanmışdır ki, bu da ölkə vətəndaşlarına və bu məsələlərlə maraqlanan hər kəsə daha geniş və əhatəli informasiya əldə etməyə imkan verəcəkdir.

1.4. 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatınında - "Kontekstual məlumatlar" bölməsində - MHŞT standartının tələblərinə uyğun olaraq, ölkədə mədən sənayesinin fəaliyyətinin tənzimləyən hüquqi və fiskal rejim barədə məlumatlar, mədən sənayesində hasilat, ixrac, hasilatın ərazi strukturu, kəşfiyyat fəaliyyəti, hasilat sənayesində dövlətin iştirakı, məşğulluq, milli neft şirkəti olan SOCAR-ın fəaliyyətinin ayrı-ayrı tərəfləri, hasilat şirkətlərinin ödəmələrinin və hasilat sənayesindən daxilolmaların dövlət gəlirlərində payı, habelə bir sıra başqa məlumatlar və statistik göstəricilər toplanmışdır. Bu, vətəndaşların və ayrı-ayrı maraq qruplarının ölkənin hasilat sənayesi və onun ölkə iqtisadiyyatında rolu haqqında daha əhatəli informasiyalara əlçatanlıq səviyyəsini yüksəldən amil hesab edilmədir.

1.5. 2013-cü il MHŞT hesabatının əvvəlki illərdəkindən fərqli daha bir özəlliyi məlumatların şirkətlər və onların vergi identifikasiya kodları, eləcə də məhsullar üzrə tam, kontraktlar üzrə qismən olaraq fərdi şəkildə açıqlanması, habelə hesabatın hazırlanması mərhələsində tutuşdurulma üçün Müstəqil Administratora (auditor şirkətinə) təqdim edilən şablon formaların Hesabata əlavə edilməsidir. Bu isə şablon hesabat məlumatlarında səhvlərə və kənarlaşmalara yol verən şirkətlərin kimliyinin ictimaiyyətə açıqlanmasını təmin edir.

1.6. Müstəqil Administratorun (auditor şirkətinin) üzləşmə prosesinə cəlb olunan əməliyyatlar barədə əsaslı əminlik əldə etmək üçün seçmə üsulu ilə müəyyən attestasiya prosedurlarını həyata keçirməsini də 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatının mühüm cəhətlərindən biri kimi qeyd etməliyik.

II. Hesabatın "Kontekstual məlumatlar" bölməsinin təhlili

MHŞT Standartının 3-cü tələbinə əsasən MHŞT hesabatları mineral ehtiyatların hasilatı ilə məşğul olan sənaye sahələrinə dair kontekstual məlumatları özündə ehtiva etməlidir. Standartda hesabatlarda əksini tapmalı olan kontekstual məlumatların tərkibi də verilmişdir. Həmin informasiyaların bir hissəsinin hesabatlarda olması tələb kimi qoyulsa da, bir sıra informasiyaların hesabatlarda olması yalnız tövsiyə olunur. Hesabatın hazırlanması prosesinə hazırlıq mərhələsində ÇQ-də gedən müzakirələrdə razılaşdırmışdır ki, yeni Standart üzrə hesabat birinci dəfə hazırlandığından 2013-cü ilin hesabatında yalnız tələb kimi qoyulan informasiyaların yerləşdirilməsi təmin edilsin.

2.1. Hesabatda MHŞT Standartlarının 3-cü bölməsinin tələbi əsasında hazırlanan məlumatların qiymətləndirilməsi göstərdi ki, Standartın tələb etdiyi informasiyaların əksər hissəsinin hesabata salınması təmin edilmişdir və bu zaman informasiyalar əsasən standartda göstərilən ardıcıllıqla sıralanmışdır.

2.2. Rəyin hazırlanması zamanı istifadə etdiyimiz uyğunluq qiymətləndirilməsi və boşluqların təhlili üzrə işlər göstərmişdir ki, Standartın 3.2-ci tələbi üzrə Hesabatda təqdim olunan hüquqi normalar, fiskal rejim və dövlət qurumlarının rolu ilə bağlı açıqlanan məlumatlar mövcud vəziyyət əsasən xarakterizə edir. Lakin yaxşı olardı ki, məhz hesabat ilində, yəni 2013-cü ildə hüquqi normalarda, fiskal rejimdə və dövlət qurumlarının rolunda baş verən dəyişikliklər (islahatlar) hesabatda xüsusi qeyd edilsin. Hesabatın 47-ci səhifəsində qeyd edilir ki, "MHŞT Hesabatını əhatə edən maliyyə ili ərzində hasilat sənayesi üzrə hökumət tərəfindən heç bir nəzərə çarpan mühüm islahatlar olmamışdır". Halbuki, Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi məhz 2013-cü ildə - Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 22 oktyabr 2013-cü il tarixli 3 saylı Sərəncamı ilə yaradılmışdır. Həmin sərəncamla Azərbaycan Respublikasının Sənaye və Energetika Nazirliyi, əvvəllər onun funksiyasına aid olan sənayenin tənzimlənməsi məsələləri İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyinə ötürülməsi yolu ilə, Energetika Nazirliyinə çevrilmişdir[60]. Bu dəyişiklik institusional islahat kimi də dəyərləndirilə bilər və bu, Hesabatda qeyd edilməlidir.

Hesabatın bu hissəsində mədən sənayesinin fəaliyyəti və fiskal rejimlə bağlı Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qəbul etdiyi qərar və sərəncamların icmalı da verilməmişdir. Hesabatın "5.6. Düzəlişlər" bölməsində SOCAR-ın hökumətə ödədiyi mənfəət vergisində yaranan 17,0 milyon manatlıq fərqin səbəbi kimi məhz vergi borclarının qarşılıqlı əvəzlənməsi göstərilib. Belə qarşılıqlı əvəzlənməyə imkan verən hüquqi əsas – fiskal rejimlə bağlı olduğuna görə - Hesabatın bu hissəsində qeyd edilməlidir. (Məsələn, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2011-ci il 30 dekabr tarixli 443s saylı Sərəncamı SOCAR-ın strukturuna daxil olan müəssisələrinin vergi borclarının əvəzlənməsi mexanizmi barədədir[61].)

Standartın 3.2-ci tələbi üzrə MHŞT Hesabatında habelə fiskal devolüsiyaya dair məlumatlar da qeyd edilməlidir. Hazırda Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə əsasən yerli əhəmiyyətli tikinti materialları (kərpic-kiramid gilləri, tikinti qumları və çınqıl xammalı) üzrə mədən vergisi yerli büdcəyə (bələdiyyə büdcəsinə) ödənilir[62]. MHŞT Hesabatına bu məlumatların daxil edilməsini zəruri hesab edirik.

Hesabatın 46-cı səhifəsində Azərbaycan Respublikasında HPBS-lərinin bağlanması prosedurlarının izah olunduğu hissənin birinci cümləsində SOCAR-ın Energetika Nazirliyinin tabeliyində olması göstərilmişdir. Ölkə qanunvericiliyində SOCAR-ın hər-hansı dövlət qurumuna tabeliyi ilə bağlı heç bir müddəa olmadığından Hesabatda olan bu məlumatın yanlış olduğunu düşünürük və bu yanlışlığın aradan qaldırılmasını zəruri hesab edirik.

---

60 http://www.minenergy.gov.az/?e=501&a=2
61 http://e-qanun.gov.az/framework/22855
62 Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi, XVI fəsil (Mədən vergisi), 217-ci maddə, 217-5-ci bənd

2.3. MHŞT Standarlarının 3-cü tələbinin 3.3-cü bəndinə əsasən MHŞT hesabatlarında hasilat sənayelərinin, həmçinin həmin sahələrdə istənilən əhəmiyyətli kəşfiyyat işlərinin icmalının verilməlidir. 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatının 3.2-ci bölməsində Azərbaycanın neft-qaz sənayesi, ölkənin ümumi neft və qaz ehtiyatları, neft-qaz yataqları üzrə fəaliyyətdə olan sazişlər, neft-qaz kəmərləri, qızıl və gümüş hasilatı, habelə ayrı-ayrı yataqlar üzrə kəşfiyyat fəaliyyəti barədə bir sıra məlumatlar yerləşdirilmişdir. Növbəti illərin hesabatlarına bütün yataqlar və məhsul növləri (neft, qaz, kondensat, qızıl, gümüş və s.) üzrə ehtiyatların həcminin daxil edilməsi şəffaflığın artırılmasına xidmət edərdi (məsələn, Qazaxıstanın 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatında bu məlumatlar açıqlanır). Hesabatda boru kəmərlərinə dair də məlumatların genişləndirilməsi (ötürmə qabiliyyəti və ixrac edilmiş məhsullar üzrə statistika) məqsədə uyğun görünür.

2.4. Standartın 3.4-cü tələbi üzrə MHŞT Hesabatının 3.3-cü bölməsində da hesabatın əhatə etdiyi maliyyə ili ərzində hasilat sənayesinin iqtisadiyyata töhfəsi barədə məlumatlar (illik ÜDM-də, dövlət gəlirlərində, ixracda, ümumi məşğulluqda, əsas kapitala investisiyalarda hasilat sənayesinin payı, hasilatın regional quruluşu və s.) toplanmışdır. Bununla belə, növbəti illər üzrə hesabatlarda bu məlumatların da zənginləşdirilməsi imkanları vardır. Belə ki, bu bölmədə təqdim olunan investisiya və məşğulluq göstəricilərinin şirkətlər üzrə verilməsi hesabatın kefiyyətini artıra bilər. Eyni zamanda mədən sənayesi şirkətlərində məşğul olanların yerli və əcnəbi işçilər üzrə bölgüsünun təqdimatı hasilatın pay bölgüsü sazişlərində nəzərdə tutulan normalara necə əməl edilməsini qiymətləndirməyə imkan verə bilər. Odur ki, növbəti illərin hesabatlarında bu bölmə üzrə informasiyaların təkmilləşdirilməsi və məlumatların tamamlanması məqsədəuyğun hesab olunur.

2.5. Standartın 3.5-ci tələbi ilə bağlı MHŞT Hesabatının "İstehsalın həcmi" adlı 3.4-cü bölməsində (səh. 60) xarici və yerli hasilat sənayesi şirkətləri tərəfindən 2013-cü il ərzində Azərbaycan hökumətinə təhvil verilmiş məhsullar barədə natura ifadəsində ümumi məlumatlar daxil edilmişdir. Halbuki, Standartın 3.5-ci tələbi hesabat ilində hasilat və ixracat göstəriciərinin hesabatda əks etdirilməsini tələb edir. Standartda aydın şəkildə yazılıb ki, hesabatı əhatə edən maliyyə ilində aşağıdakı məlumatlar MHŞT Hesabatında açıqlanmalıdır:

- ümumi hasilat həcmləri və növlər üzrə məhsulların dəyəri (uyğun gələn hallarda hətta bölgələr üzrə hasilatın dəyəri),
- ümumi ixrac həcmləri və növlər üzrə məhsulların ixracının dəyəri (uyğun gələn hallarda hətta bölgələr üzrə hasilatın dəyəri).

Beləliklə, apardığımız uyğunluq qiymətləndirməsi belə bir qənaətə gəlməyə əsas verir ki, Hesabatın 3.4-cü bölməsində olan məlumatlar MHŞT Standartının 3.5-ci tələbinə uyğun deyidir. Buna görə də Hesabatın bu bölməsinin təkmilləşdirilməsini və Standartın 3.5-ci tələbinə uyğunlaşdırılması zəruri hesab edirik.

2.6. Standartın 3-cü tələbinin 3.6-cı bəndi dövlətin hasilat sənayesində iştirakı ilə bağlı məlumatların MHŞT hesabatlarına daxil edilməsini vacib sayır. Standartın 3.6-cı tələbinə Hesabatda əməl edilməsi ilə bağlı aşağıdakıları qeyd edirik:

2.6.1. MHŞT Hesabatının 3.5.a bölməsində bəzi redaktələrə ehtiyac var. Bölmənin birinci abzasının 2-ci cümləsindəki "tam olaraq" ifadəsi "qismən" sözü ilə əvəz edilməlidir. İkinci abzas stilistika baxımından redaktə edilməli və eyni zamanda burada qeyd edilən prosedurun hüquqi mənbəyinə istinad verilməlidir. 3-cü abzasdakı qeydlərin mənbəyi kimi SOCAR-ın Nizamnaməsinə istinad edilməlidir. Orada olan "100% səhmlərinin dövlətə məxsus olduğu SOCAR-ın dövlət orqanlarının qarşısında öhdəliyi var" fikrinə də aydınlıq gətirilməlidir (məsələn, hansı öhdəliklərdən söhbət gedir ? və s.);

2.6.2. 3-cü tələbin 3.6.a) yarımbəndinə əsasən, dövlətin hasilat sənayesində iştirakı əhəmiyyətli gəlir ödənişlərinin artmasına səbəb olursa, hökumət və dövlət müəssisələri arasında maliyyə münasibətlərini tənzimləyən qayda və təcrübələrin izahatı MHŞT Hesabatına daxil edilməlidir. Standartın bu yarımbəndinin tələbinə uyğun olaraq Hesabata SOCAR haqqında ümumi məlumat, son 3 ildə Şirkətin hasilat və maliyyə nəticələri üzrə göstəriciləri, dövlət büdcəsinə ödənişlər, kredit və zəmanətlər haqqında məlumatlar daxil edilmişdir.

Bununla belə, Hesabatın 61-ci səhifəsində verilən "Həcm ifadəsində hasilat" cədvəlindəki məlumatlar SOCAR-ın HPBS-lərdəki paylarını əks etdirmir (neft və qaz ehtiyatları baxımından). Bu cədvəldən sonra təsvir edilən qrafiklərdə də eyni nöqsanlar mövcuddur ki, bunlar da SOCAR-ın imkanları və gücü haqqında təsəvvür formalaşdırmağa imkan vermir. Bu cür yanaşma SOCAR-ın kapitalizasiyasını uyğun şəkildə əks etdirmir.

Standartla tutuşdurma əsasında apardığımız qiymətləndirmə habelə göstərir ki, Standartın bu yarımbəndində tələb olunan məlumatların əksəriyyəti hesabatda əks etdirilməyib: məsələn, SOCAR-ın Maliyyə Nazirliyi, Neft Fondu, Sosial Müdafiə Fondu, Mərkəzi Bank, Azərbaycan Beynəlxalq Bankı qarşısında olan öhdəlikləri və dövlətin şirkətə ayırmaları ilə bağlı göstəricilər hesabatda yoxdur. Bununla yanaşı, SOCAR-ın xaricdəki törəmə müəssisələri vasitəsilə həyata keçirdiyi maliyyə-investisiya fəaliyyətinə, xüsusilə də şirkətlə xaricdəki müəssislərarası maliyyə axınlarına, təkrar investisiya və üçüncü tərəfin maliyyələşdirilməsinə dair məlumatlar da Hesabata daxil edilməmişdir.

Fikrimizcə, bu yarımbəndin tələbinə uyğun olaraq 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatında habelə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin Nizamnaməsi, "Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il dövlət büdcəsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu, Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi, Nazirlər Kabinetinin 2005-ci il 9 iyun tarixli 102 saylı "İri dövlət vergi ödəyicilərinin gəlirlər və xərclər smetaları haqqında" Qərarı[63], BVF-nin "Fiskal şəffaflıq üzrə Bələdçi"-sində 1.1.4 bəndi "Hökümət və ictimai korporasiyalar arasında qarşılıqlı əlaqələr" bölməsinə və digər sənədlərə dair izahatlar verilməli idi.

2.6.3. Standartın 3.6.b) yarımbəndində göstərilir ki, dövlətin hasilat sənayesində iştirakı əhəmiyyətli gəlir ödənişlərinin artmasına səbəb olursa, MHŞT Hesabatına dövlət müəssisələrinin sosial xidmətlər, ictimai infrastruktur, yanacaq subsidiyaları və dövlət borcunun ödənilməsi kimi kvazi-fiskal xərclərinin açıqlanması daxil edilməlidir. Yeri gəlmişkən qeyd etməliyik ki, iri milli hasilat şirkətlərinin dövlətin və ya ayrı-ayrı dövlət qurumlarının səlahiyyətində olan sosial və infrastruktur təyinatlı funksiyaların icrasına cəlb edilməsi təcrübəsi bir çox dünya ölkələrinin praktikasında geniş yayılmış bir haldır. Həm də əksər hallarda bu, mövcud şərtlər üzündən (məsələn, dövlətin maliyyə imkanlarının məhdud olması, enerji daşıyıcılarını yerli məhsul istehsalçılarına nisbətən ucuz satmaqla yerli istehsalın canlanmasını təmin etmək, milli hasilat şirkətinin maliyyə nəzarəti mexanizmlərinin daha məsuliyyətli olması və s.) zəruri və effektiv bir vasitə kimi çıxış edir. Yəni, milli hasilat şirkətlərinin kvazi-fiskal fəaliyyəti heç də tamamilə mənfi bir proses və ya korrupsiya elementi kimi qiymətləndirilməməlidir.

Bu tələblə bağlı MHŞT Hesabatında qeyd edilib ki, "MHŞT hesabatı müddətində SOCAR heç bir dövlət borcunun ödənilməsi, sosial xidmətlər, ictimai infrastrukturun yaradılması və yanacaq subsidiyaları kimi kvazi-fiskal xərclər həyata keçirməmişdir" (səh. 67). Amma, MSŞA QHT Koalisiyası ekspertlərinin araşdırmaları tamamilə fərqli nəticələr ortaya qoyur. Belə ki, hesabat ilində SOCAR-ın fəaliyyətində BVF-nin enerji sektoru üzrə müəyyənləşdirdiyi 4 kvazi-fiskal fəaliyyət növündən ən azı 3-ü üzrə kvazi-fiskal əməliyyatların baş verməsini söyləyə bilərik:

Enerjidaşıyıcıları sahəsində kvazi-fiskal fəaliyyət – SOCAR tərəfindən yanacaq və enerji daşıyıcılarının daxili istehlakçılar üçün bazar qiymətindən aşağı qiymətə icbari şəkildə təqdim edilməsi baş verir. Belə ki, SOCAR-ın daxili istehlakçılara təqdim etdiyi yanacaq, neft məhsulları və qazın Azərbaycan Respublikası Tarif Şurasının 2007-ci il 6 yanvar tarixli qərarları ilə müəyyən edilmiş qiymətləri əslində neft, neft məhsulları və qazın 2013-cü ildə qeydə alınan dünya bazar qiymətlərindən daha aşağı olmuşdur, yəni Şirkət neft məhsullarını daxili istehlakçılara icbari şəkildə bazar qiymətindən aşağı qiymətə təqdim etmişdir. 2007-ci ildən başlayaraq dövlət büdcəsi haqqında qanunla ölkədə istehsal edilən və qiymətləri tənzimlənən məhsulların ixracı zamanı məhsulun kontrakt (satış) qiyməti ilə (ixrac xərcləri çıxılmaqla) ölkədaxili topdansatış qiyməti arasındakı fərqdən yığımın tətbiqi də bununla bağlıdır və fikrimizi təsdiq edir. Qeyd edək ki, bu ödəniş mənbəyi üzrə 2013-cü ildə dövlət büdcəsinə 370,56 milyon manat vəsait daxil olmuşdur[64]. ;

Dövlət xərcləri sahəsində kvazi-fiskal fəaliyyət – SOCAR-ın 2013-cü il üzrə illik hesabatlarının araşdırılması göstərdi

63 http://e-qanun.gov.az/framework/10044
64 Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il dövlət büdcəsinin icrası haqqında Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 16 may tarixli 958-IVQ saylı Qanunu

ki, Şirkət hesabat ilində ayrı-ayrı dövlət qurumlarının funksiyasına aid olan çox sayda sosial xidmətlər göstərmiş və infrastrukturun yaradılması üzrə böyük məsrəfli layihələri həyata keçirmişdir[65]. SOCAR-ın Nizamnaməsində Şirkətin dövlət tərəfindən həyata keçirilən sosial-iqtisadi inkişaf proqramlarında nəzərdə tutulmuş tədbirlərin təmin edilməsində iştirakı nəzərdə tutulsa da, belə iştirakın həyata keçirilməsi qaydaları Nazirlər Kabineti yaxud başqa dövlət qurumları tərəfindən işlənilməyib. Qaçqın və məcburi köçkünlərin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı SOCAR-a verilən tapşırıqlar müvafiq proqramlarda bir qədər detallı göstərilsə də, digər dövlət proqramlarında SOCAR-ın iştirakı məsələləri, bir qayda olaraq, ümumi şəkildə qeyd edilir. SOCAR-ın nə 2013-cü il üzrə hesabatlarında, nə də saytında, nə də müvafiq dövlət qurumlarının saytlarında və hesabatlarında da bu işlərin həyata keçirilməsi ilə bağlı zəruri müqavilələrin bağlanılması barədə məlumatlar yoxdur. Yeri gəlmişkən, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2011-ci il 30 dekabr tarixli 443s saylı Sərəncamında SOCAR-ın strukturuna daxil olan müəssisələrinin vergi borclarının əvəzlənməsinin məqsədlərindən biri kimi "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin icraçısı olduğu müvafiq dövlət proqramları və beynəlxalq layihələr üzrə öhdəliklərin daxili imkanlar hesabına yerinə yetirilməsi üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsi"[66] göstərilir.

Məşğulluq sahəsində kvazi-fiskal fəaliyyət – Son illər SOCAR-ın strukturunun təkmilləşdirilməsi və işçilərin sayının optimallaşdırılması, işçilərinin sayının azaldılması, Şirkətin izafi məşğulluqdan və izafi sosial məsrəflərdən azad edilməsi istiqamətində bir sıra addımlar atılır. Bununla belə, araşdırmalar göstərir ki, SOCAR-ın idman sahəsində fəaliyyətləri, belə fəaliyyətlərin maliyyələşmə mexanizmlərinin şəffaf olmaması məşğulluq sahəsində Şirkətin kvazi-fiskal əməliyyatların mövcudluğu barədə fikir yürütməyə əsas verir. Belə ki, SOCAR-ın illik hesabatlarında Şirkətin idman sahəsində, xüsusilə "Neftçi" İdman Sağlamlıq Mərkəzi ilə bağlı fəaliyyətləri və idman uğurları barədə məlumat 67 verilsə də, idmanla peşəkar məşğul olan şəxslərin, peşəkar məşqçilərin SOCAR-ın işçi heyətinə daxil olub-olmaması, idman obyektlərinin saxlanılmasına və idmançılara çəkilən xərclər barədə məlumatlar yoxdur. "Neftçi" Futbol Klubu SOCAR-a məxsus olduğu halda nə Şirkətin hesabatlarında, nə onun saytında, nə də bu Futbol Klubunun saytında bu barədə heç bir məlumat yoxdur. Habelə SOCAR-ın Azərbaycan Futbol Federasiyaları Assosiasiyası (AFFA) və CBC televiziya kanalı ilə münasibətləri də aydınlıq gətirilməli xərclərdir.

Bütün bunları nəzərə alaraq, MHŞT Hesabatında SOCAR-ın kvazi-fiskal əməliyyatları ilə bağlı məsələyə diqqətin artırılmasını zəruri hesab edirik.

2.6.4. Standartın 3-cü tələbinin 3.6.c) yarımbəndi dövlət şirkətlərinin benefisiar sahibliklə bağlı MSŞT Hesbatına daxil etməli olduğu məsələləri əhatə edir. 2013-cü il üzrə MHŞT hesabatında SOCAR-ın benefisiar sahibliklə bağlı açıqladığı məlumatlarda birgə və asılı müəssisələrdə dövlət şirkətinin payı, gəlir və aktivlərin həcmi və borc öhdəlikləri ifadə olunub. Bütün bu məlumatlar yalnız SOCAR-a aiddir. MHŞT standartları isə tələb edir ki, dövlət müəssisələri MHŞT hesabatlarına birgə və asılı şirkətlərin kapitalındakı payı, həmçinin layihə dövrünün müxtəlif mərhələlərində xərcləri ödəmək cavabdehliyi, məsələn: tam ödənmiş kapital, sərbəst kapital və yarımaktiv (nominal) iştirak paylarını daxil etsin (Hesabatda dövlətin payları haqqında məlumatlar təsvir edilir). Həmçinin MHŞT Hesabatı müddətində hökumət və dövlət təşkilatlarının sahiblik səviyyəsində dəyişikliklər baş verərsə, hökumətdən və dövlət təşkilatlarından transaksiyanın şərtlərini, o cümlədən qiymətləndirmə və gəlirlərə dair təfərrüatları açıqlamaq tələb olunur. Eyni zamanda hökumət və dövlət müəssisəsələri ölkə daxilində fəaliyyət göstərən mədən, neft və qaz şirkətlərinə kredit və ya kredit zəmanəti verdikləri hallarda, bu əməliyyatların təfərrüatları MHŞT Hesabatında açıqlanmalıdır.

2013-cü il MHŞT Hesabatında göstərilir ki, bu hesabatlılıq müddətində hökumət və SOCAR arasında benefisiar sahiblik səviyyəsində dəyişiklik olmamışdır. Eyni zamanda, hesabatlılıq müddətində SOCAR-ın tabe şirkətlərində və birgə müəssisələrində benefisiar sahibliyində də heç bir dəyişiklik olmamışdır (səh. 64-66).

---

65 ARDNŞ: Davamlı inkişaf üzrə hesabat - 2013-ci il, səh. 48-50 http://socar.az/socar/az/social-responsibility/social-support/care-about-displaced-persons; SOCAR: İllik hesabat 2013, səh.103-104 http://socar.az/socar/assets/documents/az/socar-annual-reports/illik-hesabat2013az.pdf

66 http://e-qanun.gov.az/framework/22855

67 ARDNŞ: illik Hesabat – 2013. Səh. 108; ARDNŞ: Davamlı inkişaf üzrə hesabat - 2013-ci il, səh. 51

Lakin, SOCAR-ın 2013-cü il üzrə İcmal Maliyyə Hesabatı[68] ilə tutuşdurduqda məlum olur ki, dövlət şirkətinin benefisiar sahibliklə bağlı bir çox məlumat və dəyişiklikləri MHŞT hesabatı çərçivəsində açıqlamayıb. SOCAR-ın 2013-cü il üzrə İcmal Maliyyə Hesbatından bəlli olur ki, həmin ildə şirkətin birgə və asılı müəssisələrində nizamnamə kapitalına əlavələr, investisiya qoyuluşu və başqa dəyişikliklər baş verib. Şirkətin İcmal Maliyyə Hesabatından birgə və asılı müəssisələrində kapitalın dəyişməsi, investisiyalar və başqa dəyişikliklərlə bağlı aşağıdakı çıxarışlara nəzər salaq[69]:

2013-cü il ərzində ARDNŞ tərəfindən yaradılmış Socar Turkey Yatirim A.S. STEAS-ın STAR emal zavodunda bütün səhmlərini alıb. Sonradan Socar Turkey Yatirim A.S. səhmlərin 40%-ni Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyinə və 18.5 faizini Turcas-a satmışdır. Qrupun Socar Turkey Yatirim A.S-də iştirak payı 41.5 faiz təşkil edir və kapital metodu ilə uçota alınır.

2013-cü il ərzində Qrup Socar Turkey Yatirim A.S-in nizamnamə kapitalına 144 milyon AZN məbləğində vəsait yönəltmişdir. 2013-cü ilin iyul ayında ARDNŞ qrupu SOCAR International DMCC-nin səhmlərinin qalan 50 faizini əldə etmişdir. Bunun nəticəsində Qrup SOCAR International DMCC üzrə nəzarəti əldə etmişdir.

2013-cü il ərzində ARDNŞ SOCAR Ümid MMC və Azərbaycan Rigs MMC birgə nəzarət altında olan müəssisələrin nizamnamə kapitalına, müvafiq olaraq, 84 milyon AZN və 19 milyon AZN məbləğində əlavə vəsaitlər yatırmışdır.

2013-cü ilin iyul ayında Star Gulf FZCO ilə bağlı səhmdarların müqaviləsi dəyişdi və ARDNŞ bu birgə müəssisə üzrə nəzarəti əldə etdi (ARDNŞ tərəfindən heç bir ödəniş edilmədən). Nəticədə, Star Gulf FZCO və “BosŞelf” MMC (Star Gulf FZCO-nun burada 50 faiz iştirak payı var) ARDNŞ-nin törəmə müəssisələrinə çevrilmişdir.

2013-cü ilin ikinci yarısı ərzində ARDNŞ-in törəmə müəssisəsi SOCAR Overseas SOCAR Petroleum-da qalan 49 faiz iştirak payını əldə etmişdir və nəticədə bu şirkət üzərində nəzarət əldə olunmuşdur. 2013-cü ilin iyul ayında asılı müəssisə olan SOCAR International DMCC-də qalan 50 faiz səhmləri əldə etmişdir. Nəticədə, SOCAR İnternational DMCC-nin SOCAR Aurora Terminal-a 30 milyon AZN məbləğində investisiyası ARDNŞ-in birgə müəssisəsi kimi tanınmışdır.

Deməli, MHŞT Hesabatının bu hissəsinin də təkmilləşdirilməsi diqqət mərkəzində olmalıdır.

2.7. Standartın 3-cü tələbinin 3.7-ci bəndi hasilat sənayesindən daxil olan gəlirlərin bölünməsi və istifadəsinin MHŞT hesabatlarında təsvir olunmasını tələb edir. Bu tələbə əsasən hasilat sənayesi üzrə hansı gəlirlərin (dəyər və natural ifadəsində) milli büdcədə qeyd edildiyi MHŞT Hesabatında əks olunmalıdır. Gəlirlər milli büdcədə qeyd edilmədikdə bu gəlirlərin necə bölüşdürülməsi izah olunmalıdır. 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatının 3.6-cı bölməsində 2013-cü ildə ARDNF-in gəlirlərinin formalaşma mənbələri və xərclərin bölgüsü təqdim olunmuşdur. Lakin, Standartın tələbinə uyğun olaraq, hasilat sənayesindən dövlət büdcəsinə daxilolmalar haqqında məlumat burada yoxdur. Hökumətin hər ilin büdcə qanunu layihəsi ilə birlikdə Milli Məclisə təqdim etdiyi büdcə zərfində hasilat sənayesindən dövlət büdcəsinə daxilolmalar barəsində detallı məlumatlar olur. Həmin məlumatların sistemləşdirilərək Hesabatın bu hissəsinə əlavə edilməsi həm Standartın tələblərinə əməl etmək, həm də Hesabatı təkmilləşdirmək baxımından məqsədəuyğun olardı.

2.8. Standartın 3.8-ci bəndi gəlirlərin idarə edilməsi və xərclər barədə əlavə məlumatların hesabatlara daxil edilməsini təşviq edir. Təşviq olunan məlumatların 2013-cü il hesabatına daxil edilməməsi ilə bağlı ÇQ-də ümumi razılıq əldə olunsa da, QHT Koalisiyası Şurası növbəti illər üzrə hesabatlara bu məlumatların da daxil edilməsini ölkəmizin şəffaflıq imicinin yüksəldilməsi baxımından əhəmiyyətli hesab edir.

2.9. Standartın 3.9 və 3.10-cu bəndləri ilə bağlı MHŞT Hesabatında müvafiq qeydlər edilmişdir. Bunula belə növbəti illər üzrə hesabatlarda bu məlumatların təkmilləşdirilməsini və daha dəqiq ifadə edilməsini zəruri hesab edirik. Məlumdur ki, Azərbaycan Respublikasında biznes fəaliyyətinin bəzi növləri xüsusi icazələrin (lisenziyaların) verilməsi Azərbaycan

68 SOCAR: Maliyyə hesabatı 2013, http://socar.az/socar/assets/documents/az/socar-financial-reports/Maliyye.hesabat.2013.pdf
69 SOCAR: Maliyyə hesabatı 2013, səh. 46 - 52

Respublikası Prezidentinin Fərmanları ilə tənzimlənir[70]. Mədən sənayesində isə kəşfiyyət və hasilat fəaliyyəti üçün xüsusi icazələrin (lisenziyaların) verilməsi lisenziyalaşdırılmır. Bu sahədə fəaliyyət göstərmək üçün icazənin alınması (HPBS-lərin bağlanması prosedurları) qısa şəkildə bu Hesabatın "Müvafiq dövlət qurumlarının rolu və vəzifələri" bölməsində qeyd edilir. Bu zaman əsas normativ sənəd kimi Enerji Nazirliyinin Əsasnaməsi göstərilir[71]. Əsasnamədə isə prosedur çox ümumi və qısa şəkildə təsvir edilir. Ümumiyyətlə, Azərbaycan Respublikası mədən sənayesində fəaliyyətləri tənzimləyən normalar yerli və xarici investorlar üçün daha aydın və əhatəli şəkildə öz əksini qanunvericilikdə tapmalıdır.

2.10. Standartın 3.11-ci bəndi – benefisiar sahiblik məsələsi – üzrə məlumatların MHŞT Hesabatlarında açıqlanması yalnız 2016-cı ildən tələb olunacaq. Rəy verdiyimiz MHŞT Hesabatında da qeyd edildiyi kimi, "Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və dövlət reyestri haqqında" Azərbaycan respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə 12 iyun 2012–ci il tarixli Qanuna əsasən hüquqi şəxslərin təsisçisi barədə məlumatlar ölkəmizdə komersiya sirri hesab olunur. Həmin məlumatlar üçüncü şəxslər tərəfindən yalnız həmin müəssisələrin səhmdarlarının razılığı ilə əldə edilə bilər. Buna görə də Koalisiya Şurası 2016-cı il üzrə MHŞT Hesabatının hazırlıqlarının başlanması dövrünədək bu məsələnin həllinə nail olmaq üçün ÇQ-da müzakirələrin aparılmasını və müvafiq dövlət qurumlarına müraciət edilməsini məqsədəuyğun hesab edir.

2.11. Standartın 3-cü tələbinin sonuncu – 3.12-ci bəndi sazişlər haqqında məlumatlarla bağlıdır. Burada qeyd olunur ki, MHŞT-ni tətbiq edən ölkələrdə neft, qaz və minerallarıın hasilatını tənzimləyən şərtlərə dair hər hansı sazişləri və lisenziyaları ictimaiyyətə açıqlamaq alqışlanır. Qeyd etməliyik ki, 2013-cü ilin MHŞT Hesabatının 49-51-ci səhifələrində neft və qaz yataqları üzrə fəaliyyətdə olan sazişlərin siyahısı, sazişlərin imzalanma tarixi, saziş iştirakçıları və onların payları haqqında məlumatlar yerləşdirilib. Azərbaycanın neft-qaz sazişlərinin MHŞT-nin saytına yerləşdirilməsi ilə bağlı ÇQ-nin qərarının olmasına baxmayaraq bu məsələnin həlli nədənsə ləngiyir. Azərbaycan Respublikası üzrə MHŞT katibliyinin bu məsələnin həllinə diqqətini artırmasını zəruri hesab edirik.

70 http://e-qanun.az/framework/898
71 http://www.minenergy.gov.az/db/EN_Esasname.pdf

III. Hesabatın əsas (üzləşmə prosesi və onun nəticələri) bölməsinin təhlili

Standartın 4-cü tələbi hökumətin hasilat sənayesindən olan bütün gəlirlərinin və hasilat şirkətlərinin hökumətə bütün əhəmiyyətli ödənişlərinin MHŞT Hesabatında hərtərəfli əks olunmasından ibarətdir. Standartın 4.1 bölümü MHŞT Hesabatında əhatə ediləcək ödəniş və gəlir növləri ilə əlaqədar tələbləri təsvir edir.

MHŞT Hesabatında qeyd edilir ki, ÇQ-nin 10 dekabr 2014–cü il tarixli 34-cü iclasında gedən müzakirələrə əsasən infrastruktur müddəaları və barter tədbirlərinə dair, sub-milli ödənişlər və köçürmələrə dair, habelə sosial xərclərə dair məlumatlar Azərbaycan Respublikasında tətbiq edilmədiyindən 2013-cü il üzrə MHŞT hesabatına daxil edilməmişdir. Başqa sözlə, qeyd edilənlərdən başqa hasilat sənayesi ilə bağlı bütün digər ödəniş və daxilolmalar MHŞT Hesabatında əksini tapmışdır.

Hesabatın bu bölməsini öyrənilməsi və təhlili əsasında aşağıdakıları müəyyənləşdirdik:

3.1. Xarici neft şirkətlərinin neft gəlirlərindən hökumətə etdiyi ödənişlərin məbləğində yaranan 22,2 mln. ABŞ dolları fərqin izahını tam bitkin etmək olmaz. Belə ki, hesabatın “5.6. Düzəlişlər” bölməsində bu fərqin izahı cədvəli verilir (səh. 81). Oradan məlum olur ki, Bahar Energy Limited və Binəqədi Oil Company şirkətləri müvafiq olaraq 0,1 və 5,1 mln. ABŞ dolları məbləğində vəsaiti SOCAR-a köçürdükləri halda bunu şablon hesabatlarda hökumətə köçürmələr kimi göstərmişdir. Belə bir səhvin olması başa düşüləndir. Amma Əli Bayramlı Neft MMC və Salyan Neft MMC-nin müvafiq olaraq 14,4 mln və 2,6 mln.ABŞ dolları məbləğində vəsaiti səhvən niyə şablon hesabatlara daxil etdiyinin izahı yoxdur: bu vəsaitlər hansısa quruma köçürülməyibsə, hesabat şablonuna necə düşə bilərdi? Ehtimal edirik ki, müvafiq məbləğli köçürmələr hansısa formada baş verib ki, bunlar səhvən hesabat şablonuna daxil edilib. Buna aydınlıq gətirilməsini zəruri hesab edirik.

3.2. Hesabatda nəqletmə və tranzit gəlirləri ilə bağlı məlumatlarda qarışıqlıq var. MHŞT Standartında (4.1 f bəndi) göstərilir ki, “neft, qaz və mineral ehtiyatların daşınmasından əldə olunan gəlir mineral ehtiyatların hasilatı sektorunda ən böyük gəlir axınlarından birini təşkil edərsə, hökumətdən və dövlət müəsisələrindən gəliri açıqlamaq nəzərdə tutulur”. Hazırda nəqletmə gəlirləri hasilat sektorunun iri gəlirləri fonunda çox az görünür. Amma buna baxmayaraq, ölkənin geniş şəbəkəli nəqletmə infrastrukturunu (strateji əhəmiyyətli neft-qaz boru kəmərləri, dəniz və dəmir yolu daşınmaları), habelə strateji tranzit potensialını nəzərə alaraq, ÇQ bu gəlirlərin mərhələli şəkildə tam olaraq MHŞT hesabatına daxil edilməsinə nail olmalıdr.

2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatında nəqletmə və (və ya) tranzit gəlirləri ilə bağlı məlumatlar həm kontekstual hissədə, həm də tutuşdurmada qarışıq və səthi verlimşidir. Belə ki, nəqletmə və tranzit gəlirləri Hesabatın ayrı-ayrı yerlərində fərqli adlarla təqdim olunur ki, bu da anlaşılmazlıqlar yaradır:

1) 3.6-cı bölmədə (səh.68) 2013-cü ildə ARDNF gəlirlərinin formalaşma mənbələri cədvəlində “tranzit haqları üzrə ödənişlər “ – 8,1 mln. AZN göstərilir,

5.1-ci bölmədə xarici hasilat şirkətləri üzrə üzləşmə prosesi cədvəlində (səh. 74) “ARDNF-ə nəqletmə tarifi” - 10,3 mln. ABŞ dolları göstərilir: müvafiq dövrə olan mübadilə kursuna uyğun olaraq bu göstəricilər üst-üstə düşür.

Bundan başqa, ARDNF-ın 2013-cü il büdcəsinin icrası haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2014-cü il 22 may tarixli Sərəncamında bu gəlir mənbəyi “Neftin və qazın Azərbaycan Respublikasının ərazisi ilə ötürülməsindən əldə edilən gəlirlər” adı altında təqdim edilir (məbləğ – 8,1 mln. AZN)[72]. ARDNF-in 2013-cü il üzrə illik Hesabatında bu, “tranzit haqqları üzrə ödənişlər” kimi[73] (səh. 68) verilir (məbləğ – 10,3 mln. ABŞ dolları).

Üzləşmə prosesində bu ödəniş növü üzrə xarici hasilat şirkətləri və hökumət arasında yaranan və üzləşdirmə cədvəlində (səh. 37) əks olunan 6,6 mln. ABŞ dolları məbləğində kənarlaşmanın düzəlişi ilə bağlı Hesabatda (“5.6. Düzəlişlər” bölməsi, səh. 82-də) verilmiş izahın daha aydın şəkildə təqdim edilməsi zəruridir. İzahatda bildirilir ki, bu məbləğ Azərbaycan hökumətinə çatan mənfəət neftinin Qərb İxrac Boru Kəməri ilə ötürülməsinə görə ARDNF-in ödədiyi vəsaitdir. İzahatdan həm də belə çıxır ki, bu vəsaiti ARDNF ABƏŞ-ə ödəmişdir. İzahatda vurğulanır ki, “əməliyyatın xüsusiyyətinə görə bu fərq daimidir”. Buna görə də bu vəsaitin hərəkət mexanizminin hesabatda daha aydın şəkildə təqdim edilməsini zəruri hesab edirik.

Əsas ixrac boru kəməri olan BTC-dən hökumətin əldə etdiyi dividend haqqında məlumat isə 2013-cü ildə nə MHŞT Hesabatında, nə də ARDNF-in hesabatında verilməmişdir. Halbuki 2012-ci ilədək bu məlumat həmin hesabatlarda olurdu.

3.3. SOCAR-ın hökumətə ödədiyi mənfəət vergisinin məbləğində qeydə alınmış 17,0 milyon manatlıq fərqin izahı əlavə şərh tələb edir. Hesabatın “5.6. Düzəlişlər” bölməsində yerli şirkətin hökumətə ödədiyi mənfəət vergisində yaranan 17,0 milyon manatlıq fərqin səbəbi kimi 2013-cü ildə SOCAR-ın müəssisələrinin şəxsi vərəqələrində dövlət büdcəsinə olan vergi borclarının qarşılıqlı əvəzləşmə protokolunun olması göstərilir. Hesab edirik ki, Müstəqil Administrator belə qarşılıqlı əvəzlənmənin aparılmasının hüquqi əsasını burada qeyd etməli idi, çünki yalnız bu halda qeyd edilən qarşılıqlı əvəzlənmənin mövcud hüquqi normalara uyğunluğunu qəbul etmək olar.

3.4. Hökumətə natural şəkildə təhvil verilən təbii qazın həcmi ilə bağlı informasiyada qarışıqlıq var. Belə ki, MHŞT Hesabatının 9-cu səhifəsində ilkin hesabat formalarına əsasən üzləşmə prosesi başa çatdıqdan və fərqlər aradan götürüldükdən sonra hasilat şirkətləri və Hökumət tərəfindən göstərilən ödənişlər və gəlirlər arasında xalis fərqi əks etdirən cədvəl verilir. Cədvəldən məlum olur ki, hesabat ilində Hökumət hasilat şirkətlərindən natural formada 13351,8 min m3 təbii qaz alıb, amma şirkətlər bu barədə məlumatı ilkin hesabat məlumatlarına bunu daxil etməyib, üzləşdirmədən sonra müvafiq düzəliş aparılıb. Hesabatın 75-ci səhifəsində 5.1 altbölməsinin 2-ci cədvəlində xarici hasilat şirkətləri tərəfindən hökumətə edilən natural ifadədə köçürmələrin məcmusu təqdim edilib. Həmin cədvəlin məlumatına əsasən, Hökumət xarici hasilat şirkətlərindən 13351,8 min m^3 təbii qaz alıb, xarici hasilat şirkətləri bu barədə məlumatı ilkin hesabata daxil etməyib, lakin üzləşdirmədən sonra yekun cədvəldə hasilat şirkəti məlumatı təsdiq edib və fərq aradan qaldırılıb. Hesabatın 86-cı səhifəsindəki məlumatlardan aydın olur ki, bu yanlışlığa yol verən, yəni həmin həcmdə təbii qazı təhvil verən və bu məlumatı hesabata daxil etməyən xarici hasilat şirkəti Bahar Energy Limiteddir. Auditor yazır ki, “Şirkət SOCAR–a köçürülən təbii qazın məbləğini daxil etməmişdir. Biz köçürmə aktlarını nəzərdən keçirdik və yaranmış fərqlərə dair düzəlişlər etdik”. Hesabatın 106-cı səhifəsində Bahar Energy Limited üzrə yekun cədvəldə də bu həcmdə təbii qazın şirkət tərəfindən hökumətə verilməsi əksini tapıb.

Bununla yanaşı, Hesabatın 78-ci səhifəsində 5.4 altbölməsinin 2-ci cədvəlində yerli hasilat şirkətləri tərəfindən hökumətə edilən natural ifadədə köçürmələrin məcmusu əks olunub. Bu cədvəldən məlum olur ki, 13351,8 min m3 təbii qaz yerli hasilat şirkəti tərəfindən hökumətə təhvil verilib və hökumət də bu qazı aldığını təsdiq edib. Hesabatın 121-ci səhifəsində SOCAR üzrə yekun cədvəldən məlum olur ki, eyni həcmdə təbii qazı hökumətə təhvil verən yerli hasilat şirkəti SOCAR-dır.

Belə çıxır ki, Hesabatın 37-ci səhifəsində hökumətə təhvil verilən və hökumətin hasilat şirkətlərindən aldığı natural formada təbii qazın həcmi 13351,8 min m3 olduğu halda, Hesabatın 5-ci bölməsinin məlumatlarında həm xarici, həm də yerli hasilat şirkətlrinin eyni həcmdə təbii qazı natural formada hökumətə təhvil verdiyi ortaya çıxır.

72 http://www.oilfund.az/az_AZ/huequqi-senedler/fondun-buedcesine-dair/fondun-budcesine-dair-22052014.asp
73 http://www.oilfund.az/uploads/annual_2013az.pdf

Hesabatın “5.6. Düzəlişlər” altbölməsində xarici hasilat şirkəti olan Bahar Energy Limitedin bu təbii qazı SOCAR-a verdiyi göstərilir. Belə anlaşılır ki, həmin qaz Bahar Energy Limited tərəfindən SOCAR-a təhvil verilib, SOCAR da hökumətə verib. Burada bir anlaşılmazlıq (yaxud qarışıqlıq) var: SOCAR hökumət adından qazın istifadəçisi olduğu halda onun təbii qazı hökumətə təhvil verməsi nə deməkdir?

Hesab edirik ki, bu məsələdə anlaşılmazlıq aradan qaldırılmalıdır: Hesabatda natural formada təbii qazın hasilat şirkətləri tərəfindən hökumətə (yəni onun təmsilçisi kimi SOCAR-a) təhvil verilməsi göstərildiyi halda, həmin qazın SOCAR tərəfindən yenidən hökumətə təhvil verilməsinin qeyd edilməsinə və bunula da eyni göstəricini Hesabatda 2 fərqli formada əks etdirməklə qarışıqlıq yaradılmasına ehtiyac yoxdur.

3.5. Təbii qazla bağlı yuxarıda qeyd edilən irad eynilə səmt qazının həcmi ilə bağlı da müşahidə olunur. Hesabatın 5.1 və 5.4 altbölmələrində eyni həcmlərdə səmt qazının həm xarici, həm də yerli hasilat şirkətləri tərəfindən SOCAR-a təhvil verilməsi əks olunub. Halbuki, araşdırmadan məlum olur ki, qeyd edilən həcmdə səmt qazını xarici hasilat şirkətləri SOCAR-a təhvil vermişdir.

3.6. Hesabatda UGE-Lancer PTE. Ltd şirkətinin hökumətə natural formada təhvil verdiyi təbii qazın həcmi ilə bağlı da anlaşılmazlıq var: Hesabatın 127-ci səhifəsində (“Əlavələr” hissəsində) UGE-Lancer PTE. Ltd şirkəti üzrə ödənişlər cədvəlindən məlum olur ki, hesabat ilində bu şirkət hökumətə 5328,8 min m3 təbii qaz təhvil verib, hökumət də bunu təsdiq edib. Lakin hesabatın nə 37-ci səhifəsindəki ümumi cədvəldə, nə 75-ci səhifəsində olan 5.1 altbölməsinin 2-ci cədvəlində, yəni xarici hasilat şirkətləri tərəfindən hökumətə natural formada ödənişlərində bu məbləğ əks olunmayıb. Yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi, Hesabatda (5.1 altbölməsinin 2-ci cədvəlində) 2013-cü ildə xarici hasilat şirkətləri tərəfindən hökumətə natural formada 13351,8 min m3 təbii qazın təhvil verilməsi göstərilir və bu məbləği ödəyən xarici şirkətin Bahar Energy Limited-in olduğu bildirilir. Onda UGE-Lancer PTE. Ltd şirkətinin natural formada təhvil verdiyi (və hökumətin təsdiq etdiyi) təbii qazın həcmi yekun cədvəllərə niyə daxil edilməyib?

3.7. Xarici hasilat şirkətləri tərəfindən Hökumətə təhvil verilən səmt qazının həcmi ilə bağlı məlumatlarda qeyri-müəyyənlik var. Hesabatın 75-ci səhifəsində olan 5.1 altbölməsinin 2-ci cədvəlində xarici hasilat şirkətləri tərəfindən Hökumətə təhvil verilən səmt qazının həcminin 2310248 min m3 olması göstərilir. Hesabatın əlavələr hissəsində şirkətlər üzrə hesabat cədvəlləri üzrə müvafiq məlumatları toplayanda isə şirkətlərin hökumətə təhvil verdiyi səmt qazının həcmi 2304919, 1 min m3 alınır, yəni 5328,9 min m3-lik fərq yaranır. Müstəqil Administratorun buna aydınlıq gətirməsi tələb olunur.

IV. Nəticə və tövsiyyələr

MSŞA QHT Koalisiyası Şurası Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatını dərindən öyrənməklə, onun MHŞT Standartının tələblərinə uyğunluğunu qiymətləndirməklə, habelə zəruri araşdırma və təhlillər aparmaqla belə bir qənaətə gəlir ki:

Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatında hasilat sənayesinin dövlət gəlirlərində və ölkə iqtisadiyyatındakı rolu ilə bağlı indiyədək cəmiyyət üçün açıq olmayan, ölkə vətəndaşları və bütün maraq qrupları üçün əhəmiyyətli olan böyük həcmdə informasiya toplanmışıdır. Buna görə də bu Hesabatı hökumətin və mədən sənayesi şirkətlərinin fəaliyyətində şəffaflığı artırmaq istiqamətində irəliyə doğru atılmış addım hesab etmək olar;

Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatı əksər tələblər üzrə MHŞT Standartının tələblərinə uyğun hazırlanmışdır;

Bununla belə, Hesabatda MHŞT Standartının bir sıra tələblərinə tam və ya qismən əməl edilməməsi halları, habelə üzləşmə prosesi ilə bağlı çatışmazlıqlar və anlaşılmazlıqlar mövcuddur ki, bunlar da yuxarıda qeyd edilmişdir.

MSŞA QHT Koalisiyası Şurası Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatında qeydə alınan MHŞT Standartı ilə uyğunsuzluqların, çatışmazlıqların və üzləşmə prosesində müşahidə edilən anlaşılmazlıqların aradan qaldırılması, növbəti illər üzrə MHŞT Hesabatlarının daha təkmil alınması üçün aşağıdakı təklif və tövsiyələri irəli sürür:

1. MHŞT üzrə Çoxtərəfli Qrupa tövsiyə olunur:

1.1. Ölkədə hasilat sənayesinin fəaliyyətini tənzimləyən və fiskal rejimlə bağlı qanun və fərmanlarla yanaşı, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qəbul etdiyi müvafiq qərar və sərəncamların icmalının da Hesabata daxil edilməsi təmin edilsin;

1.2. Hesabat ili ərzində hasilat sənayesinin fəaliyyətini tənzimləyən hüquqi normalarda, fiskal rejimdə və dövlət qurumlarının rolunda baş verən dəyişikliklərin (islahatların) Hesabatda ayrıca şəkildə şərhlərlə birgə daxil olunması təmin edilsin;

1.3. Hesabat ili ərzində hasilat sənayesinin iqtisadiyyata töhfəsi barədə məlumatlarla yanaşı MHŞT Hesabatında ayrı-ayrı hasilat şirkətləri üzrə investisiya və məşğulluq göstəricilərinin verilməsi məqsədəuyğundur;

1.4. Növbəti illərin MHŞT hesabatlarına bütün yataqlar və məhsul növləri (neft, qaz, kondensat, qızıl, gümüş və s.) üzrə ehtiyatların həcminin daxil edilməsi şəffaflığın artırılmasına xidmət edərdi;

1.5. Növbəti illər üzrə ölkə hesabatlarına MHŞT Standartın 3.5-ci tələbinə uyğun (ümumi hasilat həcmləri və növlər üzrə məhsulların dəyəri, ümumi ixrac həcmləri və növlər üzrə məhsulların ixracının dəyəri) məlumatların daxil edilməsi təmin edilsin;

1.6. Dövlət şirkətinin borc öhdəliklərinə dair ümumiləşdirilmiş məlumatlar, xüsusilə də SOCAR-ın əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlarına dair maliyyə münasibətlərini xarakterizə edən göstəricilərin hesabatlara daxil edilməsi üçün zəruri işləri həyata keçirsin;

1.7. SOCAR-la hökumət və dövlət orqanları, habelə digər dövlət şirkətləri, eləcə də SOCAR-la iri özəl şirkətlər və banklar arasında vəsaitlərin köçürülməsi, bölüşdürülməmiş gəlirlər, təkrar investisiya və üçüncü tərəfin maliyyələşdirilməsinə dair məlumatların MHŞT hesabatlarına daxil edilməsini diqqətdə saxlasın;

1.8. MHŞT Hesabatında SOCAR-ın kvazi-fiskal əməliyyatları ilə bağlı məsələyə diqqəti artırsın və Müstəqil Administartora növbəti ilin hesabatında Standartın 3.6.b) yarımbəndi üzrə daha dolğun məlumatların daxil edilməsini tələb etsin;

1.9. ÇQ-da benefisiar sahibliyin dövlət müəssisələri ilə bağlı əhatə dairəsi, SOCAR-ın kvazi-fiskal fəaliyyətləri və sosial xərcləmələri ilə bağlı məsələlər üzrə ekspertlərin iştirakı ilə müzakirələr təşkil edilsin və həmin istiqamətlərdə MHŞT Standartından irəli gələn tələblərə aydınlıq gətirilsin;

1.10. SOCAR-ın ölkədən xaricdə fəaliyyət göstərən törəmə, asılı və birgə müəssisələri vasitəsilə idarə edilən ümumi aktivləri, kapitalda dəyişiklər, layihə dövrünün müxtəlif mərhələlərində xərcləri ödəmək cavabdehliyi ilə bağlı məlumatların Hesabata daxil edilməsi üçün iş aparsın;

1.11. Növbəti illər üzrə MHŞT hesabatlarına Standartda təşviq olunan məlumatların daxil edilməsi ölkəmizin şəffaflıq imicinin yüksəldilməsi baxımından əhəmiyyətli olduğundan ÇQ bu istiqamətdə müvafiq addımların atılması imkanlarını müzakirə etsin;

1.12. 2016-cı il üzrə MHŞT Hesabatına hazırlıqlar başlananadək benefisiar sahibliyin açıqlanması məsələsinin həllinə nail olmaq üçün ÇQ-da müzakirələr aparılmalı və zəruri addımlar barədə müvafiq dövlət qurumlarına müraciətlər edilməlidir;

1.13. Azərbaycanın neft-qaz sazişlərinin MHŞT-nin saytına yerləşdirilməsi ilə bağlı ÇQ-nin əvvəllər qəbul etdiyi qərarların icrasının sürətləndirilməsi zəruriliyini bir daha MHŞT katibliyinin diqqətinə çatdırsın. Hasilatın pay bölgüsü sazişlərlərin hər birinin ictimai əlçatanlığının təmin edilməsi işi qısa müddət ərzində başa çatdırılsın;

1.14. Nəqletmə gəlirlərinin Azərbaycan üçün mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini nəzərə alaraq ÇQ nəqletmə və tranzit anlayışlarına aydınlıq gətirilməsinə çalışmalı, bununla bağlı beynəlxalq MHŞT İH qarşısında təşəbbüslə çıxış etməlidir;

1.15. Növbəti illərin Fəaliyyət Planına nəqletmə gəlirlərinin hesabata daxil edilməsi və onun tətbiqi ilə bağlı tədbirləri daxil etsin, habelə bu sahədə texniki dəstək almaq üçün Beynəlxalq MHŞT İH-ə müraciət etsin;

2. Müstəqil Administratora tövsiyə olunur:

2.1. Ölkədə fiskal devolüsiya – hasilat sənayesinin yerli (bələdiyyə) büdcələrinə töhfəsi – ilə bağlı məlumatları hesabata əlavə etsin;

2.2. Hesabatın 47-ci səhifəsində göstərilən SOCAR-la Energetika Nazirliyinin tabeliyi məsələsinə düzəliş versin, habelə Hesabatının 3.5.a bölməsində zəruri redaktə və stilistika işləri aparılsın;

2.3. Hesabatda dövlət şirkətinin (SOCAR-ın) hasilat sənayesində iştirakı ilə bağlı hökümətlə maliyyə münasibətlərini tənzimləyən qayda və təcrübələrin izahatı verilsin, qarşılıqlı transferlərlə bağlı məlumatlar genişləndirsin. Hesabata SOCAR-ın dövlət orqanlarına ödənişləri və eyni zamanda, dövlətdən aldıqlarına dair məlumatlar daxil edilsin;

2.4. SOCAR-ın müvafiq illər üzrə konsolidə edilmiş maliyyə hesabatında və digər illik hesabatlarda olan məlumatlardan istifadə etməklə MHŞT hesabatlarında SOCAR-la bağlı məlumatlar hissəsinin daha da təkmilləşdirilməsinə, hesabatda olan məlumatların Şirkətin real gücünü və imkanlarını daha dolğun əks etdirə bilməsinə nail olsun;

2.5. SOCAR-dan müvafiq məlumatları əldə edib zəruri hesablamalar aparmaqla Şirkətin kvazi-fiskal əməliyyatları barədə məlumatların MHŞT Hesabatına daxil edilməsi istiqamətində iş aparsın;

2.6. SOCAR-ın birgə, asılı və törəmə müəssisələrində mülkiyyət sahibliyi və onun səviyyəsindəki dəyişikliklərlə bağlı məlumatlar Standarta uyğun olaraq genişləndirilməli və hesabata SOCAR-ın bütün birgə və əlaqəli müəssisələri bağlı məlumatlar daxil edilməlidir;

2.7. Standartın 3.7-ci tələbinə uyğun olaraq, hasilat sənayesindən dövlət büdcəsinə daxilolmalar haqqında detallı məlumatları Maliyyə Nazirliyindən (illik dövlət büdcəsi haqqında qanun layihəsi ilə birlikdə Milli Məclisə təqdim edilən büdcə zərfindən) əldə etməklə MHŞT Hesabatına daxil etsin;

2.8. Hesabatın həm kontekstual məlumatlar, həm də tutuşdurulma prosesinin nəticələri hissələrində nəqletmə tarifləri və ya tranzit gəlirləri anlayışlarının dəqiqləşdirilməsini təmin etsin;

2.9. Tranzit gəlirləri üzrə üzləşmə prosesində xarici hasilat şirkətləri və hökumət arasında yaranan və üzləşdirmə cədvəlində əks olunan 6,6 mln. ABŞ dolları məbləğində kənarlaşma ilə bağlı Hesabatda verilmiş izahata aydınlıq gətirilməsini və Azərbaycan hökumətinə çatan mənfəət neftinin Qərb İxrac Boru Kəməri ilə ötürülməsinə görə ARDNF-in ödədiyi vəsaitin hərəkət mexanizminin hesabatda daha aydın şəkildə təqdim edilməsini təmin etsin

2.10. Üzləşmə prosesinin Hesabatda təqdim edilən nəticələri ilə bağlı rəydə qeyd edilən anlaşılmazlıqlara (hökumətə təhvil verilən təbii qazın və səmt qazının həcmi, SOCAR-ın mənfəət vergisi üzrə qarşılıqlı əvəzlənmələr, xarici şirkətlərin neft gəlirlərindən hökumətə ödənişlər və s.) aydınlıq gətirsin və belə qüsurların növbəti illərin hesabatlarında təkrarlanmaması üçün zəruri tədbirlər həyata keçirsin;

2.11. MHŞT Standartının tələblərinə əsasən hesabata cəlb edilmiş şirkət və hökumət qurumlarının beynəlxalq audit standartlarına uyğun auditdən keçməsinə əminliyi təmin etsin.

3. SOCAR-a tövsiyə olunur:

3.1. SOCAR-in illik maliyyə hesabatının MSŞT Koalisiyasına üzv olan mütəxəssislərə tədqimatı keçirilsin, hesabatla bağlı yaranmış sualların cavablandırılmasını təmin etsin;

3.2. Neft, qaz və neft məhsullarının daxili istehlakçılar üçün dünya bazar qiymətindən aşağı qiymətə icbari şəkildə təqdim edilməsinin Şirkətə, xüsusilə onun maliyyə durumuna təsiri ilə bağlı xüsusi araşdırmalar aparsın, onun kəmiyyət və keyfiyyət təsirlərini qiymətləndirsin;

3.3. Şirkət bilavasitə özünün səlahiyyətlərinə aid olmayan, lakin ayrı-ayrı dövlət proqramlarının icrasında iştirak formasında həyata keçirdiyi bütün sosial xarakterli fəaliyyətlər (layihələr) üzrə müvafiq dövlət qurumları ilə zəruri müqavilələrin bağlanmasına nail olsun;

3.4. Şirkətin illik hesabatlarında onun bütün sosial fəaliyyətləri üzrə, habelə idman sahəsində bütün fəaliyyətləri üzrə illik xərclərini əks etdirilməsini təmin etsin;

3.5. Növbəti illər üzrə MHŞT Hesabatlarında Şirkətlə bağlı daha ətraflı və təkmil məlumatların əks olunması üçün ÇQ və Müstəqil Administratorla əməkdaşlığı genişləndirsin.

4. Hökumətə tövsiyə olunur:

4.1. SOCAR-ın kvazi-fiskal fəaliyyətlərinin azaldılması istiqamətində kompleks tədbirlər həyata keçirilməsi məqsədəuyğundur;

4.2. SOCAR-ın bilavasitə onun funksiyalarına aid olmayan istiqamətlər üzrə dövlət proqramlarında iştirakı hallarını, belə layihələrin icrasında Şirkətin iştirakı qaydaları dəqiq müəyyən edilsin;

4.3. SOCAR-ın ayrı-ayrı dövlət qurumlarının səlahiyyətlərinə aid sosial fəaliyyətlərin icrasına cəlb edilməsi hallarının aradan qaldırılması üçün zəruri tədbirlər həyata keçirilsin;

4.4. Hasilat sənayesi məhsulları nəqlinin, tranzıt də daxil olmaqla, artımını nəzərə alaraq pilot ölkə kimi 2015-ci il üzrə MHŞT hesabatına nəqletmə gəlirlərini daxil etmək təşəbbüsü ilə Beynəlxalq MHŞT İH-ə müraciət etsin;

4.5. MHŞT nəqletmə hesabatlılığının mürəkkəbliyini və texniki çətinliyi nəzərə alaraq, keçidin iki mərhələdə həyata keçirilməsi məqsədəuyğun sayıla bilər: 1-ci mərhələdə boru kəmərləri vasitəsilə daşınmadan əldə edilən gəlirlərin tam şəkildə hesabata daxil edlməsinə nail olunmalı, 2- ci mərhələdə isə, 2016-cı ildən başlayaraq, dəmiryolu və dəniz daşımaları da əhatə olunmalıdır;

4.6. Hökumət müvafiq qurumlara və nəqliyyat şirkətlərinə bununla bağlı müraciət hazırlamalı (xüsusiə dəniz və dəmiryolu daşınmaları), ehtiyac duyulan məlumatların təmin etməsi üçün onlardan dəstək göstərməsi xahiş edilməlidir.

4.7. MHŞT Standartının tələblərinə əsasən hesabata cəlb edilmiş hökumət qurumlarının beynəlxalq audit standartlarına uyğun auditdən keçməsi üçün zəruri tədbirlər həyata keşirsin.

MSŞA QHT Koalisiyası Şurası ÇQ-ni Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il üzrə MHŞT Hesabatını 2015-ci ilin Fəaliyyət Planına uyğun olaraq geniş ictimaiyyətə çatdırılması üçün fəallıq göstərməyə və geniş tədbirlər həyata keçirməyə çağırır.

Koalisiyası Şurası MHŞT üzrə Azərbaycan təcrübəsinin daha da təkmilləşdirilməsinə yönəldilmiş bu təkliflərə Hökumət Komissiyasının və şirkətlərin diqqətlə yanaşacaqlarına və bunların reallaşdırılması istiqamətində əməli addımlar atacaqlarına ümid edir. Bu, MHŞT prosesinə və hesabatlılıq sisteminə vətəndaş cəmiyyətinin inam və etibarının artmasında mühüm rol oynaya bilər.

Qeydlər

EITI

Extractive
Industries
Transparency
Initiative

MHŞT

Mədən
Hasilatı üzrə
Şəffaflıq
Təşəbbüsü